

De ontwikkeling van een monitor naar de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen op lokaal niveau

Een onderzoek naar het opzetten van een veiligheidsgevoelens-monitor
voor homoseksuelen in de gemeenten:
Delft, Westland, Zoetermeer & Leidschendam-Voorburg

Afstudeercommissie:

Joline van Lier (GGD Zuid-Holland West)
Roelien Beuker (GGD Zuid-Holland West)
Mariette van Amstel (Vrije Universiteit Amsterdam)

Auteur: Shanti Thakoerdin (1990233)

Master : Management, Policy-Analysis &
Entrepreneurship in Health and Life Sciences

Periode: februari t/m juni 2012

Contactgegevens

Stagiaire: Stage 2

Shanti Thakoerdin

Universiteit: Vrije Universiteit Amsterdam

Masterprogramma: Management, Policy- analysis & Entrepreneurship in Health and Life sciences

Studentennummer: 1990233

E-mail adres: shanti_tkd@hotmail.com

Stage vestiging:

GGD Zuid Holland West

Brechtzijde 1, 2725 NR Zoetermeer

Telefoonnummer: 079-3435888

E-mail adres: info@ggdzhw.nl

Afdeling: Gezondheidsbevordering

Externe begeleiders vanuit de GGD:

1^e begeleider

Joline van Lier - Sociaal verpleegkundige

E-mail adres: j.van.lier@ggdzhw.nl

Telefoonnummer: 079-3435426 / 06-13058273

2^e begeleider

Roelien Beuker- Epidemioloog

E-mail adres: r.beuker@ggdzhw.nl

Telefoonnummer: 079-3435541

Interne begeleider vanuit de Vrije Universiteit:

Mariëtte van Amstel

Vrije Universiteit Amsterdam - Athena Instituut

De Boelelaan 1085, 1081 HV Amsterdam

Kamer: U-538

Telefoonnummer: +31 20 59 86193

E-mail adres: m.h.j.w.van.amstel-van.saane@vu.nl

Voorwoord

Na vijf maanden intensief gewerkt te hebben aan het homo-emancipatie onderzoek zit het er nu dan toch echt bijna op. Ieder fase van het onderzoek was op zichzelf een unieke ervaring.

Al vanaf het moment dat ik in de eerste weken van de stage op het internet achtergrondinformatie over homoseksualiteit begon te zoeken, ging er al een nieuwe wereld voor mij open. Natuurlijk zag ik in het nieuws weleens een berichtgeving over dat homo's weggepest worden uit hun eigen huizen of wist ik dat bijvoorbeeld tv-sterren Gordon en Gerard Joling homoseksuelen zijn, maar verder sprak het onderwerp me niet echt aan. Dit zou kunnen komen doordat ik in de Hindoestaanse cultuur ben opgegroeid. Een cultuur waar homoseksualiteit nog steeds taboe is en waar hierover niet (makkelijk) gepraat wordt.

Totdat ik de GGD Zuid-Holland West benaderde voor een afstudeeronderzoek. Daar werd mij de gelegenheid aangeboden om mijzelf meer in homoseksualiteit te verdiepen met als doel om een monitor te ontwikkelen die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen meet op lokaal niveau. Zo tegendraads dat ik soms kan zijn en zo leergierig dat ik ben, heb ik enthousiast het onderzoek met beide handen aangepakt om uiteindelijk eens die felbegeerde bul binnen te kunnen halen. De interesse voor homoseksualiteit was inmiddels ook al flink aangewakkerd doordat dit een vrij uitdagend onderwerp voor mij was. Naarmate ik mij begon te verdiepen in het onderzoek kwam ik erachter dat seksuele diversiteit in alle culturen voorkomt of er nou over gepraat wordt of niet. Het verbaasde mij hoe 'normaal' de geïnterviewde deelnemers waren en dat er meestal een stereotyperend plakkertje op homoseksualiteit wordt geplakt.

In de familie heb ik alleen verteld dat ik bij de GGD stage loop. Niet uit angst voor woede of schaamte dat ik mij bezig hou met een onderwerp wat in mijn cultuur taboe is, maar meer uit angst voor onbegrip die de familieleden zullen hebben wanneer ik het vertel. Wellicht zegt dat ook wel wat over mijn veiligheidsgevoelens als het gaat om het onderwerp homoseksualiteit... Hoe dan ook, de strijd van homo-acceptatie is nog lang niet gestreden en er is nog een lange weg te gaan in het bijzonder in de niet-Nederlandse culturen, maar ook in sommige religieuze culturen waar voornamelijk onvoldoende kennis en/of onbegrip over seksuele diversiteit een grote rol speelt. De hoop is dat de homo-voorlichting op de voortgezet onderwijs scholen acceptatie-bevorderend zal werken waardoor homoseksualiteit in onze multiculturele samenleving beter geïntegreerd zal worden.

Met behulp van een aantal mensen ben ik uiteindelijk tot het eindresultaat gekomen. Ik wil mijn begeleiders Joline van Lier en Roelien Beuker dan ook van harte bedanken voor de begeleiding in het onderzoek en het bijsturen waar het nodig was. Verder wil ik Mariette van Amstel bedanken voor haar VU-begeleiding. Daarnaast wil ik Peppijn van Empelen van TNO ook nog bedanken voor zijn feedback op het gehele onderzoek en de Academische Werkplaats Noordelijk Zuid-Holland voor de subsidie van dit onderzoek. Verder bedank ik de vier gemeenteambtenaren: Stefaan van der Stappen van gemeente Delft, Hans Kleis van gemeente Westland, Annelies Bongers van gemeente Leidschendam-Voorburg en Patricia de Jongh van gemeente Zoetermeer die mij o.a. geholpen hebben met het vinden van deelnemers voor de interviews, maar ook voor hun sturing tijdens het onderzoek. Daarnaast wil ik de verschillende experts en deelnemers natuurlijk bedanken die meegedaan hebben aan dit onderzoek. De vriendelijke en zeer geïnteresseerde collega's bij de GGD zal ik hierbij zeker niet vergeten. Verder wil ik al mijn vriendinnen bedanken voor al hun motiverende peptalks als ik het soms even niet meer zag zitten (bijvoorbeeld bij het transcriberen van de interviews).

Dit onderzoek heeft mij veel kennis en nieuwe inzichten geleverd die ik mee zal kunnen nemen in het vervolg van m'n leven. Voor mij is tenslotte ieder moment een leerproces.

Ik wens iedereen in ieder geval veel plezier met het lezen van het rapport!

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Summary	6
Samenvatting	11
Begrippenlijst	16
1. Inleiding	18
2. Achtergrond	20
2.1 de monitor	20
2.2 de theorie achter de ontwikkeling van een monitor	21
2.3 bestaande homo-emancipatiemonitoren in Nederland	21
3. Doelstellingen/Onderzoeksvraag/Studievragen	23
3.1 Probleemstelling	23
3.2 Onderzoeksdoelen	23
3.3 Onderzoeksvraag	23
3.4 Studievragen	23
4. Theoretisch kader	25
4.1 Veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in Nederland	25
4.2 Veiligheidsgevoelens van West-Europese homoseksuelen	26
4.3 Veiligheidsgevoelens determinanten	26
4.3.1 Individuele determinanten	27
4.3.2 Situationele determinanten	29
4.3.3 Sociaal-culturele determinanten	29
4.4 Stigma model	30
4.5 Conceptueel kader	31
4.5.1 Het lezen van het conceptueel kader	31
4.6 Onderzoekkader	33
5. Methodologie	35
5.1 Literatuurstudie	35
5.2 Interviews met experts	35
5.3 Interviews met de doelgroep	36
5.4 Werving van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen uit de vier gemeenten.	36
5.5 Onderzoeksgroep: karakteristiek	36
5.6 Data analyse	37
6. Resultaten	39
6.1 De vier gemeenten en de kijk op de monitor	39
6.1.1 De redenen om te starten met het homo-emancipatiebeleid	40
6.1.2 Inzicht in de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele inwoners.	40
6.1.3 De kijk op de monitor en de voorwaarde	42

vanuit de vier gemeenten.

6.2 De monitor volgens de doelgroep	43
6.2.1 Deelname aan de monitor	43
6.2.2 De benaderingswijze	44
6.2.3 Het maken van reclame voor de monitor	46
6.2.4 De onderwerpen in de monitor	49
6.2.5 De methode van de monitor	49
6.2.6 De kwetsbaarheid van de doelgroep	50
6.2.7 De gemeente en het homobeleid volgens de doelgroep	50
6.3 De monitor volgens de experts	51
6.3.1 Deelname aan de monitor	51
6.3.2 De benaderingswijze	52
6.3.3 Het maken van reclame voor de monitor	53
6.3.4 De onderwerpen in de monitor	53
6.3.5 De methode van de monitor	54
6.3.6 De kwetsbaarheid van de doelgroep	54
6.3.7 De gemeente en het homobeleid volgens de experts	55
6.4 De eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in de vier gemeenten	56
6.5 Het politienetwerk Roze in Blauw	58
7. Conclusie	60
8. Discussie	62
8.1 Reflectie op de opmerkelijke resultaten	62
8.2 Reflectie op de theoretisch kader	63
8.3 Reflectie op de methodologie	64
8. Aanbevelingen voor de vier gemeenten	67
Referenties	68
Bijlagen	71
<i>Bijlage I: Interviewleidraad gemeenten</i>	72
<i>Bijlage II: Interviewleidraad doelgroep</i>	73
<i>Bijlage III: Interviewleidraad experts</i>	75
<i>Bijlage IV: De concept veiligheidsgevoelens-monitor</i>	77
- Uitleg van de gekozen vragen	98
<i>Bijlage V: De concept richtlijn</i>	101

Summary

Introduction: Homosexuals in the Netherlands has to contend still with problems in some cases around unequal rights, discrimination, intimidation and physical violence against them because of their sexual preference. Previous Minister of Education, Culture and Science Ronald Plasterk put homosexuality back on the political agenda in 2008 which led to the drafting of a frontrunner agreement for participating municipalities. These participating municipalities say to combat all forms of violence, both verbal and non-verbal violence, against homosexuals. Per frontrunner commune 20,000 euros is available. The outgoing Cabinet of Rutte focuses especially on the social acceptance and safe environment for homosexuals. The participating municipalities are asked to work on a local homo-emancipation policy program from the year 2012 to 2014. The municipalities Delft, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg and Westland asked the Public Health Center to develop a monitor with a guideline which measures the safety feelings of homosexual citizens.

Theoretical framework: To gain more insight in the unsafety feelings of homosexuals, a theoretical framework is developed based on safety determinants which can be experienced in different ways. These are categorized into three main groups: Determinants that are related to the person, including the risk perception, experience and the way of acting are categorized in the group Individual determinants. Determinants related to the environment and the outside influences that can play a role in perception of unsafety, are categorized in the group Situational determinants. The media can have an effect on the society, but also on the homosexuals itself. This is called the group of Socio-cultural determinants. In addition, the stigma theory is used to see at what level the feelings of unsafety of homosexuals are experienced. These stigma types are divided into enacted stigma, felt-stigma and internalized stigma. The theoretical framework helps to deepen certain determinants in order to come to a broad range of topics for the monitor. There is also a conceptual framework developed that shows the links between the main concepts for this research. At last a research framework is designed in which the steps during this research are displayed.

Methodology: To give eventually an answer on the main question is besides a literature research, also some semi structured interviews conducted with various experts who have experience with homosexuality and/or safety perceptions. These experts were ‘‘COC Haaglanden’’, ‘‘Movisie’’, ‘‘Bureaudiscriminatiezaken’’ and various key figures such as a board member of a local gay organization named; Delft Workgroup Homosexuality (DWH), an Islamite gay foundation and a multicultural gay foundation. These last two foundations are focused on making homosexuality negotiable in migrants groups.

In addition, 13 semi structured interviews with gay men and lesbian women from the four municipalities are held. The aim was to get input for both the monitor as the guideline.

From the municipality of Delft three homosexual men and one lesbian woman were interviewed. From the municipality Westland three gay men were interviewed. The municipality of Zoetermeer was represented with two gay men and one lesbian woman and the municipality Leidschendam-Voorburg with one gay man and one lesbian woman. In addition, informative interviews with the four municipalities clerks are held to gain insight into what the views are with the monitor and if there any criteria from their side concerning the monitor. There is also an informative interview held with police network “Roze in Blauw” of the region Haaglanden. This interview served as background information to learn more about the police registration of gay-violence.

Results: The literature research has emerged basic background information behind monitoring and what is already known around the safety of homosexuals in the Netherlands. Three existing monitors are found that focus on homosexuality, but none of them focus on their local safety feelings. The municipalities Westland, Zoetermeer and Leidschendam-Voorburg indicate that they have not yet an actively gay-policy and intend to start with it by means of the local safety feelings-monitor. The municipality of Delft subsidizes a local gay-workgroup named DWH which provides gay-activities for homosexuals and bisexuals and provides secondary schools with information about homosexuality. The aim of the municipality of Delft is to shape and extend their local gay policy.

The four municipalities have no specific insights into the safety feelings of their homosexual citizens and hope through the local safety feelings monitor for homosexuals to gain more insight concerning their safety. There were no special criteria concerning the monitor from the side of the municipalities. The only question was to look careful to the questions during formulating these in order to use the exact same monitor after a couple of years to compare their local data over the years to see whether there is an improvement in the safety feelings or not. The interviewed target group thinks that a higher participation will be achieved when it can be fill in anonymous rather than when they are asked to fill in their personal details. Many homosexuals will be probably “out of the closet”, but staying anonymous gives a reassuring feeling for many of them. An advantage is also that homosexuals who are not (yet) “out of the closet” can also fill in the monitor when they want to give their opinion. To find homosexuals in the four municipalities both gay- and non gay-related places can be approached. The DWH is a local gay organization in Delft. “Roze Blok” is a sport association especially for homosexuals in Delft and around Delft. The non gay-related sites such as the Technical University (TU) Delft and café de Clock are also mentioned by the target group, because they expect that many homosexuals will there also be find. The municipality Leidschendam-Voorburg has once in the month an elderly activity meeting for elderly homosexuals at the local Woej foundation. The municipality Westland has no specific access places for homosexuals citizens and the municipality Zoetermeer has like Leidschendam-Voorburg once in a month a conversation meeting for elderly homosexuals organized by the “Roze Senioren”. Local media would also be a means to recruit homosexuals. Organizations that fall outside the municipalities such as “Movisie”, “COC Haaglanden”,

“Bureaudiscriminatiezaken Haaglanden”, (gay/multicultural) foundations and social media are also seen by the target group as an effective means to recruit homosexuals, including non-Dutch homosexuals, from the four municipalities. According to the target group advertising for the monitor can be done by means of the above-mentioned places and (local) media by distributing flyers and/or to place advertisements for the monitor. In the monitor should be according to the target group specific questions be placed in order to measure the safety feeling a link between any experience with anti-gay incidents and the feelings.

Important to know is where feelings of unsafety comes from. Unsafe locations are also indicated as important because the municipalities will be able to focus specifically on these locations in case of increased safety feelings. The monitor should be made digital which involves anonymity and has a low threshold for many homosexuals. However, a written monitor should be optional for those who have no internet and for some of the elderly homosexuals. The experts are also inquired about their ideas about how the monitor should be designed according them. The expectation of the experts is that the indigenous group homosexuals would fill in the monitor more than the immigrant group of homosexuals. A digital monitor could lead to a difference in participation of the different age classes where elderly people will be less inclined to fill this in. The way of presentation of the monitor and to show them the importance of participation is important to recruit a representative group of homosexuals. Social media, but also the (local) (gay)-organizations/foundations such as “COC Haaglanden”, “Bureau discriminatiezaken”, “GCD Zuid-Holland West” (Public Health Center), “DWH”, secondary schools, elderly centers, TU Delft, sporting associations, gay-related foundations, multicultural (gay)foundations and youth information Points (JIP) can be used for the recruitment of homosexuals in the four municipalities.

A banner can also be placed on their websites in order to advertise for the monitor. According the experts should the topics in the monitor be related with where the feelings of unsafety come from.

Social support is also an important topic, because the degree of safety feelings experienced by the homosexual itself also depends on the social support that someone gets. The degree of self acceptance of one's own sexual identity also affects the feelings of safety perception of a homosexual. The monitor has to be made very carefully in order to reach for a wide range of homosexuals in the four municipalities.

As an extra objective for this research, a first impression of the safety feelings in the four municipalities is obtained due to the interviews with the target group. From all interviews with the target group came forward that they were aware of the fact that enacted stigma (anti-gay violence caused by others) still exists in the Dutch society. There was one case of enacted stigma at a young lesbian woman. Felt stigma was found at a young gay man, an old lesbian woman, one middle-aged homosexual men and one elder homosexual man. These people indicate to change their behavior in some specific situations in order to adapt on the environment.

Conclusion: The monitor will be designed as an internet tool taking into account the anonymity of homosexuals and easy implementation. As option there should be a written version of the monitor for people who don't have access to internet and for some elderly who have difficulties with handling computers. The questions in the monitor should be based on the three forms of stigma to distinguish which stigma the person experience. This can be done by questions about the emancipation of the individual, but also through questions about the acceptance of sexual preference by the environment and some questions about the individual characteristic. On the basis of the type of stigma it will be for the municipalities possible to develop an effective gay policy. With the guideline it will be clear for the municipalities about how to approach homosexual citizens and how to advertise for the monitor. A broad recruitment method is necessary to recruit a high and varied number of respondents as possible in the four municipalities. A good impression of the safety feelings of homosexuals in the four municipalities is unfortunately not obtained on the basis of the 13 conducted interviews. However, a first impression of the obtained safety feelings indicates that sometimes enacted stigma occurs in the four municipalities. Felt stigma is also seen in the four municipalities. However, due to the small number of interviews there cannot be said something valid concerning the unsafety feelings of homosexuals in the four municipalities.

Discussion: It is of big importance to come to know where the feeling of unsafety (related to someone's homosexual identity) comes from. By a continue reference in the questions of the monitor this can be made clear to the respondents. Rewards such as gift certificates, etc. can be seen by others than the target group as a possibility to win a prize and therefore is this topic shifted to a later time during the research for discussion. If anonymity is maintained in combination with a reward, then a higher response is expected from both homosexuals -within and outside the municipalities- and could result in bias of the local data. The broad deployment of advertising for the monitor will also have an adverse effect that makes the possibility bigger that homosexuals and heterosexuals of both, outside and within the municipalities, will fill in the monitor. This would also result in bias of the local data. Therefore, promoting the monitor should be in first instance be limited to local level and when the response on local level seems to fail, homosexuals from the four municipalities should be recruited through regional level. It remains unclear whether immigrant homosexuals will fill in the monitor. A possibility would be to contact multicultural foundations in the municipalities and around the municipalities to promote the monitor through advertising over there. The chance is big that when a homosexual of one of the municipalities will be in a safe place and the person feels that the topic is important enough, the monitor will be filled in by the person. During this research transgenders and bisexuals are disregarded because of the short time to find them for this research. During the monitor execution bisexuals will be included, because they have the same kind of sexual feelings as

homosexuals when they are in a relationship with someone of the same sex. Transgenders remain excluded during the monitor execution, because of another coming-out.

Recommendations: The concept monitor and the concept guideline are designed on basis of the literature study, interviews with the target group and experts and the interviews with the clerks of the four municipalities (See appendices IV and V). The main recommendation for the municipalities is to start with a collaborated pilot study with the recommended concept monitor and concept guideline to investigate the feasibility of this method in practice and to see how the response is in the four municipalities. To find homosexual citizens with migrant backgrounds there should be contacted with various multicultural foundations.

Samenvatting

Introductie: homoseksuelen in Nederland hebben in sommige gevallen nog steeds te kampen met problemen rond ongelijke rechten, discriminatie, intimidatie en fysiek geweld vanwege hun seksuele voorkeur. Voormalig minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zette in 2008 homoseksualiteit terug op de politieke agenda wat leidde tot het opstellen van een koploperovereenkomst voor gemeenten. Deze overeenkomst dient bij te dragen aan een betere sociale acceptatie van homoseksualiteit binnen de Nederlandse samenleving. Deelnemende gemeenten zeggen toe om discriminatie, intimidatie en geweld tegen homoseksuelen krachtig te bestrijden. Hiervoor is jaarlijks per koplopergemeente 20.000 euro beschikbaar gesteld. Ook het demissionair kabinet van Rutte zet zich in voor de sociale acceptatie en veilige omgeving voor homoseksuelen. Aan de deelnemende gemeenten is gevraagd om te werken aan een lokaal homo-emancipatiebeleid programma vanaf het jaar 2012 tot 2014. De gemeenten Delft, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Westland hebben vervolgens GGD Zuid-Holland West gevraagd om een monitor te ontwikkelen met een bijbehorende richtlijn om zo de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele inwoners te kunnen meten.

Theoretisch kader: Om meer inzicht te krijgen in de onveiligheidsgevoelens van homoseksuelen is er een theoretisch kader ontwikkeld dat gebaseerd is op veiligheidsdeterminanten. Onveiligheidsgevoelens kunnen op verschillende manieren beleefd worden en deze worden voor dit onderzoek gecategoriseerd in drie hoofdgroepen: Determinanten die gerelateerd zijn aan de persoon zelf, inclusief de risicoperceptie, opgedane ervaringen en de manier van handelen, zijn gecategoriseerd in de groep individuele determinanten. Determinanten die gerelateerd zijn aan de omgeving en de invloeden die van buitenaf een rol kunnen spelen bij onveiligheidsbeleving, zijn gecategoriseerd in de groep situationele determinanten. Ontwikkelingen en veranderingen in de maatschappij en de invloeden daarvan spelen een grote rol bij personen die dicht bij het onderwerp staan. Dit wordt de groep sociaal-culturele determinanten genoemd. Daarnaast is het stigma theorie gebruikt om te zien op welk niveau de onveiligheidsgevoelens van homoseksuelen ervaren kunnen worden. De theorie kent drie stigma types die onderverdeeld worden in een publieke seksuele stigma (enacted stigma), het vermijden van labels (felt-stigma) en het onderdrukken van de seksuele gevoelens (internalized stigma). Het theoretisch kader helpt om bepaalde determinanten uit te diepen om zo tot een breed scala aan onderwerpen te komen voor de monitor. Ook is er een conceptueel kader ontwikkeld dat de verbanden tussen de belangrijkste concepten voor dit onderzoek laat zien. Hierin komen de drie groepen determinanten terug die gerelateerd wordt aan het stigma theorie die tijdens dit onderzoek gebruikt zullen worden.

Als laatst is er een onderzoekskader ontworpen waarin de verschillende stappen tijdens dit onderzoek weergegeven worden.

Methodologie: Naast een literatuuronderzoek is er ook een semigestructureerd interview gehouden met het landelijke kennisinstituut Movisie dat zich onder andere bezighoudt met homo- en lesbisch beleid. Daarnaast zijn er semigestructureerde interviews gehouden met diverse experts op het gebied van homoseksualiteit en/of veiligheid. Deze experts waren COC Haaglanden, Bureaudiscriminatiezaken en diverse sleutelfiguren zoals een bestuurslid van de Delftse lokale homo-organisatie; Delftse Werkgroep Homoseksualiteit (DWH), een Islamitische homostichting en een multiculturele homostichting. Deze laatste twee stichtingen hebben een focus op het bespreekbaar maken van homoseksualiteit bij migrantengroepen. Daarnaast zijn semigestructureerde interviews met de doelgroep zelf gehouden (homoseksuele mannen en lesbische vrouwen uit de vier gemeenten). Het doel hiervan was om input te krijgen voor zowel de monitor als richtlijn. Tijdens het onderzoek is geprobeerd om diverse groepen te bereiken. Zo werd geprobeerd om uit ieder gemeente minimaal één vrouw en drie homoseksuele mannen te interviewen. Ook werd geprobeerd om allochtone homoseksuelen te vinden voor de interviews, maar helaas is dit niet gelukt. Uiteindelijk zijn in totaal 13 interviews met homoseksuelen uit de vier gemeenten uitgevoerd.

Ook zijn informatieve interviews gehouden met de vier gemeenten om inzicht te krijgen in hun visies op de monitor en hoe de monitor mogelijk uitgezet kan worden in de desbetreffende gemeente. Als aanvulling is er een informatief interview gehouden met het politienetwerk Roze in Blauw van de regio Haaglanden. Dit diende meer als achtergrondinformatie om meer te weten te komen over de politie registratie van homo-geweld.

Resultaten: Uit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen de basisachtergrond achter monitoring en wat er al bekend is rondom de veiligheid van homoseksuelen in Nederland. Ook is hierbij gezien dat er drie monitoren bestaan die zich richten op homoseksualiteit, maar geen van allen met een focus op de lokale veiligheidsgevoelens van homoseksuelen. Aan de hand van de afgenomen interviews was het mogelijk om antwoord te kunnen geven op de opgestelde studievragen.

De gemeenten Westland, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg geven aan dat ze nog geen actief homobeleid in de gemeente hebben en willen hier door middel van de lokale veiligheidsgevoelens-monitor een start mee maken. De gemeente Delft is al langer bezig met een lokaal homobeleid en wil door middel van de monitor meer aandacht schenken aan het huidige homobeleid en hier meer vorm aan gaan geven door dit meer uit te breiden.

Volgens de doelgroep zal het anoniem invullen van de monitor zorgen voor een hogere deelname dan wanneer er gevraagd wordt naar persoonlijke gegevens. Ook zullen homoseksuelen die (nog) niet uit de kast zijn, de monitor kunnen invullen om hun mening te geven. Voor de benadering van homoseksuelen uit de vier gemeenten worden zowel homo- als niet homogerelateerde plaatsen

genoemd. In Delft wordt de homo-organisatie DWH genoemd. De sportvereniging Roze Blok is tevens ook een plaats waar homoseksuelen benaderd zouden kunnen worden voor het invullen van de monitor. De niet homogereleerde plaatsen zoals de Technische Universiteit (TU) Delft en café de Klok worden ook genoemd door de doelgroep, omdat de verwachting is dat daar ook veel homoseksuelen te vinden zijn. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft één keer in de maand een roze ouderen bijeenkomst wat georganiseerd wordt door het lokale activiteitencentrum stichting Woej. De gemeente Westland heeft geen benadermogelijkheden om homoseksuele inwoners te werven voor het invullen van de monitor en de gemeente Zoetermeer heeft net als Leidschendam-Voorburg één keer in de maand een roze ouderen bijeenkomst wat georganiseerd wordt door de Roze Senioren. Lokale media zou ook een middel zijn om homoseksuelen te werven. Organisaties die buiten de gemeenten vallen zoals Movisie, COC Haaglanden ANBO Roze, (homo) stichtingen en sociale media worden ook gezien door de doelgroep als een effectief middel om homoseksuelen uit de vier gemeenten te werven. De monitor promoten zou volgens de doelgroep gedaan kunnen worden bij bovengenoemde plekken door te flyeren, advertenties en/of oproepen voor de monitor te plaatsen. Hierbij wordt voornamelijk gezegd om de reclame zo breed mogelijk in te zetten om zoveel mogelijk respondenten uit de vier gemeenten te werven. In de monitor zou volgens de doelgroep gevraagd moeten naar de link tussen ervaring met een eventueel antihomo- incident en de veiligheidsgevoelens. Belangrijk om te weten is waar eventuele onveiligheidsgevoelens vandaan komen. Onveilige locaties worden ook aangegeven als belangrijk onderwerp omdat de gemeenten zich hier specifiek op zouden kunnen richten. De monitor zou digitaal als beste ingevuld kunnen worden zodat de anonimiteit en laagdrempeligheid gewaarborgd blijft. Als optie zou een schriftelijke monitor beschikbaar moeten zijn voor de oudere doelgroep en/of mensen die geen internet thuis hebben.

De experts zijn ook gevraagd naar hun ideeën over hoe de monitor er volgens hen uit zou moeten komen te zien. De verwachting van de experts is dat de autochtone groep homoseksuelen de monitor vaker zou invullen dan de allochtone groep homoseksuelen. Een digitale monitor zou kunnen leiden tot een verschil in deelname van de verschillende leeftijdsklassen waarbij ouderen minder geneigd zullen zijn om dit in te vullen. De manier van presentatie waarbij het belang van deelname en het goed aangeven van belang is om een representatieve groep homoseksuelen te werven voor het invullen van de monitor. Sociale media, maar ook de (lokale) (homo)-organisaties/stichtingen zoals COC Haaglanden, Bureaudiscriminatiezaken, GGD Zuid-Holland West, DWH, het voortgezet onderwijs, middelbaar beroeps onderwijs, bejaardencentra, TU Delft, sportverenigingen, homogereleerde stichtingen, multiculturele (homo)stichtingen en de Jongeren Informatie Punten zouden benaderd kunnen worden voor de werving van de homoseksuelen uit de vier gemeenten. Via deze kanalen zou tevens ook reclame gemaakt kunnen worden voor de monitor zoals door het plaatsen van een banner op diverse websites. De onderwerpen die in de monitor moeten terugkomen volgens de experts is dat er getoetst wordt waar de gevoelens van onveiligheid vandaan komen. De sociale steun is ook een belangrijk onderwerp, omdat de mate van veiligheidsbeleving ook afhangt van de sociale steun die

iemand krijgt. De mate van zelfacceptatie van iemands eigen seksuele identiteit heeft ook invloed op de veiligheidsbeleving van een homoseksueel. De multiculturele homostichting geeft verder aan dat vragen over religie en de mate van steun binnen de religieuze kring van belang is om achter de veiligheidsgevoelens van allochtone homoseksuelen te komen. De Islamitische homostichting geeft aan dat er juist niet naar religie gevraagd moet worden, maar eerder naar cultuur. homoseksuelen personen met een religieuze achtergrond zouden moeite hebben met het benoemen van zichzelf als homoseksueel. In de benadering moet rekening gehouden worden met al deze aspecten en hier heel voorzichtig mee omgegaan moeten worden om de monitor zo aanspreekbaar mogelijk te maken voor alle homoseksuelen ongeacht geloof en cultuur.

Tevens is er ook een eerste indruk van de veiligheidsgevoelens verkregen aan de hand van de interviews met homoseksuele inwoners uit de vier gemeenten. Uit alle interviews met de doelgroep kwam naar voren dat zij bewust waren van het feit dat anti-homo- geweld veroorzaakt door anderen nog steeds voorkomt in de Nederlandse maatschappij (enacted stigma). Er was sprake van één geval van enacted stigma bij een jong lesbische vrouw. Felt stigma werd gevonden bij een jong homoseksuele man, een ouder lesbische vrouw, een homoseksuele man van middelbare leeftijd en een oudere homoseksuele man. Deze homoseksuele mensen gaven tijdens de interviews aan hun gedrag (weleens) aan te passen om geen reacties uit te lokken van de omgeving.

Conclusie: De monitor zou als een internet-tool ingezet kunnen worden rekening houdend met de anonimiteit en laagdrempeligheid. Als optie zou een schriftelijke versie van de monitor ingezet kunnen worden voornamelijk de ouderen en mensen die geen toegang hebben tot internet. De vragenstelling in de monitor dient aan de hand van de drie vormen van stigma onderscheiden te worden. Dit kan als beste gedaan worden door in de monitor vragen op te nemen die de mate van emancipatie van het individu weergeven, maar ook door middel van vragen over de acceptatie van de seksuele voorkeur in de omgeving en over de persoonlijke karakteristiek. Aan de hand van het type stigma is het voor de gemeenten mogelijk om het beleid gericht te (her) ontwikkelen. Een richtlijn is daarnaast ontwikkeld voor hoe respondenten uit de vier gemeenten benaderd zouden kunnen worden en de monitor promoot dient te worden. Een brede wervingsmethode is nodig om een zo hoog en gevarieerd mogelijk aantal respondenten te werven in de vier gemeenten.

Een goede indruk van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in de vier gemeenten is niet verkregen aan de hand van de 13 gehouden interviews. Daarentegen is een eerste indruk van de veiligheidsgevoelens verkregen dat aangeeft dat enacted stigma weleens voorkomt. Felt stigma komt in de gemeenten ook voor, maar door het klein aantal interviews kan hier geen valide uitspraak over gedaan worden. Dit zal aan de hand van de data uit de lokale veiligheidsgevoelens-monitor verkregen moeten worden.

Discussie: Het vragen naar waar het gevoel van onveiligheid vandaan komt is van groot belang om dit ook daadwerkelijk te linken naar iemands homoseksualiteit. Door steeds hiernaar te verwijzen in de vraagstelling van de monitor kan dit duidelijk gemaakt worden aan de respondenten. Het verloten van beloningen zoals cadeaubonnen, etc. wordt als een aanleiding gezien voor anderen buiten de doelgroep om de monitor in te vullen zodat zij een prijs kunnen winnen en wordt daarom tijdens dit onderzoek naar een later tijdstip verschoven ter discussie. Als de anonimiteit gewaarborgd blijft, dan wordt er een hogere respons verwacht van zowel homoseksuelen binnen als buiten de gemeenten en zou op deze manier bias in de lokale data van de gemeenten kunnen komen. Dit discussiepunt wordt door de GGD in het definitieve afrondingsstadium met de vier gemeenteambtenaren besproken. Het breed inzetten van publiciteit voor de monitor zal tevens ook een nadelig effect hebben waardoor homoseksuelen buiten de gemeenten en heteroseksuelen van zowel binnen de gemeenten als buiten de gemeenten de monitor zullen invullen. Hierdoor zou er ook bias kunnen ontstaan in de lokale data. Daarom moet de reclame van de monitor in eerste instantie beperkt worden tot lokaal niveau en wanneer de respons tegen blijkt te vallen mensen te werven op regionaal niveau. Het blijft tijdens dit onderzoek onduidelijk of allochtone homoseksuelen mee zullen doen aan de monitor. Een mogelijkheid zou zijn om multiculturele stichtingen in de gemeenten en om de gemeenten heen te benaderen en/of daar de monitor te promoten. De kans bestaat dat wanneer zij zich in een veilige omgeving bevinden en het onderwerp belangrijk genoeg vinden dat zij de monitor zullen invullen. Tijdens dit onderzoek zijn transgenders en biseksuelen bewust buiten beschouwing gelaten omdat wegens korte tijd lastig zou zijn om hen voor dit onderzoek te vinden. De groep biseksuelen zullen tijdens het monitor-onderzoek echter wel worden meegenomen, omdat zij dezelfde soort van seksuele gevoelens hebben wanneer zij in een relatie zitten met iemand van dezelfde geslacht. Transgenders blijven tijdens het monitor-onderzoek buiten beschouwing wegens een andere manier van uit de kast komen.

Aanbevelingen: De ontwikkelde monitor en de richtlijn zijn ontworpen aan de hand van de literatuurstudie, de interviews met de doelgroep en experts en de interviews met de vier gemeenten (zie bijlagen IV en V). Om homoseksuelen met een migrantenachtergrond te bereiken worden verschillende multiculturele stichtingen aanbevolen om hiermee in contact te gaan. Uit de interviews met de twee multiculturele homostichtingen kwam naar voren dat de kans groot is dat homoseksuelen met Niet-Nederlandse achtergronden zich aansluiten bij multiculturele stichtingen voor culturele activiteiten. Door bekendheid aan de monitor te geven is het goed mogelijk dat ook zij zich aangesproken zullen voelen om de monitor in te vullen en vooral omdat dit anoniem en laagdrempelig kan door middel van het internet. Een uiteindelijke aanbeveling naar de gemeenten toe is om gezamenlijk een pilotstudie te starten met het aanbevolen concept monitor en concept richtlijn om de haalbaarheid hiervan te onderzoeken in de praktijk en om te zien hoe de respons in de vier gemeenten is.

Begrippenlijst

ANBO:	ANBO is met 400.000 senioren de grootste belangenbehartiger van senioren van Nederland. ANBO staat voor de maatschappelijke participatie van alle senioren en heeft als één van haar speerpunten de acceptatie van homoseksualiteit van ouderen hoog op de agenda staan.
COC Haaglanden:	COC Haaglanden is de belangenvereniging van homo's, lesbo's en biseksuelen in de regio Haaglanden. COC Haaglanden is aangesloten bij de landelijke organisatie van COC-verenigingen: COC Nederland. COC Haaglanden heeft ca. 490 leden.
Coming- out:	Ook wel in het Nederlands: ‘uit de kast komen’. Dit is een vaak gebruikte uitdrukking die wordt gebruikt voor het moment waarop een homo, lesbienne of biseksueel er voor kiest om openlijk voor zijn of haar seksualiteit uit te komen.
DWH Delft:	De Delftse Werkgroep Homoseksualiteit is een onafhankelijke homo-organisatie gelegen in Delft. De DWH is een ontmoetingsplek voor homo- en biseksuele mannen en vrouwen van alle leeftijden met daarnaast als doel om de acceptatie van homoseksualiteit in de samenleving te bevorderen.
Homonegatief geweld:	Alle vormen van geweld op basis van seksuele geaardheid van homoseksuelen.
Homoseksuelen:	Algemene verzamelnaam voor lesbische vrouwen en homoseksuele mannen
Keurmerk ‘de Roze Loper’:	Een keurmerk waarop zorginstellingen aanspraak kunnen maken als ze een homovriendelijk beleid voeren. Dit keurmerk is van het COC die hierbij samenwerkt met ANBO, Movisie en de certificerende instelling Kiwa.
Kiwa:	Kiwa is een onafhankelijke organisatie die hooggekwalificeerde certificering als haar kernactiviteit heeft. Dit wordt ondersteund met inspectie, keuring, technologie, training en consultancy en verzorgt tevens

het roze looper-certificaat voor homovriendelijke verzorgingstehuizen.

Koploperovereenkomst:	Een overeenkomst getekend door deelnemende gemeenten wat moet bijdragen aan een betere sociale acceptatie van homoseksualiteit onder de Nederlandse bevolking en aan een krachtige bestrijding van discriminatie, intimidatie en geweld tegen homoseksuelen.
LHBT:	Verzamelnaam voor Lesbisch, Homo, Biseksueel en Transgender.
Monitor:	Een set van vragen die zorgvuldig is samengesteld met als doel om een bepaalde situatie weer te geven.
Monitoring:	Het periodiek uitzetten van een vragenlijst om een bepaalde situatie te kunnen schetsen.
Movisie:	MOVISIE lesbisch en homo-emancipatiebeleid is een kennismakelaar voor overheden, belangen- en welzijnsorganisaties, verbindt kennis en praktijk en helpt het beleid en uitvoering tot stand te brengen.
Omnibus enquête:	Periodiek doen de gemeenten via vragenlijsten of de Omnibusenquête onderzoek aan een groot aantal inwoners naar hun opvattingen over onder andere de openbare ruimte, de voorzieningen en de veiligheid. De uitkomsten van de enquête gebruiken de gemeenten voor de ontwikkeling van het beleid.
Reguliere gezondheidsenquête:	Een vragenlijst met betrekking tot de levensstijl die periodiek onder de inwoners van de gemeente wordt uitgevoerd.
Veiligheidsgevoelens:	Het gevoel van angst om slachtoffer te worden of te zijn van misdrijven en/of ongevallen doordat de persoon op hetzelfde geslacht valt.
ZonMw:	Een organisatie dat zich richt op preventie, zorg en gezondheid door middel van het stimuleren en financieren van onderzoeken.

Hoofdstuk 1

Inleiding

Binnen Nederland kampt de emancipatie en acceptatie van homoseksualiteit nog steeds met problemen betreffende ongelijke rechten, discriminatie, intimidatie en fysiek geweld tegen lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (*Schuyf, 2009*).

De afgelopen jaren hebben in Nederland verschillende incidenten tegen homoseksuelen plaatsgevonden waarbij sommige homoseksuelen in enkele gevallen zelfs hun huis moesten verlaten wegens pesterijen en (non-)verbaal geweld (*Schuyf, 2009; Van San & De Boom, 2006*).

Mede door dit soort incidenten wil het kabinet de acceptatie van homoseksualiteit in Nederland bevorderen. Voormalig Minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zette in 2008 het onderwerp terug op de politieke agenda wat leidde tot het opstellen van een koploperovereenkomst tussen de overheid en de 18 grootste gemeenten in Nederland. Deze overeenkomst dient bij te dragen aan een betere sociale acceptatie van homoseksualiteit binnen de Nederlandse samenleving en zeggen de deelnemende gemeenten hierbij toe om discriminatie, intimidatie en geweld tegen homoseksuelen krachtig te bestrijden. Om dit te bewerkstelligen is per koplopergemeente een bedrag van 20.000 euro beschikbaar gesteld (*Rijksoverheid, 2012*).

Het demissionair kabinet van Minister-president Rutte richt zich op het ontwikkelen van een concreet beleid waarbij het kabinet borg staat voor homo-emancipatie. Hierbij is opgenomen in het Regeerakkoord dat gewelddadige misdrijven met een discriminatoire achtergrond zwaarder dienen te worden gestraft. Dit demissionair kabinet zet zich vooral in voor sociale acceptatie en een veilige omgeving voor homoseksuelen. Voormalig Minister Rutte heeft 50 gemeenten uitgenodigd, waaronder Delft, Zoetermeer, Westland en Leidschendam-Voorburg om mee te doen aan een lokaal homo-emancipatiebeleid programma vanaf het jaar 2012 tot 2014 (*Rijksoverheid, 2012*). Eén van de eisen die vanuit het ministerie gesteld wordt is dat er lokale monitoring dient plaats te vinden met als doel om inzicht te krijgen in de sociale acceptatie en veiligheidsgevoelens van homoseksuelen. Deze vier gemeenten hebben hiervoor GGD Zuid-Holland West benaderd. De gemeente Delft is al jaren actief op het gebied het homo-emancipatiebeleid (*Gemeente Delft, 2011*). Zo wordt er bijvoorbeeld seksuele diversiteit voorlichting gegeven op verschillende voortgezet onderwijs scholen en Mbo-scholen door de Delftse Werkgroep Homoseksualiteit (*D66, 2012*). De andere drie gemeenten hebben nog geen beleid op het gebied van homo-emancipatie en willen hier graag een start mee maken.

In overleg met andere gemeenten in het werkgebied van de GGD wordt het eerste deel van het vraagstuk dat gaat over sociale acceptatie van homoseksualiteit in de algemene bevolking, meegenomen tijdens de reguliere GGD onderzoek. Om inzicht te krijgen in veiligheidsgevoelens van homoseksuelen dient deze groep apart te worden benaderd. Veiligheidsgevoelens betekent in dit onderzoek situaties van homoseksuelen waarin zij zich kwetsbaar (kunnen) voelen. Deze onveiligheidsgevoelens kunnen op zowel fysiek als mentaal gebied zijn als het gaat om hun seksuele voorkeur. Hieronder vallen bijvoorbeeld discriminatie, (seksuele) intimidatie, fysiek geweld, pesterij, uitschelden, bedreiging, enzovoorts.

Dit onderzoek heeft als doel om een monitor te ontwikkelen waarmee de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen periodiek gepeild kunnen worden. Hiervoor is het ook noodzakelijk om een strategie te bedenken waarmee homoseksuele respondenten uit de vier gemeenten bereikt kunnen worden zodat zij de monitor in kunnen vullen. Dit wordt opgenomen in de richtlijn ten behoeve van de monitor met daarin een overzicht hoe de respondenten in de vier gemeenten geworven zouden kunnen worden. Tevens zal met behulp van de interviews met de doelgroep uit de vier gemeenten ook een eerste indruk verkregen worden van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in de gemeenten Delft, Zoetermeer, Westland en Leidschendam-Voorburg.

Het onderzoek wordt gesubsidieerd door de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noordelijk Zuid-Holland (AWPGNZH) en uitgevoerd door GGD Zuid-Holland West in samenwerking met de vier gemeenten. De AWPGNZH is een regionale netwerkorganisatie waarin verschillende GGD-en samenwerken zoals Den Haag, Hollands Midden, Zuid-Holland West en het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) en de Faculteit der Sociale Wetenschappen (FSW (Universiteit Leiden)) op het gebied van praktijkgericht onderzoek en onderwijs publieke gezondheid. De AWPG NZH is binnen Nederland één van de negen academische werkplaatsen publieke gezondheid. Het is in 2006 opgericht met subsidie van ZonMW in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In de AWPG worden vragen vanuit de praktijk van de publieke gezondheid omgezet naar onderzoeksvragen. Dit wordt vervolgens door praktijkprofessionals wetenschappelijk onderbouwd waarna de wetenschappelijke kennis teruggekoppeld kan worden naar de praktijk. Het doel van de AWPG is om praktijkorganisaties meer evidence-based te laten werken en om onderzoeksorganisaties meer vraag gestuurd onderzoek te laten uitvoeren. Op deze manier kan een zo goed mogelijke publieke gezondheidszorg en gezondheidsbeleid gerealiseerd worden.

In overleg met een begeleidingscommissie bestaande uit de vier gemeenten, TNO en GGD medewerkers zal de homo-emancipatie monitor ontwikkeld worden met een bijbehorende richtlijn. De informatie die hiervoor nodig was zal verkregen worden door middel van de verschillende interviews en het literatuuronderzoek.

Met de monitor en de richtlijn zal het uiteindelijk mogelijk zijn voor gemeenten om periodiek de veiligheidssituatie van homoseksuelen te peilen en het lokale beleid aan te passen indien dit nodig mocht zijn.

Hoofdstuk 2

Achtergrond

In dit hoofdstuk staat een korte literatuurstudie over de monitor beschreven om meer inzicht te krijgen over de monitor zelf en hoe deze ontwikkeld kan worden. In paragraaf 2.1 staat beschreven wat een monitor is. In paragraaf 2.2, de ontwikkeling van een monitor en paragraaf 2.3 beschrijft de bestaande homo-emancipatie monitoren in Nederland.

2.1 De monitor

Een monitor is een meetinstrument waarmee een indicatie gegeven kan worden over bepaalde vraagstukken van organisaties/ instellingen/ gemeenten/ overheid (woordenboek: zorg en welzijn, 2012).

Het “woordenboek van zorg en welzijn” geeft de volgende definitie van een monitor:

“Stand-van-zaken studies opgezet om veranderingen in de omgeving of in de leefsituatie of de gezondheidstoestand van een bepaalde bevolkingsgroep of leeftijdsgroep op te sporen”

Hiermee wordt aangeduid dat veranderingen in de gezondheids- en levenssituatie van een bepaalde doelgroep nader bekeken wordt om ongewenste situaties tegen te gaan en controle te krijgen en/of te houden van een situatie waar iedereen in de maatschappij baat bij heeft.

Uit een handreiking waar het sociaal beleid in de gemeente Utrecht gemonitord wordt is een andere omschrijvende definitie van de monitor gevonden: *“het periodiek verzamelen van gegevens ten behoeve van een standaardset aan indicatoren om voor beleid relevante ontwikkelingen zichtbaar te maken.”* (Oberon, 2011). Hiermee wordt aangegeven dat monitoring als een belangrijk meetinstrument voor gemeenten dient waarmee de lokale situatie van de eigen gemeente verkend kan worden om op deze manier goed op de vraag van hun inwoners te kunnen inspelen (Movisie factsheet, 2006). Hiermee kunnen periodieke veranderingen vastgesteld worden op basis van bruikbare data die op een efficiënte wijze verkregen worden (woordenboek: zorg en welzijn, 2012).

Allerlei instellingen en organisaties gebruiken om verschillende redenen monitors om data te verkrijgen. Als een algemeen doel kan aangehouden worden dat monitoring een indicatie geeft van een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld vrouwenemancipatie, allochtonen integratie, etc. om te zien hoe de stand van zaken is binnen de maatschappij (Hoyng & de Jong, 2007).

Het belang van het opzetten van een homo-emancipatiebeleid monitor is tweeledig.

Het eerste doel is *signalering*; het waarnemen van afwijkingen ten opzichte van de gewenste situatie. Dat betekent dat als uiteindelijk de veiligheidsgevoelens voor homoseksuelen gemonitord zullen worden dat hiermee lokale onveilige situaties voor homoseksuelen gesignaleerd kunnen worden.

Een tweede doel is de *input voor verbetering* van de doelgerichtheid en efficiëntie. Door te kijken naar de onveiligheidsgevoelens die heersen onder de homoseksuelen in de vier gemeenten is het mogelijk om hiermee op een efficiënte manier mee om te gaan met als doel om meer veiligheid te creëren voor homoseksuelen om de emancipatie van homoseksualiteit te bevorderen (Hoyng & de Jong, 2007).

De data verkregen uit de monitoring zijn voor de gemeenten goed te gebruiken voor de onderbouwing en evaluatie van het bestaande beleid en eventueel voor de aanpassing, indien dit nodig mocht zijn (GGD Nederland, et al 2006).

De te ontwikkelen monitor die uiteindelijk de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen moet gaan meten kan helpen om de sociale acceptatie van homoseksuelen te bevorderen en te verbeteren om zo tot een (beter) homo-emancipatiebeleid te komen binnen de gemeenten Delft, Zoetermeer, Westland en Leidschendam-Voorburg.

Naar verwachting kan de monitor, eventueel met aanpassingen, ook in andere gemeenten gebruikt gaan worden in de toekomst.

2.2 De theorie achter de ontwikkeling van een monitor

De overheid gebruikt diverse middelen (o.a. monitoring) om beleid aan te passen door interactieve beleidsvorming. Bij interactieve beleidsvorming wordt gebruik gemaakt van middelen zoals inspraakrondes, inwonersbijeenkomsten, enquêtes en discussiegroepen om inwoners meer inspraak te geven op onder andere de publieke gezondheid (GGD Nederland, et al. 2006). Dit kan bijvoorbeeld door het monitoren van de GGD-en en middels vragenlijsten. Hierbij worden meestal steekproefsgewijs en representatief aan de bevolking per brief gevraagd om (anoniem) deel te nemen aan het onderzoek door een vragenlijst in te vullen (GGD Nederland, et al. 2006). De data die uit deze vragenlijsten komen leveren informatie over publieke gezondheid.

Informatie over de leefsituatie en veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in hun woon- en leefomgeving kan verkregen worden door middel van een vragenlijst. De gemeenten willen een proactief beleid ontwikkelen, dus dan dient monitoring ook een continu proces te zijn waar periodiek het thema/vraagstuk gepeild wordt (Gemeente Amsterdam, 2010).

De vragenstelling in de monitor dient goed afgestemd te worden op het doel van de gemeenten. Ten behoeve van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen kan gedacht worden aan vragen over de leefstijl, identiteit en woon- en leefomgeving van het individu. Deze kunnen ingedeeld worden in vijf dimensies volgens kenniscentrum Movisie (Movisie factsheet, 2006). Deze vijf dimensies in de monitor dienen te bestaan uit: *de leefstijl van het individu, de veiligheidsgevoelens van het individu, reacties van de leef- en woonomgeving op de seksuele voorkeur van het individu, reacties op de zichtbaarheid van homoseksualiteit in het openbaar en aandachtspunten betreffende het huidige homo-emancipatiebeleid vanuit het perspectief van het individu* (Movisie factsheet, 2006). Doordat het moeilijk is om één gezamenlijk monitor voor zowel homoseksuelen als heteroseksuelen te maken wordt er voor dit onderzoek alleen gericht op de homoseksuelen zelf en hun veiligheidsgevoelens.

De vragen dienen zorgvuldig gerangschikt te worden. De vragen die wat dieper gaan, kunnen als intimiderend en bedreigend ervaren worden. Deze vragen horen dan volgens Movisie ook het beste in het midden of aan het einde van de vragenlijst geplaatst worden (Movisie factsheet, 2006).

Monitoringsonderzoeken zijn vaak kwantitatief waarmee een efficiënt grote groep bereikt kan worden. Dit soort onderzoeken zijn vaak representatief en biedt cijfermatig inzicht waardoor veranderingen zichtbaar worden en statistisch betrouwbare en representatieve uitspraken gedaan kunnen worden. Meestal wordt het kwantitatieve onderzoek aangevuld met kwalitatieve methoden, zoals interviews om de resultaten nader toe te lichten of te verklaren (Roma marktonderzoek, 20012).

Belangrijk in het monitoringsproces naar de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen is om een basis dataset te hebben (woordenboek: zorg en welzijn, 2012). In dit onderzoek wordt de basis dataset ontwikkeld aan de hand van de literatuurstudie en diverse interviews. Deze dataset wordt bij elke peiling meegenomen, zodat veranderingen kunnen worden gesignaleerd.

2.3 Bestaande homo-emancipatie monitoren in Nederland

In Nederland zijn er momenteel drie monitoren te vinden die zich richten op het homo-emancipatiebeleid.

Het landelijke kennisinstituut Movisie heeft een gemeentemonitor die de gemeenten helpt om het homo-beleid te monitoren en te kijken naar eventuele knelpunten die verbeterd zouden moeten worden. De Movisie monitor richt zich voornamelijk op hoe iedere gemeente het homo-emancipatiebeleid uitvoert en welke verbeterpunten nodig zijn (Movisie monitor).

De Schorer was tot begin 2012 het Nederlands Instituut voor homoseksualiteit, gezondheid en welzijn. De monitor van Schorer richt zich voornamelijk op het monitoren van hiv/soa onder homoseksuele

mannen waardoor het hiv/soa beleid eventueel verbeterd kan worden (*Schorer monitor, 2011*). Deze monitor richt zich vooral op de seksuele gezondheid van homoseksuelen.

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) heeft een monitor ontwikkeld om een breed beeld te geven over de ontwikkeling van de sociale acceptatie van homoseksuelen in Nederland (*Sociaal Cultureel Planbureau, 2010*). Deze monitor bestaat uit vier delen. Het eerste deel gaat over de houding van de Nederlandse maatschappij en heterojongeren. In het tweede deel ligt de focus op de homoseksuelen zelf waarbij specifiek gevraagd wordt in welke mate zij zich geaccepteerd voelen in de maatschappij en hoe vaak ze te maken hebben met negatieve voorvallen vanwege hun seksuele voorkeur. Homoseksuele jongeren komen aan bod in het derde deel en in het vierde deel komt de houding en de omgang van vijf minderheidsgroeperingen tegenover homoseksuelen aan bod. Deze minderheidsgroeperingen behoren tot de orthodoxe protestanten, Surinaamse Nederlanders (deze bevolkingsgroep bestaat uit verschillende culturen zoals Hindoestanen, Javanen, Creolen, Chinezen en Indianen), Marokkaanse Nederlanders, Turkse Nederlanders en Chinese Nederlanders (*Sociaal Cultureel Planbureau, 2010*).

Deze drie monitoren richten zich voornamelijk op het algemene homo-emancipatiebeleid van de gemeenten, op het hiv/soa beleid onder homoseksuele mannen en op de sociale acceptatie van homoseksuelen in Nederland. De sociale acceptatie van homoseksuelen is vooral gebaseerd op hoe het staat met de tolerantie en acceptatie van heteroseksuelen ten opzichte van homoseksuelen. Een lokale monitor naar de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen ontbreekt dus nog en wordt tijdens dit onderzoek ontwikkeld.

Hoofdstuk 3

Doelstellingen/ Onderzoeksvraag/Studievragen

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 3.1 de probleemstelling beschreven gevolgd door de onderzoeksdoelen in paragraaf 3.2. Aan de hand hiervan is een onderzoeksvraag geformuleerd in paragraaf 3.3 die als leidend vraag gebruikt wordt tijdens het gehele onderzoek. Vervolgens is in paragraaf 3.4 diverse studievragen ontwikkeld die stapsgewijs leiden tot een antwoord op de onderzoeksvraag.

3.1 Probleemstelling

Eén van de eisen die vanuit het ministerie van VWS gesteld wordt aan de koploper gemeenten is dat lokale monitoring dient plaats te vinden naar lokaal homo-emancipatiebeleid. Met deze voorwaarde in gedachte hebben de gemeenten Delft, Westland, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg de GGD Zuid-Holland West benadert met het verzoek om een monitor in te passen in de reguliere gezondheidsenquête. Voor een deel (sociale acceptatie) was dit mogelijk. Voor het vraagstuk van se eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen achtte de GGD het noodzakelijk om de doelgroep zelf te benaderen. Hiervoor is het nodig om een nieuwe monitor te ontwikkelen.

3.2 Onderzoeksdoelen:

Het hoofddoel van dit onderzoek is het ontwikkelen van een monitor die gebruikt kan worden door verschillende gemeenten om het lokale homo-emancipatiebeleid zo nodig aan te scherpen of een homobeleid te ontwikkelen aan de hand van de data die uit de monitoring naar voren zullen komen. Hiervoor is het noodzakelijk om een methode te ontwikkelen waarmee de juiste informatie verkregen wordt om de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen te kunnen meten op lokaal niveau. Een neven doel is de ontwikkeling van een richtlijn waarin een wervingsstrategie wordt beschreven en aanbevelingen worden gedaan ten behoeve van de monitoruitvoering.

Er zal tijdens dit onderzoek ook een eerste indruk verkregen worden van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in de gemeenten Delft, Zoetermeer, Westland en Leidschendam-Voorburg. Dit zal een indicatie kunnen geven over de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen binnen deze vier gemeenten.

3.3 Onderzoeksvraag:

**Hoe ziet een homo-emancipatie monitor eruit
die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen peilt op lokaal niveau?**

3.4 Studievragen:

- 1) Wat gebeurt er op dit moment bij de vier gemeenten als het gaat om het beleid van homoseksuelen aangaande de veiligheid?
- 2) Wat zijn de voorwaarden die de vier gemeenten stellen als het gaat om de monitor voor het homo-emancipatiebeleid?
- 3) Hoe dient de vormgeving en inhoud van de monitor ontwikkeld te worden waardoor de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen gepeild kunnen worden?
- 4) Hoe kan de monitor uitgezet worden en hoe dient hier publiciteit aan gegeven te worden om een hoog respons te krijgen?
- 5) Wat is de eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen binnen de vier gemeenten?

Studievragen 1 en 2 zijn geformuleerd om een indruk te krijgen van wat er op het ogenblik in de vier gemeenten gebeurt als het gaat om het homo-emancipatiebeleid en inzicht te krijgen in bepaalde wensen en/of criteria die vanuit de gemeenten gesteld worden aan de monitor. Deze twee vragen worden alleen gesteld aan de vier gemeenten.

Studievraag 3 is geformuleerd om inhoudelijk de juiste vragen in de monitor te zetten waarmee uiteindelijk de veiligheidsgevoelens gepeild kunnen worden. Deze vraag wordt gesteld aan zowel de homoseksuele deelnemers als de experts en de vier gemeenten.

Met studievraag 4 is het mogelijk om inzicht te krijgen op welke manieren de monitor kan worden uitgezet bijvoorbeeld door middel van advertenties in kranten, oproepen op bepaalde websites, enzovoorts. Deze vraag zal worden gesteld aan de homoseksuele deelnemers en de experts.

Studievraag 5 is geformuleerd om een eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele deelnemers uit de vier gemeenten te krijgen. Dit zal aan de hand van de geanalyseerde interviews met de homoseksuele deelnemers naar voren komen dat bepaald wordt met het stigma theorie. Een antwoord op deze studievraag wordt verkregen door middel van de interviews met de homoseksuele deelnemers uit de vier gemeenten.

Hoofdstuk 4

Theoretisch kader

Een theoretisch kader is ontwikkeld die als basis dient voor de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen. In paragraaf 4.1 worden de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in Nederland toegelicht. Paragraaf 4.2 beschrijft de veiligheidsgevoelens van West-Europese homoseksuelen. Om inzicht te krijgen over welke determinanten aan bod komen tijdens veiligheidsbelevingen van individuen wordt hierover meer in paragraaf 4.3 beschreven. Het conceptueel kader is vervolgens beschreven in paragraaf 4.4 en het onderzoekkader is terug te vinden in paragraaf 4.5.

4.1 Veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in Nederland

De veiligheidsgevoelens van homoseksuelen is vaak gerelateerd aan homonegatief geweld en vereist binnen de Nederlandse samenleving nog altijd de nodige aandacht. Dit kan gezien worden als een struikelblok voor de homo-emancipatie binnen Nederland (*Schuyf, 2009; Buijs, et al., 2009; van San & de Boom, 2006*).

Tijdens een landelijk onderzoek in 2004 van de Erasmus Universiteit Rotterdam naar de ervaringen van homoseksuelen met homonegatief geweld kwam naar voren dat meer dan de helft van de 776 respondenten weleens uitgelachen of beledigd zijn wegens hun seksuele geaardheid, 17% is weleens gepest of bespot, 12% is weleens bedreigd met fysiek geweld en 3% is daadwerkelijk ook het slachtoffer geweest van fysiek geweld. 17% van de respondenten voelen zich soms onveilig en 2% voelt zich regelmatig onveilig vanwege hun seksuele geaardheid (*Buijs, et al., 2009*).

Uit een onderzoek van Buijs, Hekma en Duyvendak naar homonegatief geweld in Amsterdam kwam naar voren dat ongeveer 40% van de homoseksuelen het idee heeft dat de situatie op straat de laatste jaren een stuk onveiliger is geworden en 3 tot 7% geeft aan zelf slachtoffer geweest te zijn van homonegatief geweld (*Buijs, et al, 2009*).

In de meeste gevallen vindt homonegatief geweld plaats in de weekenden en in de avonden. Homonegatief geweld komt vooral voor in openbare ruimtes en wordt meestal in groepsverband gepleegd. Plekken zoals homo-ontmoetingsplaatsen, de directe woonomgeving, de openbare weg, het openbaar vervoer, het werk en scholen zijn de meest voorkomende plaats delicten als het gaat om homonegatief geweld (*Buijs, et al, 2009*). Op scholen worden homoseksuele leerlingen die open voor hun seksuele geaardheid uit komen soms slachtoffer van pesten, bedreiging, discriminatie en geweld. Behalve homoseksuele leerlingen zijn homoseksuele leraren ook vaak het doelwit van homonegatief geweld waar vaak leerlingen, ouders en collega-docenten bij betrokken zijn.

Geweld tegen homoseksuelen komt regelmatig voor binnen de Nederlandse maatschappij. In de periode van 2006 tot 2010 hebben zich 164 incidenten tegen homoseksualiteit in de regio Haaglanden voorgedaan (*Bureaudiscriminatiezaken factsheet, 2011*).

Volgens bureau discriminatiezaken doen homoseksuele slachtoffers die te maken krijgen met (non)-verbaal geweld niet in alle gevallen aangifte bij de politie. In een literatuuronderzoek van Judith Schuyf, maar ook in andere onderzoeken worden drie redenen gegeven voor het niet doen van aangifte (*Schuyf, 2009; Buijs, et al, 2009; van San & de Boom, 2006; Bureaudiscriminatiezaken factsheet, 2011*).

Als eerste reden wordt genoemd dat het slachtoffer vaak twijfelt aan de deskundigheid van de politie. Vaak heerst er een bepaalde angst onder de slachtoffers waarbij de vakbekwaamheid en interesse van de politie in twijfel wordt getrokken en waardoor er uiteindelijk toch afgezien wordt om aangifte te doen. Dit heeft vooral te maken met bepaalde opvattingen van het slachtoffer dat een bepaald beeld van de politie heeft als onbetrouwbaar, homofoob en incompetent (*Schuyf, 2009*). Als tweede reden wordt gegeven dat het slachtoffer vaak bagatelliseert wat er gebeurd is en als derde reden wordt gegeven dat het slachtoffer niet

bekend wil staan als een homoseksueel. De laatste twee redenen hebben vooral te maken met geïnternaliseerde onderdrukking, wat betekent dat er geen volledige openheid is over haar/zijn seksuele voorkeur door de persoon zelf (Schuyf, 2009; Buijs, et al., 2009; van San & de Boom, 2006).

4.2 Veiligheidsgevoelens van West-Europese homoseksuelen

Het vergelijken van Nederlandse data met buitenlandse data over de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen laat een redelijk overzicht zien over de verschillen. Voor de vergelijking van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen kan dit het beste met West-Europa vergeleken worden waar de situatie rond homoseksualiteit in de maatschappij redelijk te vergelijken is met die van Nederland (Schuyf, 2009).

In andere West-Europese landen zoals België, Engeland, Zweden en Duitsland hebben homoseksuelen ook onveiligheidsgevoelens in hun woon- en leefomgeving. In deze landen zijn sommige homoseksuelen ook weleens slachtoffer geweest van homonegatief geweld. Het percentage van anti-homo delicten uit West-Europa ligt dicht bij het Nederlandse percentage. De gemiddelden zijn respectievelijk voor West-Europa rond de 70% voor het uitschelden, gevolg door intimidatie en bedreiging met 25% en (ernstig) fysiek geweld met 12% (Schuyf, 2009).

Door de beperkte registratie in deze landen, maar ook in Nederland, is het moeilijk te zeggen of het homonegatief geweld afneemt of nu juist toeneemt.

4.3 Veiligheidsgevoelens determinanten

Veiligheidsgevoelens kunnen op verschillende manieren beleefd worden. Mensen kunnen onveiligheid ervaren tijdens bijvoorbeeld uitgaan, in het openbaar vervoer en in de eigen woonomgeving. Hierbij zijn verschillende determinanten te onderscheiden die van invloed kunnen zijn op de veiligheidsbeleving van de persoon zelf (Oppelaar & Wittebrood, 2006; Bureau Beke, 2009; Boers, et al., 2008). Dit is weergegeven in figuur 1.

Sommige determinanten zijn extern beïnvloedbaar, wat wil zeggen dat het mogelijk is om de veiligheidsbeleving van het individu te verhogen. De determinanten die niet extern beïnvloedbaar zijn kunnen alleen door de persoon zelf veranderd worden door middel van bijvoorbeeld positieve ervaringen die recent zijn opgedaan (Oppelaar & Wittebrood, 2006).

Per persoon kunnen de determinanten verschillen in de veiligheidsbeleving van een persoon. Dit is geheel afhankelijk van wat er in de wijk/gemeente/land/wereld afspeelt. Ook is het niet mogelijk om de mate van invloed van de determinanten op de persoon vast te stellen. Zo kan de *media* een grote rol spelen rond onveiligheidsthema's en een nog grotere invloed hebben op veiligheidsbeleving (Bureau Beke, 2009).

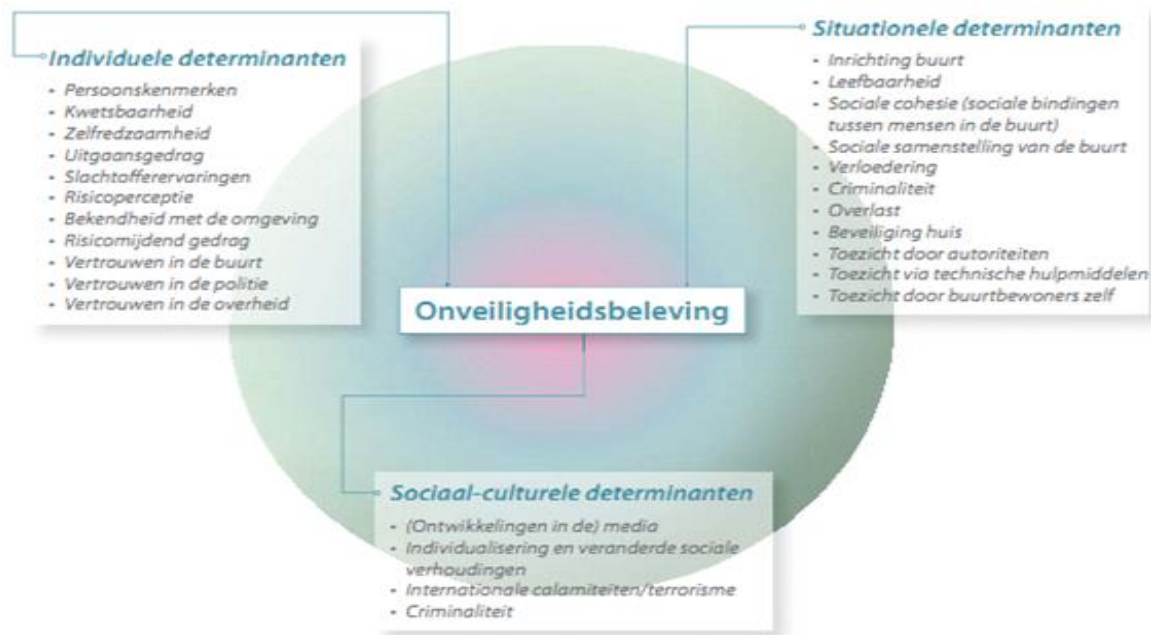
Determinanten tonen in sommige gevallen ook een overlap en samenhang met elkaar. Bijvoorbeeld *persoonskenmerken* en *kwetsbaarheid* liggen dicht bij elkaar. Bovendien zijn er determinanten die zowel positief als negatief bijdragen aan de veiligheidsbeleving van de persoon. Een voorbeeld van een positieve determinant is de *beveiliging van een huis*. Door een huis goed te beveiligen wordt de veiligheidsbeleving een stuk groter. Een voorbeeld van een negatieve determinant is *slachtoffer ervaringen*. Als iemand in een bepaald situatie iets vervelends heeft meegemaakt, dan zal dat van invloed zijn op de veiligheidsbeleving van het individu in een soortgelijke situatie. Een voorbeeld van zowel een positieve als negatieve determinant is *risicoperceptie*. Dit is geheel afhankelijk van de persoon zelf die een inschatting maakt van het risico die hij/zij loopt in een bepaalde situatie. Dit kan een reële inschatting zijn waarbij er nauwelijks onveiligheidsgevoelens zijn en wanneer er daadwerkelijk ook een klein risico blijkt te zijn. Aan de andere kant kan de persoon ook een nonchalante inschatting maken waarbij de persoon zich veilig voelt en zich er ook zo naar gedraagt, maar de kans op risico toch groot blijkt te zijn (Bureau Beke, 2009).

Bovengenoemde determinanten kunnen gecategoriseerd worden in drie hoofdgroepen:

Determinanten die gerelateerd zijn aan de persoon zelf, inclusief de risicoperceptie, opgedane ervaringen en de manier van handelen zijn gecategoriseerd in de groep individuele determinanten. Determinanten die gerelateerd zijn aan de omgeving en de invloeden die van buitenaf een rol kunnen spelen bij onveiligheidsbeleving, zijn gecategoriseerd in de groep situationele determinanten. Ontwikkelingen en veranderingen in de maatschappij en de invloeden daarvan spelen een grote rol bij personen die dicht bij het onderwerp staan. Dit wordt de groep sociaal-culturele determinanten genoemd. Zie ook figuur 1. In paragraaf 4.3.1, 4.3.2 en 4.3.3 worden deze groepen verder toegelicht.

Figuur 1: Onveiligheidsbeleving determinanten (Bureau Beke, 2009)

De onveiligheidsbeleving-determinanten kunnen op verschillende niveaus worden ingedeeld. De determinanten die van toepassing zijn voor de gemeenten om het lokale beleid hierop aan te kunnen passen worden hieronder kort toegelicht en dan in het bijzonder de situationele determinanten. Daarnaast worden bepaalde determinanten uit de individuele determinanten uitgelicht om te kunnen zien welke karakteristieken de persoon heeft en om te zien of diegene haar/zijn gedrag (weleens) aanpast als het gaat om de veiligheidsbeleving rondom de seksuele voorkeur. Van de sociaal-culturele determinanten is er tijdens het onderzoek vooral gericht gekeken naar de media en de individualisering en veranderde sociale verhoudingen waarbij deze laatste voor het gemak vertaald is naar "attitudes verschillen ten opzichte van homoseksualiteit".

4.3.1 Individuele determinanten

De individuele determinanten bestaan in dit onderzoek uit de persoonskenmerken van het individu en haar/zijn kwetsbaarheid en zelfredzaamheid.

Persoonskenmerken

De mate van veiligheidsbeleving hangt onder andere af van de persoonskenmerken *zelf* (Oppelaar & Wittebrood, 2006). Persoonskenmerken die van toepassing kunnen zijn op de veiligheidsbeleving van het

individue kunnen zijn: geslacht, leeftijd, opleiding en etniciteit. Deze persoonskenmerken bepalen onder andere dat de ene persoon zich in soortgelijke situaties veiliger voelt dan de ander persoon. De veiligheidsbeleving hangt in de meeste gevallen samen met de kwetsbaarheid en risicoperceptie van de persoon zelf (*rapport Secure Haven, 2009*).

Homoseksualiteit heeft nog altijd te maken met attitudinale normen in de maatschappij wat beïnvloedt wordt door verschillende factoren zoals religie, educatie, tijdperk en de media (zie ook paragraaf 4.3.2, leefbaarheid/sociale cohesie/samenstelling van de omgeving). Deze attitudes zijn gerelateerd aan de sociale steun van het homoseksuele individu. Wanneer er acceptatie van de seksuele geaardheid vanuit de familie is kan dit meer zelfvertrouwen en steun geven, en een goede gezondheid. Daarentegen beschermt sociale steun ook tegen depressies, verslavende middelen en suïcides (*Ryan, et al., 2010*). Gebrek aan acceptatie door de sociale omgeving van het individu schijnt een verband te hebben met verhoogde stressbeleving. Dit kan eventueel leiden tot psychische klachten (*Ryan, et al., 2010*).

Uit onderzoek blijkt dat sociale stress een grote impact op iemands leven kan hebben, vooral als er een stigma aan hangt (zie ook §4.4). Wanneer mensen afwijken van de dominante maatschappelijke normen door bijvoorbeeld afwijkende opvattingen, visies of geaardheid, dan zijn zij makkelijker het doelwit van stigmatisatie door hun minderheidspositie. De meeste mensen passen hun gedrag hierop aan waardoor de kans op stress juist toeneemt (*Meyer, 2003*).

Gedragsaanpassing en ervaringen

Om incidenten te voorkomen en om stereotyperend gedrag en uitlatingen te vermijden passen veel homoseksuelen hun gedrag aan (*Buijs, et al., 2008*).

Bepaalde locaties zoals buurten en/of uitgaansgelegenheden worden vermeden en fysieke handelingen zoals hand in hand lopen wordt door velen ook niet meer gedaan zodat ze door omstanders niet herkend kunnen worden als homo of lesbisch (*van San & de Boom, 2006*).

In de meeste gevallen schijnen de meeste homoseksuelen niet te reageren wanneer er door groepen jongens wordt nageroepen, mede door een angst om een tegenreactie uit te lokken waarin de situatie zich verslechtert. Slechts een enkeling scheldt weleens terug terwijl weer anderen een gesprek aangaan met de groep. Echter blijkt ook dat sommigen achteraf hun gedrag aanpassen om in het vervolg niet meer nageroepen te kunnen worden (*van San & de Boom, 2006*).

Volgens een onderzoek van Buijs en collega's in 2008 blijkt agressie tegen homoseksuelen samen te gaan met het gedrag van de slachtoffers, aldus volgens de daders in het onderzoek (*Buijs, et al., 2008*).

Volgens de politie is er een verband tussen de locatie van waar het incident zich heeft afgespeeld en het type geweld. Zo vind non-verbaal geweld voornamelijk plaats bij homo-ontmoetingsplekken en is er in de woonomgeving vooral sprake van intimidatie en bedreiging. Verbaal geweld komt vooral voor op het internet, school en in de werkomgeving (*Buijs, et al., 2008; Schuyf, 2009*).

30 tot 50% van de slachtoffers en daders kennen elkaar (vaag). Dit is meestal gerelateerd aan school en/of werkomgeving. Echter blijkt dat bij incidenten in de woonomgeving het ook vaak gaat om personen die bekend zijn met de seksualiteit van het slachtoffer (*Schuyf, 2009*).

Wanneer slachtoffers geen aangifte doen wanneer ze een homo-negatief incident hebben meegemaakt zitten hier diverse achterliggende gedachten achter. 42% van de slachtoffers bagatelliseert het incident als niet belangrijk. Het incident wordt ook soms gezien als geen taak voor de politie, waarbij de politie er volgens het slachtoffer toch niks aan zou kunnen doen. Anderen zien aangifte doen als teveel moeite, willen niet bekend staan als homoseksueel, denken dat de dader niet gepakt wordt en/of dat het incident niet te bewijzen valt (*van San & de Boom, 2008*). De motieven om juist wel aangifte te doen zijn woede, erachter komen wat de achterliggende reden(en) van de dader was, voorkomen dat een ander ook slachtoffer wordt en erkenning voor de narigheid die ze hebben meegemaakt (*Schuyf, 2009*).

De mate waarin de slachtoffers tevreden zijn over het registreren van de aangiftes door de politie wordt heel verschillend tegen aan gekeken. De wijze waarop de aangifte is behandeld en de mate van begrip van de

politie is hierin opgenomen. Als het gaat om de handelingswijze van de politie na de aangifte, dan zijn de meeste slachtoffers daar echter ontevreden over (*van San & de Boom, 2006*).

4.3.2 Situationele determinanten

De situationele determinanten bestaat voor dit onderzoek uit de leefbaarheid samen met de sociale samenstelling van de omgeving. Daarnaast is criminaliteit en overlast ook een factor die meespeelt bij onveiligheidsgevoelens.

Criminaliteit en overlast

Sociale cohesie is van invloed op de veiligheidsbeleving van personen in een bepaalde omgeving. Sociale cohesie staat voor de sociale samenhang tussen mensen in een omgeving (*gemeente Amsterdam, 2010*). Een grotere sociale verbondenheid in de buurt wordt in veel gevallen gerelateerd aan minder criminaliteit (*Boers, et al., 2008*). Wanneer er een sociale binding is met de omgeving, dan zal dit ook van invloed kunnen zijn op de veiligheidsgevoelens van de persoon zelf. Dit betekent dat er een bepaalde verwachting is dat als iemand behoefte heeft aan hulp, dat deze dan ook aangereikt wordt door de omgeving. Deze perceptie van sociale cohesie lijkt een positief effect te hebben op de veiligheidsbeleving van het individu. (*Lee, 2003*).

Ook is er een verband te zien tussen sociale cohesie en individuele determinanten (*Dekker & Bolt., 2005; Völker & Flap., 2007; Campbell & Lee., 1992; Huckfeldt., 1983; Hart., et al., 2002*).

Sociale cohesie wordt veelal eerder geassocieerd met etniciteit dan met sociaal economische status. De samenhang in een omgeving blijkt sterker te zijn wanneer mensen tot dezelfde etniciteitsgroepering behoren (*Hart., et al., 2002; gemeente Amsterdam, 2010*).

Criminaliteit schijnt vaak gepaard te gaan met mensen die zich in economische achterstand situaties bevinden. In deze omgeving en wijken blijkt de geregistreerde criminaliteit vaak hoger te liggen. Deze plekken worden dan het liefst ook vermeden door homoseksuelen (*Justitiële verkenningen, 2001*).

4.3.3 Sociaal-culturele determinanten

De sociaal-culturele determinanten bestaat voor dit onderzoek uit de invloed van de media op de samenleving en de individualisering en veranderde sociale verhoudingen die van invloed kunnen zijn op de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen.

Media

De media speelt steeds meer een cruciale rol als het gaat om beïnvloeding van de maatschappij. Een veronderstelling is dat hoe vaker een bepaalde berichtgeving over onveiligheid in de media komt, hoe meer mensen een angstige beeldvorming daarover krijgen. De manier waarop journalisten berichtgeving overbrengen op mensen zou ook invloed kunnen hebben op hoe het bericht in de maatschappij aangenomen wordt (*Boers, et al., 2008*).

Attitudes verschillen ten opzichte van homoseksualiteit

De verschillende attitudes in de maatschappij ten opzichte van de oppositie tegenover homoseksualiteit is deels te wijten aan de veranderde sociale samenstelling van de maatschappij. Etnische afkomst blijkt een samenhang te hebben met attitude ten aanzien van homoseksualiteit. Allochtonen van Turkse, Marokkaanse en Antilliaanse afkomst blijken een negatieve houding tegenover homoseksuelen te hebben, waar dit het sterkst geldt bij de eerste generatie (*Adolfson & Keuzenkamp, 2008*).

Religie speelt eveneens een grote rol bij de attitude ten aanzien van homoseksualiteit. Wanneer veel waarde wordt gehecht aan religie, schijnt de attitude ten opzichte van homoseksualiteit negatiever te zijn. Een deel van de verschillen tussen de verschillende etnische groepen worden verklaard door de verschillen in religies (*Adolfson & Keuzenkamp, 2008*).

Dit is zowel gebaseerd op het belevingsniveau van religie als op het tijdperk en de media-aandacht. Verschillende religies zoals het christendom, Jodendom, Boeddhisme en de Islam keuren seks tussen twee

mensen van dezelfde geslacht af (*Helie, 2000*). Religie schijnt een sterk invloed te hebben op de houding van gelovigen ten aanzien van homoseksualiteit (*Jaspers, et al., 2007*). Zo schijnen laagopgeleiden en kerkgangers vaker een negatieve houding tegenover homoseksuelen te hebben dan de rest van de Nederlandse bevolking (*Adolfsen & Keuzenkamp, 2008*).

Daarentegen schijnen hoogopgeleiden in hun normen toleranter te zijn, waardoor homoseksualiteit door hen juist meer geaccepteerd lijkt te worden (*Jaspers, et al., 2007*).

Dit stukje over attitudes ten opzichte van homoseksualiteit is hier beschreven om meer inzicht te krijgen in de culturele verschillen rondom de acceptatie van homoseksualiteit.

4.4 Stigma model

In Nederland is het in brede zin goed gesteld met de acceptatie van homoseksualiteit (*SCP, 2012*). Desondanks zijn homoseksuele mannen en lesbische vrouwen zich toch minder veilig gaan voelen volgens het onderzoek van de Sociaal Cultureel Planbureau. Hierbij is er gebruik gemaakt van diverse opinieonderzoeken onder de bevolking en de doelgroep zelf (*SCP, 2012*). De toegenomen acceptatie van homoseksualiteit in Nederland zou kunnen komen doordat steeds meer homoseksuele- en lesbische jongeren eerder uit de kast komen. De bewustwording op jonge leeftijd, voornamelijk bij jonge vrouwen, verwijst ook naar de toegenomen acceptatie van homoseksualiteit in de maatschappij (*SCP, 2012*).

Ondanks de toegenomen acceptatie van homoseksualiteit in Nederland heerst er nog steeds een stigma die de acceptatie en emancipatie van homoseksualiteit door de gehele samenleving nog altijd in de weg staat.

Stigmatisering wordt ook wel beschreven als een proces waarbij een persoon gereduceerd wordt van een volledig en normaal persoon naar een minderwaardig persoon (*Goffman, 1963*). Voordat stigmatisering ontstaat, is er eerst sprake van afwijkende kenmerken als het gaat om de sociale normen binnen de maatschappij. Deze kenmerken worden als ‘‘anders’’ aangezien wat volgens de maatschappij niet binnen de normen valt waardoor een negatief label hierop wordt geplakt (*Byrne, 2000; Corrigan & Kleinlein, 2005; Scholsberg, 1993*).

Seksueel stigma wordt gezien als de etikettering van een groep mensen die afwijken van heteroseksualiteit. Mensen met een bepaalde invloedstatus hebben de grootste hand in het plaatsen en verspreiden van stigma door bepaalde handelingen en denkwijze die afwijken van heteroseksualiteit door dit als negatief te labelen (*Herek, 2007*). Daardoor ontstaat er een stereotype beeld van homoseksuelen dat vaak niet overeenkomt met de realiteit. Een voorbeeld van een stereotype gedachte over homoseksuele mannen is dat ze vrouwelijker en zachtaardiger zijn dan heteroseksuele mannen. Ook worden homoseksuele mannen vaak geassocieerd met dat ze zich comfortabeler voelen in de aanwezigheid van groepen vrouwen en andere homoseksuelen. Stereotype gedachten over lesbische vrouwen worden geassocieerd met gespierdere lichamen dan heteroseksuele vrouwen, kortere haar hebben en praten en lopen net zoals mannen. Ook wordt er vaak een verband gelegd dat lesbische vrouwen zich comfortabeler voelen in de aanwezigheid van mannelijke gezelschappen en andere homoseksuelen (*Herek, 1991*).

Sinds het verleden hebben homoseksuele mannen meer te maken met negatieve reacties op hun seksualiteit. Lesbische vrouwen lijken in de Westerse landen meer geaccepteerd te worden dan homoseksuele mannen (*Blackwood & Wieringa, 2003*). Door het negatieve denkbild en vooroordelen over homoseksualiteit ontstaan vaak discriminerende situaties waarbij homoseksuelen vaak worden benadeeld (*Whitley & Kite, 2010*).

Er zijn drie soorten seksuele stigma's te onderscheiden:

- ‘‘Enacted’’ seksuele stigma (Publieke seksuele stigma) is aanwezig wanneer de bevolking, op basis van een beeld die ze over homoseksualiteit hebben gevormd, bepaalde vooroordelen ontwikkelen (*Corrigan & Watson, 2002*). Dit houdt in dat er verschillende vormen van geweld tegen een seksuele minderheidsgroep kan plaatsvinden.

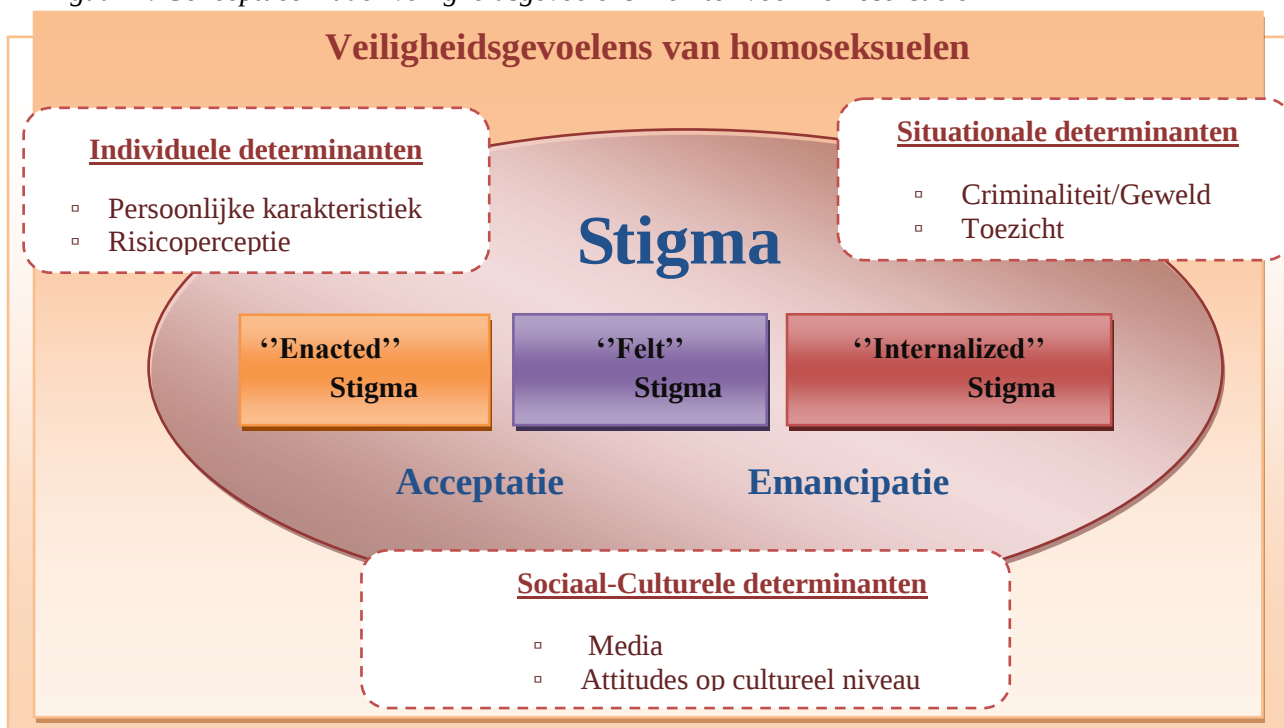
- “Felt” seksuele stigma (het vermijden van labels) door de gestigmatiseerde persoon is gebaseerd op hoe de stigmatisatie en stereotypering van de maatschappij wordt ervaren door de persoon zelf, hoewel dit in werkelijkheid niet het geval hoeft te zijn. Gestigmatiseerde personen zijn in dit geval bewust van de stereotypering en vooroordelen. Dit kan leiden tot het vermijden of aanpassen van het gedrag in bepaalde situaties (Herek, 2007).
- “Internalized” seksuele stigma (zelfstigma) houdt in dat de stigmatisering invloed kan hebben op de denkwijze van de gestigmatiseerde persoon. Dit kan als gevolg hebben dat de persoon haar/zijn eigen seksualiteit verafschuwd. De gestigmatiseerde persoon begint dan te geloven in het negatieve beeld en stereotyperingen die het publiek heeft over het hebben van een andere seksualiteit (Herek, 2007).

4.5 Conceptueel kader

Om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag van deze studie: Hoe ziet een homo-emancipatie monitor eruit die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen peilt, is er een conceptueel kader ontworpen. Dit is weergegeven in *figuur 2*.

Het conceptueel kader is gebaseerd op het theoretisch kader en helpt om de verschillende verbanden tussen de gebruikte concepten voor dit onderzoek weer te geven. Hierin wordt er een link gelegd tussen de drie types stigma: “enacted”, “felt” en “internalized” en de termen acceptatie en emancipatie. Ook worden de drie soorten determinanten gelinkt aan stigma. Aan de hand van dit model zou het mogelijk zijn om de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen te kunnen meten op lokaal niveau.

Figuur 2: Conceptueel kader veiligheidsgevoelens-monitor voor homoseksuelen

4.5.1 Het lezen van het conceptueel kader

De *individuele determinanten*, *sociaal-culturele determinanten* en *situationele determinanten* zijn in het conceptueel kader weer terug te vinden.

De groep *individuele determinanten* staat voor de persoonskenmerken en hoe ge-emancipeert homoseksuelen zich binnen de maatschappij voelen. Hierbij spelen zowel positieve als negatieve ervaringen van

homoseksuelen betreffende hun seksualiteit een cruciale rol. Deze ervaringen zijn onder andere bepalend voor de mate waarin een persoon zich ge-emancipeert voelt binnen de maatschappij. De individuele determinanten kunnen een link hebben met stigma. Er kan een link zijn met ‘self-stigma’ of ‘internalized stigma’ waarbij de homoseksuele persoon haar/zijn seksualiteit goed of juist in mindere mate accepteert.

De groep *Sociaal-Culturele determinanten* staat voor determinanten die invloed uitoefenen op ontwikkelingen en veranderingen binnen de maatschappij. Deze kan gelinkt worden aan alle drie typen stigma's. ‘Self-stigma’ van de homoseksuele persoon kan in dit geval door de media beïnvloed worden. De mate hoe berichtgeving via de media en politieke acties betreffende homoseksualiteit uitgevoerd worden zou een invloed op de stigmatisering van homoseksualiteit kunnen hebben bij het individu zelf. Dit heeft zowel invloed op het ‘enacted stigma’ waarbij de maatschappij betrokken is, als op het ‘self-stigma’ en ‘internalized stigma’ waarbij de persoon in kwestie het zelf ervaart.

Situationele determinanten zijn invloeden die vanuit de omgeving van het individu op de doelgroep afkomen. Criminaliteit en geweld spelen over het algemeen een grote rol bij de veiligheidsgevoelens van mensen. Wanneer het bekend is dat er homofobe personen rondlopen in de buurt of andere plekken in de gemeente waar er bijvoorbeeld de laatste tijd veel anti-homo incidenten zijn geweest, dan zou dit van invloed kunnen hebben op de veiligheidsgevoelens van het homoseksuele individu. Wanneer er daarnaast ook te gebrek is aan toezicht van de politie dan zullen deze invloeden van buitenaf ook gevolgen kunnen hebben op de persoon zelf waardoor een stigmavorming kan plaatsvinden. Hierdoor kan het ‘self-stigma’ of zelfs het ‘internalized stigma’ vorm aangenomen worden door de homoseksuele persoon.

Deze drie groepen determinanten komen terug tijdens het interviewen van de homoseksuelen waar ‘self-stigma’, ‘internalized stigma’ en ‘enacted stigma’ van homoseksualiteit belangrijke concepten zijn om een eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van de homoseksuelen in de vier gemeenten te krijgen. Aan de hand van deze drie vormen stigma's kan achteraf bekeken worden op welk niveau de beleving van onveiligheidsgevoelens wordt ervaren binnen de gemeenten.

‘Self-stigma’ en ‘internalized stigma’ zijn terug te zien in de groep individuele determinanten waar er vooral gevraagd wordt naar de huidige situatie rond de emancipatie van homoseksualiteit en of hier nog verbeteringen van toepassing zijn om de emancipatie te verhogen zodat homoseksuelen meer streven naar gelijkwaardigheid en gelijke rechten net zoals ieder ander burger.

‘Enacted stigma’ is terug te vinden in de groep situationele determinanten waar er een associatie gemaakt wordt met de externe omgeving van de homoseksuele. Hier gaat het vooral om de acceptatie van de seksuele geaardheid van de persoon zelf en om hoe de persoon acceptatie vanuit haar/zijn sociale omgeving ervaart.

De drie vormen van stigma (enacted stigma, self-stigma en internalized stigma) kunnen alle drie toepasbaar zijn in de Sociaal-Culturele determinanten groep waar door middel van de media en cultureel niveau invloed uitgeoefend wordt op de emancipatie en acceptatie van homoseksualiteit binnen de maatschappij. Indien er een positief bericht in de media is rond homoseksualiteit dan zal dit kunnen leiden tot meer emancipatie en een verhoogde acceptatie van homoseksualiteit. Als er een negatieve berichtgeving is door de media over homoseksualiteit dan zal dit kunnen leiden tot een verlaagde emancipatie en acceptatie van homoseksualiteit. Aan de hand van deze determinanten en rekening houdend met de verschillende seksuele stigma's, zal dit uiteindelijk leiden tot antwoorden afkomstig uit de interviews waarmee de vragen in de monitor geformuleerd zullen worden en een strategie bedacht kan worden om zoveel mogelijk representatieve respondenten voor de monitor te werven.

Door middel van interviews met sleutelfiguren wordt onderzocht of het nodig is om voor het uitvoeren van de monitor onderscheid te maken tussen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen, leeftijdsklassen en etniciteit. Hier gaat het in het bijzonder over informatie verzamelen voor de werving en vormgeving van de monitor en richtlijn.

Tijdens de ontwikkeling van de veiligheidsgevoelens monitor wordt er in dit onderzoek gevraagd naar of er een onderscheid gemaakt dient te worden tussen de sekse, leeftijdsklassen en etniciteit. De reden hierachter is dat er wellicht een verschil kan zijn in de manier waarop respondenten van de doelgroep geworven dienen

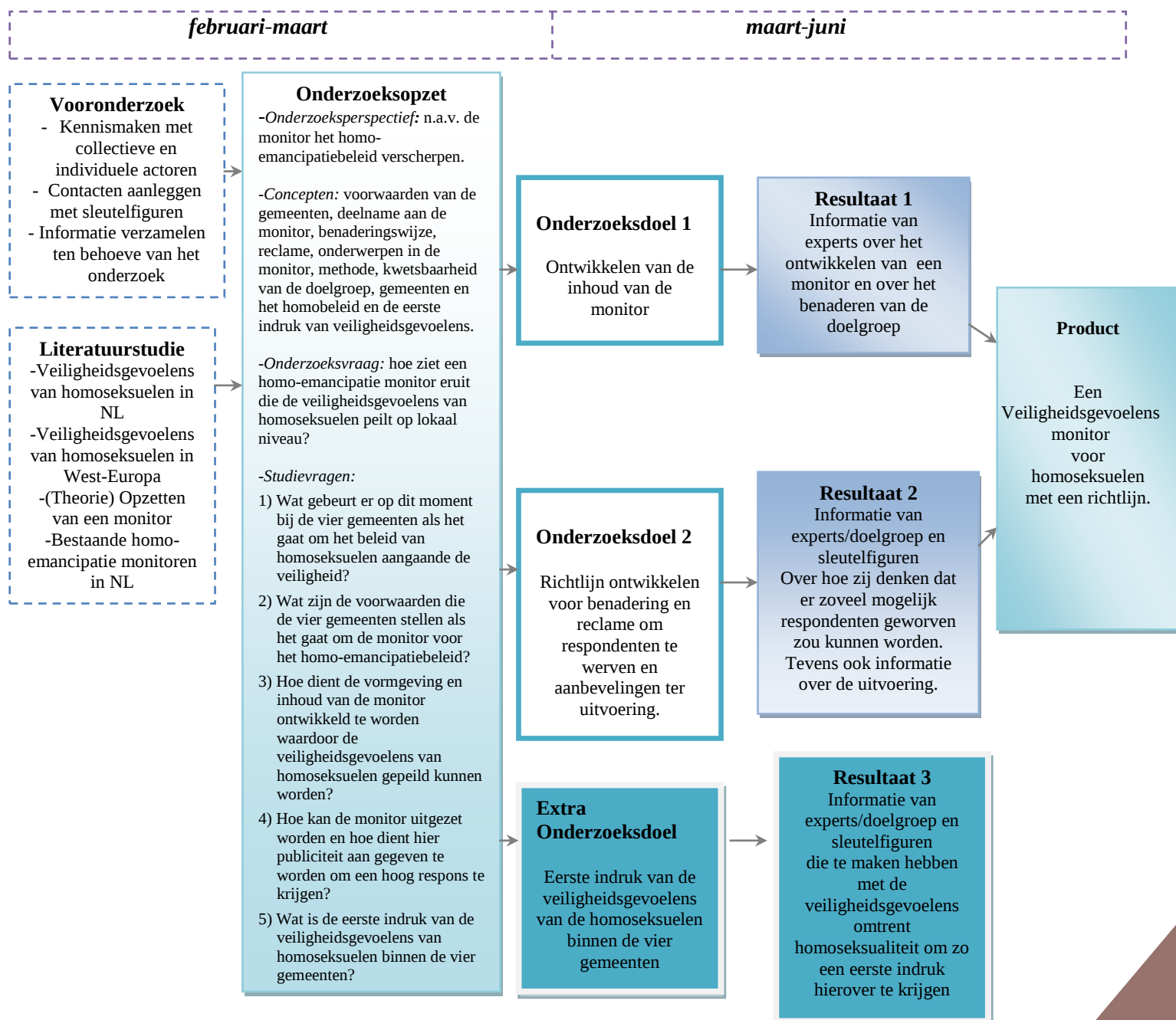
te worden, bijvoorbeeld wanneer lesbische vrouwen naar andere (uitgaans-) plekken gaan dan homoseksuele mannen. Gedacht kan worden om verschillende wervingsmethoden in te zetten, bijvoorbeeld advertenties, posters, speciale websites. Tijdens de interviews zal er gevraagd worden welke mogelijkheden er zijn om een representatieve groep te krijgen aan respondenten.

Uiteindelijk zal aan de hand van de verkregen gegevens uit de literatuurstudie en de interviews mogelijk zijn om vragen te formuleren voor de monitor en de vormgeving van de monitor zo aantrekkelijk mogelijk te maken met als doel een zo hoog mogelijke respons vanuit de doelgroep en een bruikbare monitor om die veiligheidsgevoelens te meten. Tevens zal daarmee ook de bijbehorende richtlijn ontwikkeld kunnen worden.

4.6 Onderzoekkader

Het onderzoekkader bestaat uit de processtappen die tijdens dit onderzoek zijn uitgevoerd. Zie onderstaand figuur.

Figuur 3: het onderzoekkader

De studie start met een *vooronderzoek* waarbij kennis wordt gemaakt met zowel collectieve als individuele actoren die te maken hebben met homoseksualiteit. Dit wordt gedaan om diepgaand en breed inzicht te krijgen betreffende homoseksualiteit. Zo heeft het bijwonen van een voorlichtingsbijeenkomst met jonge homoseksuelen bij de homo-organisatie Delftse Werkgroep homoseksuelen (DWH) een bijdrage geleverd om een netwerk aan te leggen en om meer kennis op te doen over het thema homoseksualiteit. Daarnaast worden ook contacten aangelegd met diverse sleutelfiguren waarvan de hulp goed gebruikt kan worden tijdens het opzetten van de monitor. Het doel van het vooronderzoek is om zoveel mogelijk informatie te verzamelen die nodig is om het onderzoek te kunnen starten.

Naast het vooronderzoek wordt door middel van een literatuurstudie gekeken naar wat er al bekend is over de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in Nederland. Als vergelijkingsmateriaal wordt west-Europa genomen waar het homo-emancipatiebeleid soortgelijk is als in Nederland. Verder wordt gekeken of er informatie te vinden is over het opzetten van een monitor. Bestaande monitoren betreffende het homo-emancipatiebeleid binnen Nederland worden ook gezocht om erachter te komen hoe de monitor(en) ontwikkeld is/zijn en of de bestaande monitor(en) iets zou kunnen bijdragen aan dit onderzoek.

De onderzoeksopzet bestaat uit verschillende onderdelen die bijdragen aan de opbouw van het onderzoek. Het onderzoeksperspectief is om een monitor te ontwikkelen die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen peilt in de gemeenten Delft, Westland, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg waardoor homo-emancipatie bevordert kan worden en het homobeleid opgezet en/of aangescherpt kan worden in de verschillende gemeenten.

De onderzoeksvraag die hierbij de sturing van het onderzoek weergeeft is als volgt: Hoe ziet een homo-emancipatie monitor eruit die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen peilt op lokaal niveau?

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn een aantal studievragen geformuleerd die stapsgewijs tot het antwoord op de onderzoeksvraag leidt.

Het onderzoek heeft twee doelen. Het eerste doel is het ontwikkelen van de monitor waarbij de vragenstelling het belangrijkste onderdeel is. Het tweede doel is een richtlijn te ontwikkelen dat voornamelijk gericht is op de benadering en reclame van de monitor voor een hoog aantal respondenten en aanbevelingen voor de uitvoering van de monitor.

Tijdens het onderzoek zal ook een eerste indruk verkregen worden over de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen aan de hand van de semigestructureerde interviews. Dit is in het schema opgenomen als een extra onderzoeksdoel.

De resultaten die uit zullen vloeien vanuit de literatuurstudie en de diverse interviews zullen leiden tot antwoorden op de twee vastgestelde onderzoeksdoelen.

Hiermee zal uiteindelijk een monitor ontwikkeld kunnen worden met een bijbehorende richtlijn waarmee de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen gepeild kunnen worden op lokaal niveau.

Hoofdstuk 5

Methodologie

De onderzoeksvraag en de daarbij behorende studievragen worden aan de hand van een literatuuronderzoek en semigestructureerde interviews beantwoord. In paragraaf 5.1 staat het literatuuronderzoek beschreven en in paragraaf 5.2 zijn de interviews met de doelgroep beschreven met daarnaast de verschillende sleutelfiguren/experts die ervaring hebben met homo-emancipatiemonitoren en/of homoseksuelen.

5.1 Literatuurstudie

Door middel van de literatuurstudie is meer inzicht verkregen in de theorie achter monitoring zoals beschreven staat in hoofdstuk 2. Daarnaast is in hoofdstuk 4 het theoretische kader beschreven waarbij gekeken is in de literatuur over wat er al bekend is als het gaat om de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in Nederland. Met dit onderdeel van het onderzoek was het mogelijk om een beeld te krijgen van de situatie dat al bekend is als het gaat om de veiligheid van de doelgroep en waarmee ze te maken kunnen krijgen in hun dagelijkse leven.

De literatuur is gezocht met behulp van de volgende websites: *Google*, *Google Scholar*, *PubMed* en de overheidswebsite *Loket Gezond Leven*.

De zoektermen die gebruikt zijn waren (vooral) gerelateerd aan homoseksualiteit. Deze waren: *veiligheidsgevoelens*, *veiligheidsgevoelens Europa*, *veiligheidsbeleving*, *stigma*, *vooroordelen*, *discriminatie*, *acceptatie*, *emancipatie*, *monitoring*, *monitor*, *geweld*, *religie*, *cultuur*.

5.2 Interviews met experts

Met verschillende experts zijn er zowel semigestructureerde als informele interviews gehouden.

De semigestructureerde interviews zijn gehouden met kennisinstituut Movisie en twee multiculturele homo-organisaties waarvan één met een Islamitische achtergrond en de ander met een brede multiculturele achtergrond waarbij hun doel is om homoseksualiteit bespreekbaar te maken in diverse culturen. Doordat Movisie al veel ervaring heeft met de doelgroep zelf, maar ook met het monitoren over het algemeen leek het de GGD verstandig om hun hierbij te betrekken om hun expertise. Het doel van de interviews met de twee multiculturele organisaties was om meer inzicht te krijgen in hoe er in andere culturen met homoseksualiteit wordt omgegaan en hoe er tijdens het ontwikkelen van de monitor hier rekening mee gehouden zou kunnen worden. Daarnaast is er een semigestructureerd groepsinterview gehouden met Bureau discriminatiezaken Haaglanden, COC Haaglanden en de DWH om samen te kijken hoe het momenteel gesteld is met de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen. Een ander doel was om hun expertise te vragen van hoe de veiligheidsgevoelens-monitor eruit zou kunnen komen te zien en welke kanalen hiervoor gebruikt zou kunnen worden om een zo hoog mogelijke respons te krijgen in de vier gemeenten. De individuele semigestructureerde interviews met de experts namen gemiddeld 70 minuten in beslag. Dit was afhankelijk van hoeveel de expert te vertellen had. Het semigestructureerde groepsinterview nam ongeveer 105 minuten in beslag.

Een informeel interview is gehouden met politienetwerk Roze in Blauw voor achtergrondinformatie over hoe de aangiftes en meldingen van homoseksuelen verlopen binnen het politiekorps. Dit interview duurde ongeveer 45 minuten. Daarnaast zijn er informele interviews met de vier gemeenteambtenaren gehouden waarmee naast het gezamenlijke overleggen één keer in de 6 à 8 weken voor dit onderzoek ook individuele gesprekken met hen waren gepland om een inzicht te krijgen in hun plannen met de monitor. Deze interviews met de gemeenten duurden gemiddeld 50 minuten en hadden als doel om studievragen 1 en 2 te beantwoorden die als basisvragen dienen voor dit onderzoek. De informele interviews zijn allen niet getranscribeerd.

5.3 Interviews met de doelgroep uit de vier gemeenten

Om de vraag te beantwoorden hoe een homo-emancipatie monitor eruit zou moeten komen te zien die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen meet, zijn er 13 semigestructureerde interviews gehouden met de doelgroep waaronder tien homoseksuele mannen en drie lesbische vrouwen uit de gemeenten Delft, Westland, Leidschendam-Voorburg en Zoetermeer. De interviews met de doelgroep namen gemiddeld 65 minuten in beslag. Dit was geheel afhankelijk van hoeveel de geïnterviewde te vertellen had. Het doel van de interviews was om informatie te verkrijgen over inhoud en vormgeving van de monitor en wervingsmethoden. De interviews waren semigestructureerd in de zin dat van tevoren een vijftal onderwerpen leidend waren. De vijf onderwerpen waren: *achtergrond, emancipatie (self-stigma en internalized stigma), acceptatie (enacted stigma, self-stigma en internalized stigma), werving van respondenten voor de monitor en vormgeving van de monitor*. Dit zijn de bouwstenen waarmee een deel van de studievragen 3, 4 en 5 beantwoord konden worden naast de interviews met de experts en literatuurstudie. Deze concepten bestonden uit vastgestelde vragen die met doorvragen verder uitgediept konden worden.

De interviews bestonden uit 23 vragen waarvan enkele vragen verder verdeeld waren in deelvragen. De interviewvragen zijn te zien in *bijlage III*. Bij de interviews met de doelgroep is rekening gehouden met enige vorm van kwetsbaarheid door de vragen zorgvuldig te formuleren zodat rekening gehouden kon worden met de gevoelens van de geïnterviewde persoon. Met de kwetsbaarheid wordt tijdens dit hele onderzoek bedoeld de aspecten van de doelgroep waar rekening mee gehouden dient te worden zodat uiteindelijk een groot aantal homoseksuelen zich aangesproken voelen om de monitor in te vullen. Ook is gekeken naar persoonlijke kenmerken en ervaringen van de geïnterviewden met hun blik op emancipatie en acceptatie van homoseksualiteit. Aan de hand van de antwoorden die uit de interviews kwamen was het mogelijk om hier verder op in te gaan om zoveel mogelijk informatie te verzamelen over de ontwikkeling van de monitor en werving van respondenten dat niet mogelijk zou zijn met een enquête. De interviews zijn getranscribeerd en geanalyseerd aan de hand van een gestructureerde analyse omdat de concepten al gedeeltelijk vast stonden. Hiermee zijn uiteindelijk deelvragen drie, vier en vijf beantwoord.

5.4 Werving van de doelgroep uit de vier gemeenten

De eerste stap voor de werving voor dit onderzoek verliep vrij soepel. Samen met een sociaal verpleegkundige en tevens ook eerste stagebegeleidster van dit onderzoek zijn er mensen geworven om mee te doen aan dit onderzoek door naar een lokaal homo-vereniging te gaan. Ook zijn er via de contacten van de verpleegkundige een aantal homoseksuele personen uit de vier gemeenten geworven. Tijdens deze interviews is er gevraagd naar andere contacten uit de vier gemeenten die wellicht open zouden staan voor een interview. Daarnaast is aan de vier gemeenteambtenaren gevraagd of zij ook zouden willen zoeken naar homoseksuele inwoners in hun eigen gemeenten. Na het uitzetten van deze vraag kwamen de gemeenten met enkele contactpersonen met wie er contact opgenomen zou kunnen worden. Aan de hand hiervan is het sneeuwbal effect ontstaan waarbij via verschillende tussenpersonen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen werden gevraagd om deel te nemen aan dit onderzoek waardoor uiteindelijk 13 homoseksuele deelnemers geïnterviewd konden worden. Gestreefd is naar heterogeniteit tussen de vier gemeenten als het gaat om geslacht, leeftijdsklasse en herkomst.

5.5 Onderzoeksgroep: Enkele kenmerken van de doelgroep uit de vier gemeenten

De onderzoeksgroep bestond uit 13 personen waaruit vier mensen woonachtig waren in Delft, twee personen in Leidschendam-Voorburg, vier personen in Westland en drie personen in Zoetermeer. Deze verdeling tussen de gemeenten is veroorzaakt door een moeizame werving van homoseksuelen in de gemeenten. Van de totale groep deelnemers waren tien personen homoseksuele mannen en drie

personen lesbische vrouwen. De leeftijden van de deelnemers waren variërend van 19 jaar tot 70 jaar. Alle 13 personen waren van Nederlandse herkomst en geen van allen waren religieus. Van de deelnemers hadden zeven personen betaald werk, waren vier personen studenten en waren twee personen gepensioneerd. Tijdens de interviews kwamen 10 van de 13 deelnemers sterk over als het ging over de openheid en de moeilijkheidsgraad om over haar/zijn seksuele voorkeur te praten. Drie van de deelnemers kwamen gevoelig over tijdens de interviews als het ging over haar/zijn seksuele voorkeur en hiermee is heel voorzichtig mee omgegaan tijdens de interviews door extra begripvol te zijn en door een meer transparantere houding. Een overzicht van enkele kenmerken van de doelgroep is te zien in *tabel 1*.

Tabel 1: Overzicht van enkele kenmerken van de doelgroep

	Delft	Westland	Leidschendam-Voorburg	Zoetermeer
<u>Geslacht</u>				
Homoseksuele man	3	4	1	2
Lesbische vrouw	1	0	1	1
<u>Leeftijd</u>				
Homoseksuele man	22 jaar 58 jaar 22 jaar	19 jaar 45 jaar 19 jaar 19 jaar	30 jaar	44 jaar 69 jaar
Lesbische vrouw	26 jaar	-	70 jaar	55 jaar
<u>Student/Werkende/Pensioen</u>				
Homoseksuele man	Student Werkende Werkende	Student Werkende Student Student	Werkende	Werkende Pensioen
Lesbische vrouw	Werkende	-	Pensioen	Werkende

5.6 Data analyse

De interviews zijn woord per woord getranscribeerd naar geschreven tekst om het analyseren van data mogelijk te maken. De transcripten zijn geanalyseerd aan de hand van een open coderend systeem om op deze manier verschillende labels hieraan te hangen. Het open coderen heeft als voordeel dat alles wat de deelnemers verteld hebben meegenomen konden worden tijdens het analyseren van de data en dat het labelen juist niet gelinkt is aan een vooraf gewenst of verwacht onderwerp. De labels zijn vergeleken met het conceptueel kader en vervolgens gerangschikt en gelinkt aan de studievragen in het resultatenhoofdstuk 6. Aan de hand hiervan is het vervolgens mogelijk om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Het labelen van de transcripten heeft het mogelijk gemaakt om terugkerende patronen te zien die onderverdeeld konden worden in categorieën. Aan het einde resulteerde dit in drie hoofdcategoryën en verschillende gestandaardiseerde labels die onderverdeeld konden worden in deze categorieën. De drie hoofdcategoryën zijn de **monitor**, **benaderingswijze** (richtlijn) en **reclame** (richtlijn).

De monitor weergeeft de labels die nodig zijn om een haalbare monitor te ontwikkelen dat uiteindelijk de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen op lokaal niveau meet. De benaderingswijze weergeeft de mogelijkheden voor de gemeenten om te zien op welke manier de doelgroep benaderd zouden kunnen worden om hen directer aan te spreken voor het invullen van de monitor. De categorie reclame weergeeft de manier en mogelijkheden voor de gemeenten om publiciteit te maken voor de monitor met als doel om zoveel mogelijk respondenten te werven.

Hoofdstuk 6

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken. De studievragen die tijdens dit onderzoek gesteld zijn worden in dit hoofdstuk ook besproken (zie tabel 2).

In paragraaf 1 zullen de vier gemeenten en hun kijk op de ontwikkeling van de monitor beschreven worden wat overeenkomt met studievragen 1 en 2.

Paragraaf 2 en 3 weergeven de resultaten betreffende de monitor die naar voren zijn gekomen aan de hand van de interviews met de doelgroep uit de vier gemeenten (paragraaf 2) en verschillende experts die ervaring hebben met de doelgroep zelf (paragraaf 3). Deze paragrafen komen overeen met studievragen 3 en 4. Vervolgens zullen de resultaten van de veiligheidsgevoelens van de homoseksuelen uit de vier gemeenten in paragraaf 4 weergegeven worden wat overeenkomt met studievraag 5.

Paragraaf 5 weergeeft aanvullende informatie over het nieuwe roze politienetwerk van Roze in Blauw in regio Haaglanden en hun doel binnen de organisatie.

Tabel 2: de studievragen die gebruikt zijn om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden en de bijbehorende paragraaf in dit hoofdstuk.

<u>Paragraaf 6.1</u>	1) Wat gebeurt er op dit moment bij de vier gemeenten als het gaat om het beleid van homoseksuelen aangaande de veiligheid?
	2) Wat zijn de voorwaarden die de vier gemeenten stellen als het gaat om de monitor voor het homo-emancipatiebeleid?
<u>Paragraaf 6.2</u> & <u>paragraaf 6.3</u>	3) Hoe dient de vormgeving en inhoud van de monitor ontwikkeld te worden waardoor de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen gepeild kunnen worden?
	4) Hoe kan de monitor uitgezet worden en hoe dient hier publiciteit aan gegeven te worden om een hoog respons te krijgen?
<u>Paragraaf 6.4</u>	5) Wat is de eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen binnen de vier gemeenten?

Aan de hand van de antwoorden op de studievragen en de literatuurstudie is het mogelijk geweest om de veiligheidsgevoelens-monitor te ontwikkelen met een bijbehorende richtlijn voor de werving van respondenten. Deze zijn terug te vinden in *bijlage IV* (monitor) en in *bijlage V* (richtlijn).

§ 6.1 De vier gemeenten en de kijk op de monitor

Tijdens het onderzoek zijn er individuele, oriënterende gesprekken geweest met de vier gemeenteambtenaren van Delft, Westland, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg. Deze gemeenteambtenaren zijn allen beleidsmedewerkers en hebben een aanvullende taak gekregen om zich bezig te houden met het homo-emancipatiebeleid. De antwoorden op studievragen 1 en 2 komen in deze paragraaf aan bod.

§ 6.1.1 Reden(en) om te starten met homo-emancipatiebeleid

Voor de vier gemeenteambtenaren geldt dat de stimuleringsuitkering van het Rijk aanleiding is geweest om meer aandacht aan de homoseksuele inwoners te besteden. Er is nog geen actief homobeleid in de gemeenten Westland, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg en deze gemeenten willen met behulp van de monitor graag een start hiermee maken.

De gemeenteambtenaar van Westland geeft aan dat hij puur ter voorbereiding rond de tafel is gaan zitten met Bureau discriminatiezaken en COC Haaglanden. Zo zijn er afspraken gemaakt met Bureau discriminatiezaken dat zij diverse activiteiten gaan ontwikkelen. Deze activiteiten zullen ontwikkeld worden op het gebied van voorlichting op scholen betreffende homoseksualiteit, training van ouderenadviseurs en de training van politieagenten om homogereleerde aangiften beter op te nemen. Bureau discriminatiezaken heeft aangegeven dat in de gemeente Westland de afgelopen twee jaar geen aangiften zijn gedaan met betrekking tot homodiscriminatie. Dit geeft volgens hen wellicht een verkeerd indruk dat homodiscriminatie in gemeente Westland niet voorkomt. Volgens Bureau discriminatiezaken blijkt er een drempel te zijn om aangiften te doen waardoor er sprake kan zijn van onderrapportage of dat de aangiften die gedaan worden verkeerd geregistreerd worden door de agenten en daar wordt nu aandacht aan besteed.

Gemeente Zoetermeer geeft aan dat ze normaal gesproken geen doelgroepenbeleid hebben, maar dat dit een uitzondering is doordat ze nu in de koplopers overeenkomst zitten.

De gemeenteambtenaar van Leidschendam-Voorburg geeft aan dat ze een antidiscriminatievoorziening hebben en dat homoseksualiteit hierin is opgenomen hoewel er hiervan geen meldingen binnenkomen. Volgens de ambtenaar is er blijkbaar een te hoge drempel om anti-homo geweld te melden en/of aangifte te doen bij de politie. Er zal een programma ontwikkeld worden dat zich voornamelijk zal richten op de training van de politie waar de focus zal liggen op het signaleren van anti-homogeweld zodat de meldingsbereidheid vergroot kan worden.

De gemeente Delft geeft subsidie aan de lokale homovereniging DWH. Deze vereniging heeft diverse activiteiten voor homoseksuelen uit zowel Delft als daarbuiten. Daarnaast ondersteunt de werkgroep homogereleerde projecten op scholen en dan gaat het voornamelijk om voorlichting van homoseksualiteit. In die zin heeft de gemeente op kleine schaal de nodige aandacht voor het homobeleid. Doordat Delft nu ook in de koplopers regeling zit en daarvoor een beleidsnota ontwikkeld hebben krijgen ze de mogelijkheid om hier iets meer aandacht aan te geven zodat het homobeleid meer vorm krijgt binnen de gemeente.

§ 6.1.2 Inzicht in de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele inwoners

De vier gemeenten hebben geen specifieke inzichten in de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele inwoners in hun gemeenten.

Gemeente Westland geeft aan dat de vraag is uitgezet bij diverse scholen en woningcorporaties. Bij de scholen waren er geen gevallen van homogereleerde pesterijen bekend. Het woord "homo" wordt op de scholen wel als scheldwoord gebruikt, maar tot zover zijn er geen incidenten bekend en via de woningcorporaties zijn er geen reacties gekomen van incidenten. De gemeente zou door middel van de monitor informatie willen krijgen over de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele inwoners als het gaat om de woonomgeving, het uitgaan, verenigingen, sportclubs, de probleemlocaties en de thuissituatie. Bij jonge homoseksuelen, ook de vriendenkring en school. De ambtenaar geeft aan dat hier niet veel inzicht in is en dat het belangrijk is om hier juist inzicht in te krijgen om te zien hoe het ervaren wordt en dat er dan een relatie gezien kan worden tussen wat er in het echt gebeurt en wat er beleefd wordt. De monitor zou volgens de ambtenaar een goede start kunnen zijn. Deze monitor richt zich op de subjectieve veiligheid en dit zou volgens hem weer gebruikt kunnen worden om te richten op situaties die zich in werkelijkheid afspelen. Voor de ene situatie zal dit wat makkelijker zijn dan voor de andere. De ambtenaar geeft aan dat het wat moeilijker zal zijn om inzicht te krijgen in de privé

situatie van de respondenten omdat het volgens hem lastig zal zijn om inzicht te krijgen in de gezinssituatie van de homoseksuele inwoners. Dit zou wat makkelijker zijn in de uitgaanssituatie, scholen en sportverenigingen, mede door de betere toegankelijkheid. Zou het echter wel mogelijk zijn om de gezinssituatie te meten en het blijkt fout te gaan daarin met de acceptatie van het homoseksuele gezinslid, dan zou de hulpverlening daar aan te pas moeten komen volgens de ambtenaar. De gemeente zou zich dan ervoor inspannen om dat weer optimaal te maken door voldoende informatie te verschaffen voor de leden van het gezin voor hulpverlening en als blijkt dat het heel vaak fout gaat in het gezin van de homoseksueel, dan is het een aanwijzing voor de gemeente dat hierop de aandacht gericht moet worden.

Bij de gemeente Zoetermeer zijn er geen gevallen van incidenten tegen homoseksuelen bekend. Bij Bureaudiscriminatiezaken komen er ongeveer twee klachten per jaar betreffende homoseksualiteit binnen en daar kan vrij weinig over gezegd worden als het gaat om de veiligheidsgevoelens. De gemeente zou graag informatie willen verkrijgen of de homoseksuele inwoners zich daadwerkelijk onveilig voelen. Door middel van de monitor zou de gemeente graag antwoorden willen krijgen op onder andere de vraag over hoe er gedacht wordt over de tolerantie van homoseksualiteit ten opzichte van de jaren voorheen; of er een onderscheid te zien is tussen fysiek en verbaal geweld met de onderlinge splitsing van de verschillende geweldsvormen en de vergelijking van de veiligheidsgevoelens binnen Zoetermeer ten opzichte van de grote steden zoals Den Haag en Amsterdam. Onveilige locaties dienen volgens de ambtenaar in de monitor aangegeven te worden om hiervan een overzicht te kunnen krijgen. Ook wilt de ambtenaar weten in hoeverre homoseksuelen in hun openlijke gedrag kunnen gaan. Dus of het mogelijk is om voor homoseksuelen in Zoetermeer bijvoorbeeld hand in hand te lopen en/of te zoenen. Volgens de ambtenaar is het vooral belangrijk om te vragen naar de "wat" en niet naar de "waarom". Dit is nodig omdat wanneer er iets choquerend uit de monitor komt, dan moet de gemeente hier iets mee doen door het nemen van maatregelen. Mochten de resultaten van Zoetermeer allemaal mee blijken te vallen dan zou dit een mooie nulmeting zijn op lokaal gebied. Zo niet, dan zouden ze effectieve maatregelen moeten treffen op het gebied van homobeleid.

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft geen signalen dat de homoseksuele inwoners problemen ondervinden binnen de gemeente maar misschien blijkt dit in de praktijk wel het geval te zijn en daarom wil de gemeente door middel van monitoring achter komen. De gemeente zou graag informatie willen hebben over of de homoseksuele inwoners zich veilig voelen binnen de gemeente en zo niet, op welk vlak niet. Waarom er geen melding wordt gedaan en wat de gemeente zou kunnen doen als er wel sprake is van meldingen. Om dan als gemeente te kijken naar eventuele oplossingen. Maar ook om te kijken naar de omgeving van homoseksuele koppels en als ze kinderen hebben om te kijken of de kinderen van de koppels gepest worden op school. Dus of de homoseksualiteit van een persoon effect heeft op de naasten van de persoon. Ook of de homoseksuele inwoners bang zijn om hun huis uit te gaan of dat ze bedreigd worden in hun woning zijn ook onderwerpen die meegenomen zouden moeten worden volgens de ambtenaar.

De ambtenaar van gemeente Delft heeft aangegeven dat er vanuit de gemeente geen specifieke indruk is van hoe het staat met de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen. Er hebben zich de afgelopen jaren wel wat incidenten voorgedaan binnen Delft. Volgens de ambtenaar gebeurt dit vooral tijdens het uitgaan, met name baldadigheid/vandalisme. De vraag is dan vooral of het uit homofobe gevoelens is gedaan of puur uit baldadigheid. Hierbij wordt aangegeven dat dit meestal groter wordt gemaakt door de media. Van de meeste incidenten is het niet bekend wat de achterliggende redenen waren van de incidenten. Deze zouden ook niet homogereleerd kunnen zijn. De veiligheidsbeleving van de algemene bevolking in Delft wordt gemeten in de Omnibus enquête. Hierin wordt geen onderscheid gemaakt in bepaalde doelgroepen. Hetzelfde wordt in Delft ook gemeten met de landelijke veiligheidsmonitor. De gemeente Delft geeft aan dat ze de veiligheidsbeleving van homoseksuelen ten

opzichte van de heteroseksuele inwoners willen weten. Daarmee kan een inzicht verkregen worden of het een probleem is of niet en zo nodig een beleidsaanpassing moet komen. De onderwerpen die volgens de gemeente terug zouden moeten komen in de monitor is buurtniveau, of er sprake is van gevoel van discriminatie en de bijbehorende reden. Daarnaast de meldingsbereidheid, waar ze zich onveilig voelen en waar het precies om gaat. Of ze zich onveilig voelen op plekken waar vooral homoseksuelen zijn, op scholen en tijdens het uitgaan. Er zou ook specifiek gekeken moeten worden naar de groep allochtone homoseksuelen.

§ 6.1.3 De kijk op de monitor en de voorwaarden vanuit de gemeenten

De gemeente Zoetermeer geeft aan dat er inhoudelijk geen voorwaarden aan de monitor verbonden zijn, zolang het maar technisch goed in elkaar zit. De gemeente ziet het liefst een internet-tool die uitgezet kan worden op bepaalde websites. De ambtenaar geeft aan dat een aantal vragen wellicht opgenomen zouden kunnen worden in de Omnibus enquête. Dit zou de meest ideale oplossing zijn voor de gemeente. Er wordt echter wel getwijfeld aan de hoeveelheid vragen die hierin opgenomen zouden kunnen worden.

De gemeente Westland denkt aan een monitor waarbij de vraagstelling zodanig is dat goede antwoorden verkregen worden. Gerichtte vraagstelling is dus van groot belang. Het is van groot belang dat de vraagstelling meteen goed is zodat dezelfde vraagstelling over een jaar weer precies zo gebruikt kan worden. Ook is het belangrijk volgens de ambtenaar dat de mensen niet onnodig bevraagd worden, maar dat er juist naar de dingen gevraagd wordt waar de gemeente sterk vermoedt dat er iets mee gedaan zou kunnen worden. De uitkomsten moeten ook vergelijkbaar zijn, dus wellicht zouden de gegevens vergeleken kunnen worden met gemeenten die het op een vergelijkbaar manier meten. Ook is volgens de gemeente anonimiteit van groot belang bij het invullen van de monitor.

Een digitale monitor wordt gezien als een goede manier voor de uitvoering, hoewel alle andere opties opgehouden worden. Gericht zoeken naar respondenten door middel van een lokale krant wordt gezien als het meest zuivere manier dan wanneer er gericht naar mensen wordt gezocht via organisaties. Als reden wordt aangegeven dat de laatste methode niet altijd goed is voor de representativiteit voor het onderzoek, omdat dit dan een bepaald gedeelte van de groep is.

De gemeenteambtenaar van Leidschendam-Voorburg stelt geen voorwaarden aan de monitor. De ambtenaar denkt zelf aan een telefonisch interview als methode voor de monitor. Als reden wordt aangegeven dat Leidschendam-Voorburg de meest vergrijsd gemeente van Nederland is waardoor de doelgroep dus ook ouder zal zijn. Voor velen zal de computer waarschijnlijk een extra drempel zijn om de monitor in te vullen omdat het een extra moeite zou kunnen zijn. Schriftelijk zou een optie zijn als de doelgroep begeleiding daarbij zou krijgen en als het weinig werk is voor de oudere homoseksuelen. De gemeenteambtenaar denkt dat er een klein aantal homoseksuelen in de gemeente is waardoor de monitor het makkelijkst via de telefoon afgenomen zou kunnen worden. Een andere optie zou kunnen zijn om het via tussenpersonen te proberen zoals de welzijnsorganisaties en scholen.

De gemeente Delft geeft eveneens als gemeente Westland aan als voorwaarde dat er goed over de vragen nagedacht dient te worden zodat deze over twee jaar weer precies zo gesteld kunnen worden. Voor de rest wordt de monitor gezien als een experiment waarbij nog gekeken moet worden of de monitor de juiste methode is om de veiligheidsgevoelens van de Delftse homoseksuelen te kunnen meten. De Omnibus enquête van Delft en de veiligheidsmonitor worden gezien als potentiële mogelijkheden om de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen hierin op te nemen. Een voorkeur die aangegeven wordt door de gemeente is dat de veiligheidsgevoelens-monitor gekoppeld zou kunnen worden aan een bestaande monitor om op deze manier een vergelijking te maken ten opzichte van de overige inwoners van Delft. Hiervoor zou dan extra vragen toegevoegd moeten worden aan een bestaande monitor zoals de Omnibus enquête. De beste manier voor de uitvoering is volgens de ambtenaar een enquête. Andere methoden zoals het houden van interviews en telefonisch interviewen

gaat veel tijd kosten volgens de ambtenaar en het gevaar is dat er ingezoomd wordt op incidenten. Een optie is dat als blijkt uit de monitor dat de onveiligheid groot is onder homoseksuelen, dat er dan interviews gehouden worden om te kijken wat de achterliggende redenen hiervan zijn en om dan meer locatie gebonden vragen te stellen.

§ 6.2 De monitor volgens de doelgroep

Om een goede en bruikbare monitor te kunnen ontwikkelen zijn diverse homoseksuelen en lesbiennes uit de vier gemeenten geïnterviewd met als doel inzicht te krijgen hoe volgens hen de monitor eruit zou moeten komen te zien. Diverse onderwerpen zijn gevraagd aan de deelnemers om te zien hoe er volgens hen gedacht wordt over *deelname* aan de monitor, de *benaderingswijze*, het maken van *reclame*, welke *onderwerpen* zouden moeten terugkomen in de monitor, de *methode* van de monitor en hoe er rekening gehouden zou moeten worden met de *kwetsbaarheid van de doelgroep*. Ook wordt er gevraagd ‘of’ en ‘hoe’ de *gemeenten* het *homobeleid* volgens hen zouden kunnen inzetten zodat de positie van homoseksuelen in de gemeente sterk verbeterd zou kunnen worden.

§ 6.2.1 Deelname aan de monitor

De geïnterviewde homoseksuelen geven aan dat anonimiteit bij het invullen van de monitor een cruciale voorwaarde is om zoveel mogelijk respondenten hieraan deel te laten nemen. Anonimiteit is vooral van belang om laagdrempelig te zijn voor de doelgroep. Aangegeven wordt door deelnemers dat anonimiteit zorgt voor een soort van geruststelling voor de respondenten om hun mening te kunnen geven betreffende het homobeleid, maar dan met behoud van privacy. Sommige homoseksuelen zijn (nog) niet voor de volle 100% uit de kast. Hier kunnen diverse redenen achter zitten zoals iemand die nog niet klaar is om uit de kast te komen of dat diegene helemaal niet naar buiten wil treden als homoseksueel. Gevraagd is aan een homoseksuele man waarom anonimiteit zo belangrijk is. Hij gaf het volgende argument hierop:

‘Ik denk dat veel mensen uit de kast zijn, maar dan deels. Ook voor het idee hé. Je zet iets in naar de gemeente en de gemeente maakt weleens een fout. Er wordt weleens wat gehackt of dat je toch dat soort idee hebt van: ‘Privacy is toch wel prettig’. Dus als je de volle 100% nog niet uit de kast bent, of nog niet wilt zijn of totaal nog niet bent’.
(homoseksuele man)

De kans dat de monitor wordt ingevuld wordt dus groter gemaakt door de anonimiteit te waarborgen waardoor de persoon het gevoel heeft dat haar/zijn identiteit niet bekend is.

Verwacht wordt dat homoseksuelen die maatschappelijk betrokken zijn eerder de monitor zullen invullen dan mensen die hier weinig voor voelen. Deze personen zullen zich wat meer verwant voelen met de ‘eigen’ homo-gemeenschap. Vooral voor diegenen die het zwaar hebben (gehad) met hun homoseksualiteit en die het waard vinden om een ander, indien het mogelijk is, diezelfde problemen te besparen.

Belangrijk volgens een homoseksuele man van 30 jaar is dat er goed uitleg gegeven dient te worden over het doel van de monitor en waarom het zo belangrijk is om de monitor in te vullen. Het invullen van de monitor in de eigen tijd wordt gezien als ‘makkelijk’ en ‘snel’, vooral als het thuis via de computer ingevuld kan worden. Qua deelname in leeftijdsklassen wordt heel verschillend gedacht door de doelgroep zelf. Zo denkt een oudere man (50+) dat jongeren minder zullen deelnemen aan de monitor omdat die veel minder stilstaan bij hun veiligheidsgevoelens als homoseksueel zijnde in de gemeente. Terwijl een homoseksuele man onder de 22 jaar verwacht dat jongeren juist meer zullen deelnemen doordat zij veel meer achter de computer zitten dan ouderen. Een ander jongere homoseksueel geeft aan dat ouderen juist minder zullen meedoen omdat die volgens hem zich al gesetteld hebben in hun leven. Een lesbische vrouw van 26 jaar denkt dat ouderen zich juist

strijdlustiger opstellen en eerder bereid zullen zijn om de monitor in te vullen. Gedacht wordt door deze vrouw dat het in het verleden van de oudere homoseksuelen een stuk lastiger is geweest en dat ze veel dingen meegemaakt zullen hebben als het gaat om hun homoseksualiteit. Hierdoor zouden de ouderen veel meer geneigd zijn om de veiligheidssituatie van homoseksuelen beter te willen maken en dus eerder bereid zijn om hier wat aan te doen zoals hierboven ook al eerder is gezegd. Een verschil in deelname tussen mannen en vrouwen wordt nauwelijks verwacht op slechts één persoon na. Een man van 19 jaar denkt dat vrouwen meer zullen meedoen dan mannen. De reden hierachter is volgens hem dat vrouwen zich meer verantwoordelijk voelen om voor elkaar op te komen in de maatschappij. Dit wordt verteld omdat de man weet uit eerdere onderzoeken en uit eigen ervaring bij een homomagazine dat vrouwen eerder een abonnement afsluiten op iets dan mannen doordat zij eerder de behoefte zouden hebben om een verbintenis aan te gaan. De rest van de geïnterviewde doelgroep denkt geen verschil te zien in deelname tussen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Tussen deelname van allochtone homoseksuelen en autochtone homoseksuelen worden door sommigen een verschil gezien en door anderen weer niet. Een homoseksuele man vertelde hierover het volgende:

“[...] ik denk niet dat daar een verschil tussen zit. Het is maar net hoe verantwoordelijk je je voelt binnen de maatschappij”.
(Homoseksuele man).

Enkele andere deelnemers verwachten een lagere deelname van allochtone homoseksuelen dan autochtone homoseksuelen. Allochtone homoseksuelen zitten volgens de geïnterviewden veel meer in de kast omdat homoseksualiteit binnen bepaalde culturen nog steeds een taboe is. Hierdoor zullen allochtone homoseksuelen door angst veel minder snel naar buiten treden als homoseksueel zijnde. Puur uit angst dat ze vermoordt worden door hun eigen familie of dat ze buitengesloten worden, omdat de familie dit ziet als een schande. Wel wordt gedacht door de geïnterviewden dat als de monitor anoniem en via de computer thuis ingevuld kan worden, dat wellicht allochtone homoseksuelen en homoseksuelen die (nog) in de kast zitten de monitor ook zouden kunnen invullen omdat de drempel dan lager voor hen zou liggen. Allochtonen die bij een vereniging zitten, daarvan wordt verwacht dat zij wel zouden willen deelnemen aan de monitor omdat zij al uit de kast zijn. In aanraking komen met de homo-samenleving zou kunnen leiden tot meer zelfacceptatie van hun eigen homoseksuele gevoelens en dus wellicht tot meer openheid. Het zien van een tijdsbalk tijdens het invullen van de monitor wordt door velen gezien als aantrekkelijk omdat het dan mogelijk is om te zien hoever diegene is bij het invullen en hoeveel tijd het nog zal kosten. Mensen willen over het algemeen graag weten hoeveel tijd een vragenlijst in beslag neemt.

§ 6.2.2 De benaderingswijze

Voor de benadering van de doelgroep in de vier gemeenten worden zowel homogereleerde als niet homogereleerde plaatsen aangeduid (zie tabel 3 voor een overzicht van benadering per gemeente). Volgens de doelgroep dienen de mensen in Delft onder andere te worden benaderd via de lokale homovereniging Delftse Werkgroep Homoseksualiteit (DWH) en sportvereniging Roze Blok. Door een oproep te sturen naar alle leden van deze twee homo-verenigingen wordt de kans op respons aanzienlijk vergroot. Ook worden enkele niet homogereleerde plaatsen aangeduid om homoseksuele inwoners te benaderen, zoals TU Delft en café de Klok. De verwachting van sommige van de geïnterviewden dat veel homoseksuelen ook daar te vinden zijn en dat dit een manier is om ze te werven voor deelname.

In de gemeente Leidschendam-Voorburg zouden ouderen via stichting Woej benaderd kunnen worden. Dit is een lokaal activiteitencentrum dat één keer in de maand op de vrijdagmiddag een homo-bijeenkomst organiseert voor roze ouderen. Dit is de enige homo-activiteit die bekend is binnen Leidschendam-Voorburg. Verder zijn de homoseksuele inwoners van Leidschendam-Voorburg erop

aangewezen om naar de omliggende gemeenten te gaan voor homogereleerde activiteiten. In de gemeente Westland zijn er geen specifieke homo-ontmoetingsplaatsen, verenigingen en/of organisaties waar de homoseksuele inwoners terecht kunnen. De homoseksuele inwoners uit Westland zijn volledig aangewezen om naar de omringende gemeenten te gaan voor homogereleerde activiteiten. De gemeente Zoetermeer heeft net zoals gemeente Leidschendam-Voorburg één stichting, de Roze Senioren. De stichting bestaat uit een kleine groep senioren die eens in de maand bij elkaar komen om gezellig bij te kletsen over dingen die niet speciaal homo-gerelateerd hoeven te zijn. Daarnaast is stichting Piëzo ook genoemd tijdens één van de interviews. Deze niet homogereleerde stichting heeft als doel om de participatie, integratie en emancipatie van Zoetermeesters te willen vergroten. De hulp van dit soort stichtingen in te roepen om zo homoseksuelen uit Zoetermeer te benaderen wordt gezien als een goede kans om de respons te verhogen.

Doordat er weinig benaderingsmogelijkheden zijn in de vier gemeenten zal er ook op landelijk niveau gekeken moeten worden naar mogelijkheden om de doelgroep te bereiken. Daarom zijn tijdens de interviews aan elke deelnemer gevraagd welke organisaties, stichtingen en verenigingen benaderd zouden moeten worden wanneer nauwelijks tot geen respons verkregen wordt van de doelgroep door middel van lokale werving. De geïnterviewden kwamen met meerdere ideeën om de kans op een hogere respons groter te maken. Het landelijke kenniscentrum Movisie dat zich richt op onder ander homo-emancipatiebeleid werd genoemd om via hen meer aandacht te krijgen voor de monitor onder de doelgroep vooral in de vier gemeenten. COC Haaglanden wordt ook gezien als een belangrijk benaderingsmedium, omdat de kans relatief groot is dat veel homoseksuelen uit deze gemeenten COC Haaglanden bezoeken waardoor het bereik groter wordt. ANBO Roze wordt gezien als de grootste belangenbehartiger van roze ouderen in Nederland. Via deze weg kunnen de roze ouderen uit de vier gemeenten benaderd worden voor het invullen van de monitor.

Flyeren op homo-uitgaansgelegenheden, maar ook bij homo-verenigingen wordt genoemd door diverse deelnemers. Dit wordt gezien als een makkelijke benadering van de doelgroep. Landelijke homogereleerde media zoals magazines, kranten, radio, spotjes zijn de meeste genoemde benaderingsmogelijkheden om de doelgroep uit de vier gemeenten te bereiken. Niet homogereleerde benaderingsmethoden worden ook genoemd zoals flyeren in de lokale cafés.

Een homoseksuele man zei het volgende hierover:

“COC Haaglanden heeft eens in de zoveel tijd een nieuwsbrief en die heeft leden. [...] mensen die zich aangemeld hebben daarvoor via die website van de COC, dus een Facebook-pagina, Facebook-groep, Twitter vanuit de COC. [...] Exprezco kan daarbij meewerken en heel veel mensen kunnen het op een Facebook-pagina zetten. Ik denk dat je heel veel sociale media en daarnaast zeggen van: “ik ga naar de plaatselijke radiostations”. “Ik probeer de plaatselijke krantjes in te gaan””.

(Homoseksuele man)

Het onder aandacht brengen van de monitor in voortgezet onderwijs scholen tijdens de voorlichting van homoseksualiteit zou een manier zijn om de jongere gedeelte van de doelgroep pakken te krijgen. Met behulp van lokale media zouden homoseksuele inwoners benaderd kunnen worden en met behulp van sociale media zou de monitor de nodige aandacht kunnen krijgen door eigen sociale media pagina's aan te maken en/of door een banner te plaatsen op diverse websites.

Tabel 3: benaderingswijze van de doelgroep

<u>Benadering/gemeenten</u>	Delft	Leidschendam-Voorburg	Westland	Zoetermeer	Voor de vier gemeenten
Homo-gerelateerd	- DWH. - De Roze Blok.	- Stichting Woej. - Roze loper verzorgingstehuis Prinsenhof - Roze loper verzorgingstehuis WZH Schoorwijk	XXX	- De Roze Senioren.	- Organisaties zoals Movisie en COC. - ANBO roze. - Flyeren op homo-uitgaansgelegenheden en verenigingen. - Landelijke media. - Stichting Rainbow. - Stichting Secret Garden.
<u>Niet</u> homo-gerelateerd	- TU Delft. - Café de Klok.	XXX	XXX	- Stichting Piëzo.	- Flyeren in gewone lokale cafés. - multiculturele organisaties. - Voortgezet onderwijs scholen. - Lokale media. - Sociale media.

XXX= verwijzing naar lokale media en naar de landelijke en omringende homo-organisaties/verenigingen.

§ 6.2.3 Het maken van reclame voor de monitor

Reclame maken voor de monitor wordt gezien als één van de belangrijkste manieren om deze onder de aandacht te brengen van de doelgroep. Eerst is er gevraagd aan de deelnemers hoe er in gemeenten reclame gemaakt zou kunnen worden en vervolgens is gevraagd wat te doen wanneer de respons achteraf tegen blijkt te vallen om significante uitspraken te kunnen doen. Daarop werd geantwoord om de reclame op landelijk niveau uit te zetten, maar alleen wanneer de vier gemeenten bereid zijn om gezamenlijk een oproep te doen op de websites van de landelijke homo-organisaties om de status van de monitor aanzienlijk te verhogen en de eventuele hoge kosten per gemeente te beperken. Voor de gemeente Delft zou er volgens een oudere homoseksuele man advertenties in de lokale kranten ‘Delftse Post’ en ‘Delft op zondag’ geplaatst kunnen worden. Dit zijn de vrije publiekelijke kranten. Hiermee zou een breed publiek bereikt kunnen worden. Een andere optie zou volgens een andere homoseksuele man kunnen zijn om flyers bij DWH uit te delen. Hiermee zou een deel van de doelgroep gericht benaderd kunnen worden. Delft is een studentenstad waar de Technische Universiteit (TU) te vinden is. Een idee zou zijn om in bepaalde faculteiten van de TU waar bekend is dat veel homoseksuele studenten een studie volgen om daar juist de monitor extra onder de aandacht te brengen door middel van posters bijvoorbeeld. Studies zoals ‘bouwkunde’ en ‘industriële ontwerpen’ worden genoemd als opleidingen waar relatief veel homo-jongeren zouden studeren. Ook zou er op de Blackboard site van de TU de vragenlijst geplaatst kunnen worden. Dat zou volgens het geïnterviewde geen probleem zijn.

Voor de gemeente Leidschendam-Voorburg zou er een oproep door de stichting Woej gedaan kunnen worden om de monitor in te vullen. Hiermee zou een klein groepje homoseksuelen uit de gemeente en wellicht uit de drie andere gemeenten bereikt kunnen worden. Homoseksuele inwoners die niet aangesloten zijn bij een vereniging zouden door middel van een advertentie in de lokale krant ‘het krantje’ bereikt kunnen worden. In de gemeente Westland zijn er geen homogerelateerde organisaties,

verenigingen en/of activiteiten. De homoseksuele inwoners zijn hiervoor aangewezen op de omringende gemeenten. Wel zou er op het lokale radiostation Westlandse Omroep Stichting (WOS) een oproep gedaan kunnen worden om de monitor in te vullen en waar ze de monitor kunnen vinden. In het verleden zijn er al eerder homogereleerde onderwerpen besproken op de radio en waren de luistercijfers relatief hoog. Ook zou een oproep in de goed gelezen lokale krant ‘AD Westland’ kunnen helpen. Uit de interviews met een aantal mensen uit de doelgroep uit de gemeente Zoetermeer was het advies om homoseksuele inwoners te bereiken door middel van de lokale kranten: ‘Posterior’, ‘Streekblad’ en ‘AD Zoetermeer’. Door de doelgroep is voor alle vier gemeenten aangegeven dat spotjes op lokale televisiezenders en radiostations in de gemeenten zouden kunnen helpen om meer aandacht voor de monitor te krijgen. Ook zou er advertenties/oproepen geplaatst moeten worden op de bekende landelijke homo-websites zoals gay.nl, gaykrant.nl, gay-night.nl, gaynews.nl en winq.nl. Een spotje op de speciaal voor LHBT-ers landelijke televisiezender Outtv zou gedaan kunnen worden, maar wordt over het algemeen gezien als iets duurs. Het benaderen van COC Haaglanden wordt door velen gezien als een effectieve manier om veel homoseksuelen uit alle vier de gemeenten te bereiken. Dat zou gedaan kunnen worden door middel van flyers, posters en/of een oproep te plaatsen bij COC Haaglanden zelf, maar ook bij andere homo-organisaties zoals DWH. Flyeren bij verzorgingstehuizen met het keurmerk ‘De Roze loper’ zou kunnen helpen om de monitor onder de aandacht van de roze senioren in de verzorgingstehuizen te brengen. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft twee verzorgingstehuizen met het keurmerk. De andere drie gemeenten hebben (nog) geen verzorgingstehuizen met het keurmerk. Eén van de deelnemers twijfelt of flyeren wel een succes zal zijn vanwege zijn eigen ervaring met het neerleggen van folders als homo-activiteiten organisator die hier geen respons op kreeg.

Het plaatsen van advertenties/oproepen in de bekende homo-magazines ‘Exprezco’ en ‘Zij aan Zij’ worden gezien als een goed middel om reclame te maken in de vier gemeenten. Het homo-magazine ‘Exprezco’ voor homoseksuele jongeren tot 26 jaar en het lesbische vrouwenmagazine ‘Zij aan Zij’ worden door de doelgroep genoemd als de twee bekendste magazines onder de doelgroep.

Reclame voor de monitor door middel van sociale media bijvoorbeeld het aanmaken van een Facebook-pagina, Hyves en Twitter zou ook een groot bereik kunnen hebben in de doelgroep. De meeste mensen, vooral jongeren maken hier tegenwoordig veel gebruik van. Verwacht wordt door de geïnterviewden dat sociale media een ultieme mogelijkheid biedt om reclame te maken voor de monitor. Het plaatsen van posters als reclamemiddel voor de monitor wordt ook genoemd door enkele geïnterviewden. Hoewel dit door een ander geïnterviewde gezien wordt als nutteloos en zonde van de financiële investering. Zoals de man zei:

‘[...] want ik denk niet dat je op straat moet gaan staan en moet gaan, of gekke postercampagnes in gemeente Westland moet gaan doen of die soort dingen. Dat heeft allemaal geen zin of het is zonde van het geld’.
(Homoseksuele man)

Volgens hem zou er begonnen moeten worden met de kern of de groep die wellicht gevoelig is hiervoor zoals middelbare scholieren. Een oproep via de gemeentelijke websites wordt gezien als een middel dat zou kunnen helpen om mensen van de doelgroep te bereiken. Om de reclamewerving zo breed mogelijk te trekken zou er geflyerd moeten worden in de bibliotheken, bij de Jongeren Informatie Punt (JIP) in de gemeenten Delft en Zoetermeer en op het voortgezet onderwijs. Vanaf eind 2012 wordt er verplicht homoseksuele voorlichting gegeven op het voortgezet onderwijs. Een idee is dan ook om tijdens de voorlichting aandacht te besteden aan de monitor.

Tabel 4: reclame voor de monitor

Reclame/gemeenten	Delft	Leidschen- dam- Voorburg	Westland	Zoetermeer	Voor de vier gemeenten
Homo-gerelateerd	- Flyers bij DWH uitdelen.	- Oproep via stichting Woej.	XXX	XXX	- Spotjes op lokale tv-zenders. - Advertenties/oproep op websites zoals: * www.gay.nl * www.gaykrant.nl * www.gay-night.nl * www.gaynews.nl * www.winq.nl - Spotje op Outtv. (landelijke zender voor homo-doelgroep). - COC Haaglanden d.m.v. flyers, posters, oproep. - Flyeren bij verzorgingstehuizen met roze keurmerk. - Advertentie/oproep in homomagazines: 'Exprezco'/'Zij aan zij'. - Oproep dmv. Stichting Rainbow en Secret Garden. - XXX
Niet homo-gerelateerd	-Bepaalde faculteiten op TU Delft: Bouwkunde en industrie ontwikkeling. - Op Blackboard van TU de enquête plaatsen. -Advertentie in 'Delftse Post'/'Delft op zondag'.	-Advertentie in 'Het Voorburgse krantje'.	Lokale radio: 'WOS'. -Oproep/advertentie in lokale krant: 'AD Westland'	Lokale kranten: 'Streekblad' 'Posterior' en 'AD Zoetermeer'.	- Sociale media: facebookpagina, hyves, twitter. - Posters op diverse plekken. - Oproep op de gemeentelijke websites. - Flyeren bij multiculturele organisaties - Flyeren bij de bibliotheken. - Flyeren bij JIP. - Flyeren en posters bij voortgezet onderwijs scholen. - Aandacht besteden tijdens de voorlichting aan voortgezet onderwijs scholen. - Op lokale radiozenders commercials laten horen. - Commercial via lokale tv-zenders. - XXX

XXX= verwijzing naar lokale media en naar de landelijke en omringende homo-organisaties/verenigingen.

§ 6.2.4 De onderwerpen in de monitor

Gevraagd is aan de doelgroep met welke onderwerpen de veiligheidsgevoelens van homoseksuele inwoners gemeten kunnen worden op lokaal niveau. Hierbij kwam naar voren dat er een link gelegd zou moeten worden tussen het gevoel en ervaring. Zoals een lesbische vrouw zei:

“Als je een soort van link kan leggen, van waar komt dat gevoel vandaan?”

&

“Niet alleen van hoe veilig voel je je, maar of je ook iets hebt meegemaakt waardoor de onveilige gevoelens zouden kunnen zijn ontstaan.”

(Lesbische vrouw)

Het vragen naar de ervaringen van de persoon reflecteert de waarde van de veiligheidsgevoelens van de persoon zelf. Dat wil zeggen dat wanneer iemand iets naars is overkomen door haar/zijn seksuele identiteit, dit uiteindelijk ook gevolgen kan hebben voor iemands veiligheidsbeleving. Locatiegericht vragen in de monitor zou kunnen helpen om gericht te kijken aan *wat* en *waar* er aandacht gegeven zou moeten worden door de gemeenten. Er zou gekeken moeten worden op wijkniveau en omgeving om te zien of respondenten ooit iets vervelends ervaren hebben of dat ze hier ooit wat van gemerkt hebben. De mate van hoe geaccepteerd homoseksuelen zich voelen binnen de eigen gemeente in het openbaar, woonomgeving, uitgaansgelegenheden, scholen, (sport)verenigingen, werk, verzorgingstehuizen en in de thuissituatie is ook van invloed op de veiligheidsgevoelens van de persoon. Het is algemeen bekend dat wanneer iemand zich geaccepteerd voelt in haar/zijn omgeving dan zal dit een verhoogd veiligheidsgevoel geven dan wanneer iemand zich afgewezen voelt. Er zou ook naar eenzaamheid gevraagd moeten worden. Dat zou ook aangepakt kunnen worden door de gemeenten. Volgens de deelnemers zou er in de naaste omgeving gekeken moeten worden en hoe het daar met de mate van acceptatie gesteld is. Bij homoseksuelen met een allochtone/ religieuze achtergrond zou er volgens de deelnemers gevraagd moeten worden of er sprake is (geweest) van eerwaak in de familie en naar de ervaringen toen ze voor het eerst uit de kast kwamen. De reden die hiervoor wordt aangegeven is dat de steun van de mensen om je heen gezien wordt door vele homoseksuelen als een bron van veiligheid met als gevolg meer zelfvertrouwen. Naar de rol van de politie zou ook gevraagd moeten worden. Vaak is er nog sprake van een lage meldingsbereidheid bij slachtoffers en belangrijk hierbij is om te weten welke redenen hierachter zouden kunnen zitten. Er zou gekeken moeten worden naar de strafrechtelijke aanpak nadat iemand aangifte heeft gedaan wegens anti-homogeweld.

Bovengenoemde onderwerpen zouden volgens de deelnemers moeten terugkomen in de monitor om de veiligheidsgevoelens van een homoseksueel individu te kunnen meten op lokaal niveau.

§ 6.2.5 De methode van de monitor

Aan alle deelnemers is gevraagd hoe zij het liefst de monitor zouden willen invullen. Hier kwamen allerlei antwoorden uit. De meest genoemde methode was het invullen van de monitor via internet. Dit wordt door velen gezien als een snel en gemakkelijk medium waarbij je vragen op elk moment kan invullen. Door middel van anonimiteit zouden mensen die (nog) in de kast zitten ook bereikt kunnen worden. Wel wordt aangegeven door één deelnemer dat een digitale monitor, die dus ingevuld kan worden via het internet, het middel is met de minste controle. Het is niet te controleren of een homoseksueel de monitor invult of een heteroseksueel. Ook is niet te achterhalen of iemand daadwerkelijk uit één van de vier gemeenten afkomstig is of niet. Voor de oudere homoseksuelen wordt aangegeven dat er ook een schriftelijke versie moet klaarliggen die door middel van een antwoortenvelop zonder postzegel retour gedaan kan worden. Een andere deelnemer vindt het een effectieve methode als de vragenlijst door middel van een schriftelijke versie direct ingevuld kan

worden bij homoverenigingen. Dit wordt gezien als de meest snelle manier om de gegevens te verzamelen. Een oudere homoseksuele man denkt dat een digitale monitor minder respons zal leveren doordat het vrijblijvender is en dat een persoonlijke benadering het meest effectief zou zijn. Hoewel diegene erkent dat er dan ook meer tijd in het onderzoek gaat zitten. Ook wordt aangegeven door één iemand dat ouderen ook telefonisch benaderd zouden kunnen worden, maar ook dit wordt ook gezien als veel werk. Aanbevolen wordt door één van de deelnemers om bij een digitale monitor met postcodes te werken om op wijkniveau te kunnen meten.

§ 6.2.6 De kwetsbaarheid van de doelgroep

Homoseksuelen zijn nog altijd een kwetsbare groep in de samenleving omdat zij niet volledig geaccepteerd worden en geïntegreerd zijn in de samenleving. Daarom is het van groot belang dat er bij onderzoek rekening gehouden wordt met de gevoelens van de doelgroep. De allerbelangrijkste kwestie waar rekening mee gehouden moet worden is de anonimiteit bij het invullen van de monitor. De anonimiteit dient volledig gewaarborgd te worden en er mag niet naar contactgegevens van personen gevraagd worden. Dit zou als optie aangegeven kunnen worden om in aanmerking te kunnen komen voor een eventuele prijs.

Een deelnemer zei het volgende over anonimiteit:

“En je hebt een aantal mensen die nog in de kast zitten en die het liever niet naar buiten willen brengen. Nog of helemaal niet. Dat ligt maar nog maar net aan de persoon.”

Bovenstaand argument geeft aan dat anonimiteit zeer belangrijk is in het onderzoek om deelname aan de monitor laagdrempelig te houden.

Een andere reden die hij hierbij gaf was:

“[...]Een ander aantal mensen die zullen denken van wat gaan ze met die gegevens doen. Niet meer van die veiligheid, maar die denken dat het bij één of andere derde partij komt waardoor je heel veel reclame krijgt. Heel veel telefoontjes.”

(Homoseksuele man)

Volgens één van de deelnemers zouden mensen ook niet in een hokje geplaatst moeten worden. De deelnemer is een lesbische oudere vrouw en zij vindt dat er geen onderscheid gemaakt hoort te worden tussen heteroseksuelen en homoseksuelen, maar dit juist zou moeten normaliseren in de samenleving. De media spelen voor sommige deelnemers een belangrijke rol in de acceptatie van homoseksualiteit, omdat er tegenwoordig veel aandacht besteedt wordt aan het onderwerp. Hierdoor wordt het meer gezien als iets “normaals”.

Tenslotte gaven de deelnemers aan dat voor de monitor algemene voorwaarden gelden die ook gelden voor andere onderzoeken zoals een professionele benadering van de doelgroep, uitleg van het belang van het onderzoek en geen valse verwachtingen creëren om zoveel mogelijk respondenten te werven voor het onderzoek.

§ 6.2.7 De gemeenten en het homobeleid volgens de doelgroep

Aan de deelnemers uit de vier gemeenten is gevraagd wat hun gemeente zou kunnen doen om het beleid voor homoseksuelen gericht(er) en effectief te maken.

De deelnemers van de gemeente Delft zijn op de hoogte van de gemeentelijke subsidie die aan DWH uitgekeerd wordt. De gemeente zorgt voor wat ondersteuning van activiteiten en voorlichting op scholen. Dit wordt uitgevoerd door DWH en alle vier deelnemers zijn hier heel tevreden over. Toch zou één deelnemer wel wat meer initiatief van de gemeente willen zien door op dit vlak wat meer ambtenaren in te zetten. Extra aandachtspunten voor de gemeenten zijn volgens hen politieregistratie en het wegpestbeleid.

Eén van de twee deelnemers uit gemeente Leidschendam-Voorburg zou graag meer voorlichting op scholen zien en dan in het bijzonder in de 2e en 3e klassen van het voortgezet onderwijs scholen omdat zij al bezig zijn met het onderwerp seksualiteit.

Uit de gemeente Westland zijn ook deelnemers geïnterviewd. De gemeente zou volgens enkelen van hen moeten zorgen voor een steunpunt of een informatiepunt voor homoseksuele inwoners door middel van bijvoorbeeld een website of stichting. Ook zou het onderwerp homoseksualiteit meer bespreekbaar moeten worden gemaakt binnen de gemeente zelf. Volgens één van de deelnemers zou een homovereniging in de gemeente kunnen dienen als een kans om lokale mensen te leren kennen. Dit zou door de gemeente Westland gefaciliteerd moeten worden volgens de deelnemers. Ook de mate van transparantie van de gemeente betreffende het homobeleid zou zichtbaar gemaakt moeten worden.

§ 6.3 De monitor volgens de experts

Voor dit onderzoek zijn naast de doelgroep ook diverse expertorganisaties en sleutelfiguren gesproken die ervaring hebben met een monitor en/of de doelgroep zoals kenniscentrum *Movisie*, *COC Haaglanden*, *Bureaudiscriminatiezaken Haaglanden*, homo-organisatie *DWH*, een Islamitische homostichting en multiculturele homostichting. Deze laatste twee migranten homostichtingen proberen homoseksualiteit bespreekbaar te maken in culturen waar homoseksualiteit nog steeds als taboe wordt gezien. Met hun ervaringen op dit gebied kunnen diverse aspecten en eventuele specifieke consideraties betreffende de doelgroep meegenomen worden tijdens het ontwikkelen van de monitor. Het doel van deze interviews is om inzicht te krijgen over hoe professionele (homo) instanties en (homo) organisaties vinden dat het staat met homoseksualiteit in de maatschappij en hoe de veiligheidsgevoelens-monitor er volgens hen eruit zou moeten zien. Er is gevraagd naar de diverse *onderwerpen* die volgens hen terug zou moeten komen in de monitor. Met welke aspecten rekening gehouden zou moeten worden als het gaat om de *kwetsbaarheid* van de doelgroep. De verwachtingen over de *deelname* aan de monitor en de *methode* van uitvoering. Als laatst is er naar de *benaderingswijze* en de meest effectieve wijze van *reclame* maken gevraagd.

§ 6.3.1 Deelname aan de monitor volgens de experts

Kenniscentrum Movisie verwacht dat vooral homoseksuele mannen zullen deelnemen aan de monitor. Lesbische vrouwen doen minder mee aan dit soort onderzoeken, maar aangegeven wordt wanneer de vragenlijst via sociale netwerken wordt verspreidt het aantal deelnemende lesbische vrouwen wel iets zal toenemen. Qua leeftijdsklassen zal volgens Movisie het grootste deel van de respondenten tussen de 35 en 50 jaar. Helaas kon naar een achterliggende reden niet gevraagd worden wegens tijdsdruk tijdens het interview. De verwachting van Movisie is dat de meeste respondenten autochtoon zullen zijn en dat de Surinaamse bevolkingsgroep waaronder de Javaanse, Hindoestaanse, Creoolse, Chinese en Indiaanse culturen vallen als enige allochtone respondenten zullen meedoen, omdat de tolerantie in de Surinaamse bevolkingsgroep bijna gelijk is aan de Nederlandse bevolking. Aangegeven wordt dat in der loop der tijd de normen en waarden van de Nederlandse bevolking door andere bevolkingsgroepen overgenomen wordt. Zoals Movisie verder vertelde:

“Dat geldt trouwens ook voor de oudere Turkse en Marokkaanse gemeenschap. Daar zit het op 50, 60% die tolerantie. Zeker bij de oudere leeftijden en bij de Surinaamse gemeenschap zit het bij de 80, 82%. Dus die zijn bijna op het niveau van de autochtone bevolking”.

(Movisie- senior adviseur).

Tijdens het groepsinterview met Bureaudiscriminatiezaken Haaglanden, COC Haaglanden en homo-organisatie DWH werd door het COC gedacht dat een digitale monitor tot een verschil aan deelname van de verschillende leeftijdsklassen zal leiden, met name ouderen zullen deze dan minder snel

invullen. Aangegeven wordt door de andere twee deelnemers dat het afhankelijk is van op welke plekken je de monitor promoot. Zoals DWH aangaf:

‘als je Facebook gebruikt, dan krijg je heel veel jongeren. Als je het op een andere plek van de gemeente gaat doen, dan krijg je misschien de middenklasse met ambtenaren. En zo heb je verschillende manieren zodat je alle kanten mee dekt’.

(DWH- algemeen bestuurslid).

Er wordt door de experts geen verschil gezien aan deelname tussen lesbische vrouwen en homoseksuele mannen. Om allochtone homoseksuelen ook de monitor te laten invullen zou er volgens de COC ook gedacht moeten worden aan de anonimiteit van de respondenten. Voor sommige allochtonen kan het in de gezinssituatie en/of omgeving moeilijk liggen en zouden dan minder geneigd zijn om dit in te vullen als de kans bestaat dat er naar hun gegevens gevraagd wordt. Zolang het anoniem is en het kan op een website ingevuld worden dan zal er volgens de COC geen probleem ervan gemaakt worden. Het zien van een tijdsbalk wordt eveneens door de experts genoemd. Het zien van de resterende tijd voor het invullen van de monitor zorgt voor een hogere deelname.

De Islamitische homostichting denkt dat het lastig zal zijn om allochtone homoseksuelen te vinden voor deelname aan de monitor en dan voornamelijk de lesbische allochtone vrouwen. De lesbische allochtone vrouw binnen de Islamitische gemeenschap strijdt twee keer waarbij ze eerst vecht voor haar emancipatie als vrouw zijnde en dan voor haar lesbische bestaan. Daarnaast geeft de stichting aan dat het van groot belang is om zoveel mogelijk allochtone respondenten te werven om uiteindelijk een goed beeld van de veiligheidsgevoelens van allochtone homoseksuelen te kunnen krijgen.

De multiculturele homostichting geeft aan dat het belangrijk is om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De manier van presentatie van de monitor en waar dit uitgezet wordt is van belang hierbij. Het belang van deelname dient goed aangegeven te worden en wat er met de resultaten gedaan kan worden. Als dit duidelijk aangegeven wordt zullen allochtone homoseksuelen meer geneigd zijn om mee te doen.

§ 6.3.2 De benaderingswijze volgens de experts

Movisie geeft aan dat sociale media de laatste tijd een heel grote succes is, omdat als bijvoorbeeld het COC alleen benaderd wordt dan heeft men alleen de mensen in de vereniging te pakken maar niet de rest van de homoseksuelen in de gemeenten. Met een Facebook-pagina voor de monitor zou een enorme slag geslagen kunnen worden als het gaat om de bekendmaking van de monitor en dat er via Facebook en Twitter een berichtgeving rond zou kunnen gaan. Hiermee zouden heel veel jongeren benaderd kunnen worden wat door zou kunnen lopen tot 50 jaar. Na die leeftijd zal het aantal deelnemers aflopen. Een belangrijk advies dat gegeven wordt is om de ouderen te benaderen via verschillende organisaties voor roze ouderen en daarvoor zouden ouderen ambassadeurs aangesproken kunnen worden om roze ouderen uit de vier gemeenten te werven voor de monitor. Bij de benadering tussen lesbische vrouwen en homoseksuele mannen zou er een onderscheid gemaakt moeten worden op de wervingspagina. Aangegeven wordt dat mensen zich moeten herkennen in de pagina waardoor ze zich aangesproken zullen voelen om de monitor in te vullen. Hierover werd het volgende gezegd:

‘[...] op die wervingspagina moet je dus duidelijk maken een mix van allochtoon, autochtoon, oud, jong, man, vrouw’.

(Movisie- senior adviseur).

Volgens de deelnemers van het groepsinterview zouden de respondenten voor de monitor als beste online benaderd kunnen worden. Dit zou kunnen door middel van COC Haaglanden, Bureau discriminatiezaken Haaglanden, GGD, DWH, diverse jongerensites en diverse lokale partners zoals Mbo-scholen, voortgezet onderwijs scholen, TU Delft, bejaardencentra, sportverenigingen,

homogereleerde stichtingen en de Jongeren Informatie Punt (JIP) die laagdrempelig is voor vele jongeren en waar eventuele hulpverlening aangeboden wordt.

Het politienetwerk ‘Roze in Blauw’ zou ook benaderd kunnen worden volgens Bureaudiscriminatiezaken. Het volgende werd hierover gezegd:

“[...] dus ook de politie. Daar zou je kunnen vragen. Meestal zijn zij ook homoseksueel zeg maar die daarin deelnemen. Roze in Blauw.

Binnen de gemeente is dat ook een homonetwerk volgens mij”.

(Bureaudiscriminatiezaken Haaglanden-teamleider en regio coördinator)

Volgens het COC is de beste manier van benadering om de mensen direct te spreken. Dat zou volgens de medewerker als beste werken. Bureaudiscriminatiezaken geeft aan dat homoseksuelen ook buiten de eigen gemeente kunnen werken of naar school kunnen gaan. Daar zal rekening mee gehouden moeten worden tijdens het ontwikkelen van de vragenstelling van de monitor.

§ 6.3.3 Het maken van reclame voor de monitor volgens de experts

Movisie heeft in de vorige paragraaf duidelijk gemaakt hoe er reclame gemaakt zou kunnen worden voor de monitor. Dit is terug te lezen in *paragraaf 6.3.2, de benaderingswijze*. De werving van mensen zou volgens de COC in onder andere homokroegen moeten gebeuren. Het plaatsen van een banner op verschillende sites zoals de COC, GGD en diverse jongerenwebsites wordt ook gezien als een manier om reclame te maken. Goed aangegeven moet worden tijdens het maken van reclame voor de monitor hoeveel tijd het zal kosten om het in te vullen en dat het anoniem is. Zie *paragraaf 6.3.2, de benaderingswijze* voor een verdere beschrijving op welke plekken er reclame gemaakt zou kunnen worden. Voor de werving van allochtone homoseksuelen uit de vier gemeenten zou er reclame bij multiculturele stichtingen in de vier gemeenten en in de steden omheen gemaakt moeten worden volgens de twee migranten homostichtingen. De kans is volgens hen groot dat de homoseksuelen daartussen zich aangesproken voelen om het toch (stiekem) thuis of ergens anders in te vullen.

§ 6.3.4 De onderwerpen in de monitor volgens de experts

De gevoelens afzetten tegen wat er in werkelijkheid is gebeurd, dat is een onderwerp dat zeker moet terugkomen in de monitor, althans volgens Movisie. Dit is noodzakelijk om te peilen wat de gevoelens waard zijn en of het terecht is of ze zich onveilig voelen. Het is voorstelbaar dat als iemand de afgelopen tijd zes keer slachtoffer is geweest van fysiek geweld dat het gevoel van onveiligheid omhoog gaat. Het is volgens Movisie van belang dat er getoetst wordt waar de onveiligheidsgevoelens vandaan komen en of dat van de media afkomstig is, van verhalen in de omgeving, of dat ze zelf iets hebben meegemaakt. Tijdens het groepsinterview kwam naar voren dat er gekeken dient te worden op welke manier verbaal en non-verbaal geweld wordt ervaren door de respondenten en wat daarachter zit en hoe zij dit zouden willen melden. Ook zou er gevraagd moeten worden of de respondenten sociale steun hebben omdat dit ook iets is dat samenhangt met de veiligheidsbeleving. Het begrip ‘onveiligheidsgevoelens’ zal volgens de COC heel expliciet uitgelegd worden. Hij zei hierover het volgende:

“[...] wees heel expliciet in wat je bedoelt met gevoelens van onveiligheid hé. Mensen hebben snel de neiging om te denken aan fysiek geweld”

(COC Haaglanden- maatschappelijk werker).

Bureaudiscriminatiezaken geeft aan dat er gevraagd moet worden naar de omgeving, geweld en pesten en de sociale omgeving van de persoon. COC geeft aan dat het belangrijk is om de context continu in de gaten te houden waaruit mensen de vragen beantwoorden, maar geeft daarbij zelf aan dat het

moeilijk is om dat goed in beeld te brengen. DWH vindt het verder belangrijk dat er naar de sociale omgeving gekeken wordt en naar de samenstelling van de wijk. Ook dat er gekeken wordt in welke context iemand zich aangevallen voelt en in welke vorm dat was. De mate van integratie en zelfacceptatie van iemands eigen seksuele identiteit heeft ook van invloed op de veiligheidsbeleving van het individu. Interessant zou zijn volgens Bureaudiscriminatiezaken om niet alleen te vragen hoe mensen het zouden willen melden, maar ook wat ze ermee zouden willen laten gebeuren. Volgens de COC is het een idee om de sociale kaart eraan te hangen en daar een stukje hulpverlening aan vast te maken wanneer iemand aangeeft dat hij/zij problemen ervaart rond de seksuele identiteit.

De multiculturele homostichting denkt dat vragen over religie en de mate van steun binnen de religieuze gemeenschap van belang is om op deze manier achter de veiligheidsgevoelens van allochtone homoseksuelen te komen. Hierbij wordt aangegeven dat voor veel mensen van buitenlandse afkomst religie een belangrijk punt is.

§ 6.3.5 De methode van de monitor volgens de experts

Het invullen van de monitor zou online als beste ingevuld kunnen worden volgens Movisie. 90% van de Nederlandse bevolking is online en is de kans dus groot dat de monitor digitaal wordt ingevuld. Het groepsinterview deelnemers geven eveneens aan dat de monitor digitaal gemaakt moet worden en dat er dan een onderscheid in vragenstelling naar de verschillende leeftijdscategorieën gekeken moet worden. Door de GGD is aangegeven dat dit onderzoekstechnisch mogelijk is en hier later naar gekeken zal worden.

§ 6.3.6 De kwetsbaarheid van de doelgroep volgens de experts

Voor het benaderen van religieuze homoseksuelen en/of allochtonen geldt dat het nooit over seks mag gaan volgens Movisie. Een keurige uiting van woorden is noodzakelijk om ook hen aan te spreken. De twee migranten homostichtingen en kenniscentrum Movisie geven alle drie aan dat onder de allochtone jongeren het woord ‘homoseksueel’ niet wordt uitgesproken. Ervoor uitkomen over de seksuele voorkeur is binnen de allochtone culturen nog absoluut niet geaccepteerd. De vraag of homoseksualiteit verboden is in de Islamitische religie werd door de Islamitische homostichting beantwoordt dat het inderdaad een verbod is dat niet uit de religie is gekomen maar door een verkeerde interpretatie van gelovigen. De woordvoerder van de stichting zei het volgende hierover:

***“[...] in de Koran zoals in andere religie zoals christendom en Jodendom wordt de daden
“Pseudonomie” vastgesteld”.
(Islamitische homostichting)***

Hierop werd gevraagd wat Pseudonomie inhoudt. Aangegeven werd door de Islamitische stichting dat dit inhoudt als iemand seks heeft door middel van de anus. Vervolgens vertelde de persoon verder:

“en dat is niet duidelijk in de Koran. Omdat Pseudonomie kan gebeuren tussen een man en een man, maar ook tussen een man en vrouw. [...] ja, dat is ook een Pseudonomie en die is verboden in de Koran”.

De vraag daarop was of de uitspraak in de Koran dan verkeerd geïnterpreteerd wordt. Hierop werd het volgende gezegd:

“Slecht geïnterpreteerd en het probleem van de religie [...]. Er zijn heel veel stromingen in de Islam. Er zijn er vijf en iedere stroming vertaalt het op zijn eigen manier”.

Hieruit is op te maken dat de deelnemer vindt dat er een slecht beeld over homoseksualiteit heerst in de Islam waarbij een verkeerde interpretatie over seks tussen twee mannen plaatsvindt en wat als iets slechts word gezien terwijl dit dus ook kan plaatsvinden tussen een man en vrouw.

Daarnaast geeft Movisie aan dat bij Christelijke jongeren eerder gepraat wordt over homoseksuele gevoelens dan over homoseksualiteit, echter dit mag niet gepraktiseerd worden volgens het christendom. Dus in de benadering moet er heel voorzichtig mee worden omgegaan om de monitor zo keurig mogelijk te houden en het aanspreekbaar te maken voor alle homoseksuelen ongeacht geloof en cultuur.

Volgens de COC blijft het accepteren van de eigen seksuele identiteit een lastig traject op individuele basis. Er is volgens hem altijd een punt waar individuen mee moeten leren omgaan als ze erachter komen dat ze (ook) op hetzelfde geslacht vallen en een heel traject tot het uit de kast komen. De ‘‘coming-out’’ is in principe voor het hele leven lang, waarbij de ‘‘coming-out’’ in het verdere leven niet zo heftig ervaren hoeft te worden als de eerste keer dat het individu uit de kast kwam. Gedacht wordt dat mensen die hun homoseksualiteit als een bijzaak in hun leven zien, minder geneigd zullen zijn om de vragenlijst in te vullen, omdat ze zich niet willen inlaten met de continue confrontatie met haar/zijn seksuele voorkeur. Aan de andere kant zijn er ook homoseksuelen volgens DWH die zich toch willen onderscheiden tegenwoordig. Vooral omdat er nu veel homokroegen en ontmoetingsgelegenheden voor homoseksuelen verdwijnen en tegenwoordig worden de contacten met elkaar vooral digitaal aangelegd. Het plaatsen van mensen in hokjes wordt niet aanbevolen door de deelnemers van het groepsinterview. Een deel van de homoseksuelen, vooral de allochtone en religieuze homoseksuelen en de mensen die hun seksuele voorkeur als een bijzaak zien, zullen zich niet aangesproken voelen om de monitor in te vullen. De woorden ‘‘homo’’ en ‘‘lesbisch’’ wordt dan ook afgeraden door het groepsinterview deelnemers om deze te gebruiken in de monitor. Het anoniem invullen van de monitor zal volgens het groepsinterview deelnemers kunnen helpen om een hogere respons te krijgen. De kans dat de homoseksuele allochtone groepen de monitor zullen invullen wordt groter gemaakt en vooral als er goed wordt aangegeven wat er met de gegevens gebeurt.

De media hebben volgens de twee migranten homostichtingen een grote invloed op het beeld dat mensen hebben over bepaalde kwetsbare groepen, zoals migrantengroepen en homoseksuelen. Belangrijk volgens hen is dat er naast negatieve berichtgeving ook positieve berichtgeving van homoseksualiteit in voorkomt.

§ 6.3.7 De gemeenten en het homobeleid volgens de experts

Kenniscentrum Movisie vindt dat er vanuit de gemeente meer aandacht moet komen voor de veiligheid van allochtone homoseksuelen die niet veilig zijn binnen de eigen familie. Op dit moment wordt het gezien als een enorm knelpunt omdat de subsidies aan religieuze homo-organisaties momenteel worden ingetrokken. Daarnaast zou het onderwijs aangepakt moeten worden door meer voorlichting en dialogen te hebben over homoseksualiteit. Hier zouden de gemeenten meer verantwoordelijkheid in moeten nemen.

Volgens de DWH zou de gemeente meer aandacht kunnen schenken aan het voorlichten van mensen over homoseksualiteit om het meer bespreekbaar te maken in de samenleving.

De COC geeft aan dat de gemeenten ervoor moeten zorgen om alles draaiend te houden. Wegens bezuinigen worden vele organisaties en initiatieven benadeeld als het gaat om de financiering ervan, maar belangrijk voor de gemeenten is hierbij om voor meer statuur te zorgen en niet alleen qua subsidies.

Bureaudiscriminatiezaken geeft aan dat de gemeenten al bezig zijn op het gebied van politieregistratie, onderwijs en de ouderen in de verzorgingstehuizen. De eerste stap die is gezet door de vier gemeenten waarin zij faciliteren. Ook wordt aangegeven dat voorlichting over homoseksualiteit essentieel is en vooral voor de gemeenten om continu aandacht hieraan te geven en het beleid hierop aan te passen.

De twee migranten homostichtingen vinden dat er een aparte manier ontwikkeld moet worden om homoseksualiteit bespreekbaar te maken in multiculturele groeperingen. Een manier die zachter is dan

het ‘‘gewoon’’ vertellen als kind zijnde aan de ouders dat je homo of lesbisch bent. Een andere strategie is hiervoor nodig voor de allochtone homoseksuelen. Een ander aandachtspunt is dat de politieregistratie de nodige aandacht vereist omdat de aangiftebereidheid momenteel laag is. Aangegeven wordt ook dat Nederland ten opzichte van andere landen het heel goed doet met homoseksualiteit en het beleid. Toch zal er continu aandacht hieraan gegeven moeten worden omdat er toch nog groepen zijn waar het op dit gebied minder goed mee gaat.

De Islamitische homostichting geeft aan dat gemeenten zich transparant moeten opstellen naar de inwoners toe als het gaat om het homobeleid. Men dient volgens de stichting te weten dat bepaalde initiatieven door de gemeente gesteund wordt wat dan ook van belang is voor de maatschappelijke presentatie van het initiatief.

§ 6.4 De eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in de vier gemeenten

Aan de hand van de afgenomen interviews met de doelgroep was het mogelijk om een kleine indruk te krijgen in hoe het gesteld is met hun veiligheidsgevoelens in de vier gemeenten. Om een goed inzicht te krijgen in de veiligheidsgevoelens per gemeente zijn er echter wel meerdere interviews noodzakelijk om hier een goed beeld van te vormen. Aan de andere kant is het mogelijk om voor dit onderzoek per persoon in te zoomen of iemand stigma ervaart of niet aan de hand van de antwoorden die uit de interviews kwamen. Daarom wordt hieronder per gemeente beschreven welke vormen van stigma per gemeente zijn gevonden tijdens dit onderzoek waarbij alleen Nederlandse homoseksuelen zijn geïnterviewd en geen allochtone homoseksuelen. Aan de hand hiervan was het mogelijk om zo een eerste indruk van veiligheidsgevoelens te krijgen zoals te zien is in *tabel 5*.

Eén van de respondenten heeft weleens te maken heeft enacted stigma binnen de eigen gemeente. Ze geeft aan weleens nageroepen te worden als ze voor een homo café staat, maar dat het daarbij ook blijft. Dit is ook een vorm van geweld en weergeeft dat enacted stigma door anderen nog steeds voorkomt in de gemeente. Doordat zij dit zelf ervaart is zij gelinkt aan enacted stigma. Voor de rest voelt de vrouw zich ‘‘best’’ veilig in de eigen gemeente. Deze respondent geeft aan dat ze zich als vrouw zijnde soms onveilig voelt s’ avonds, maar dat het niet anders is dan als bij een heterovrouw.

De wijk Poptahof van Delft wordt gezien als een bedreiging, maar dat komt meer door de sociale samenstelling van de wijk. Een andere homoseksuele man van erkent dat er binnen de gemeente Delft sprake is van non-verbaal geweld, dus enacted stigma. De man zelf heeft hier echter niet mee te maken omdat hij naar eigen zeggen ‘‘sterk in de schoenen’’ staat. Dat wil zeggen dat zijn sterke persoonlijkheid het niet toelaat om anderen wat over zijn seksuele voorkeur iets te laten zeggen.

Een ander homoseksuele man geeft aan dat hij zich in Delft veiliger voelt dan in andere steden. De man is ervan bewust dat enacted stigma plaatsvindt in Delft, maar geeft aan dat dit niet bijdraagt aan zijn veiligheidsbeleving. Wat echter wel toegegeven wordt door de man is dat wanneer hij met een excentrieke persoon op straat loopt dat hij zich dan weleens wat onveilig kan voelen. Alhoewel dit zelden gebeurt. Deze indrukken van veiligheidsgevoelens van deze personen kunnen gezien worden als vrij positief. De lesbische vrouw ervaart enacted stigma weleens, maar door haar redelijk sterke persoonlijke karakter valt dit eigenlijk in het niet. Kortom de eerste indruk van de veiligheidsgevoelens in gemeente Delft is dat het meer te maken heeft met mensen die moeite hebben met het accepteren van homoseksualiteit dan homoseksuelen en lesbiennes die moeite hebben om open voor hun seksuele voorkeur uit te komen.

Een eerste indruk van de veiligheidsgevoelens in gemeente *Westland* is verkregen aan de hand van de vier interviews met homoseksuele mannen uit de gemeente. Een homoseksuele man erkent dat een homoseksueel zich dient aan te passen aan de omgeving doordat er grenzen zijn. Bij het doorvragen over wat er precies met ‘‘grenzen’’ bedoeld wordt, gaf hij aan:

‘‘[...], je moet het niet gauw gaan opzoeken door je extravagant te gaan gedragen. Tenminste zo zie ik het hoor’’.

De man geeft daarbij toe dat het met zijn veiligheidsbeleving matig is gesteld. Dit komt vooral door de verschillende verhalen die de man hoort over negatieve incidenten tegen homoseksuelen over het algemeen. In de gemeente ervaart de man vooral de onveiligheid wegens de cultuur die volgens de man vooral onwetend is op het gebied van homoseksualiteit. Zoals de man aangaf:

‘Daar heb ik het vooral, omdat in de Westland heb je juist zo een beetje van wat ik zei die cultuur van: ‘hé, ik ben hetero’ en je hebt weleens zo dat je iemand hoort zeggen: ‘het is jouw keuze’. Weet je wel zoiets. Het is geen keuze! Dat soort opmerkingen zitten er nog heel erg in’.

Kortom deze homoseksuele man ervaart op een zekere manier felt stigma, maar ook enacted stigma. De homoseksuele man geeft aan dat zolang je als homoseksueel net zo gedraagt als een heteroseksueel en niet afwijkt hiervan, dat je dan wel veilig bent. Aangegeven wordt dat dit in de gemeente Westland als wat slechter ervaren wordt dan in vergelijking met andere steden mede door de cultuur die er heerst. Enacted stigma wordt eveneens door hetzelfde persoon ervaren doordat er soms discriminerende opmerkingen/ kwetsende opmerkingen gemaakt worden wellicht door onwetendheid. De drie andere homoseksuele deelnemers gaven aan geen last te ervaren van stigma en dit kwam vooral door hun sterke persoonlijkheden. Deze drie deelnemers staan sterk in hun schoenen en ervaren nauwelijks tot geen discriminatie in hun omgeving als het gaat om hun seksuele voorkeur in de gemeente Westland, maar ook niet in de andere gemeenten. De erkenning dat er in de gemeente Westland een cultuur heerst waarin de mensen samenhorig is met elkaar. Eén van deelnemers (homoseksuele man) zei het volgende hierover:

‘Ik denk dat het vooral, het zijn mensen die elkaar een beetje opjatten soms. Dus een ander versterkt het gevoel. Maar zolang de ander een negatief beeld schetst over homo’s en de ander dat overneemt. Ik denk dat de gemeente Westland daar wel heel erg gevoelig over is’.
(Homoseksuele man)

Deze man gaf aan dat hij op zijn 14^e tijdens zijn eerste coming-out wat onveiligheidsgevoelens had betreffende zijn gevoelens voor hetzelfde geslacht. Hij gaf daarbij aan dat naarmate de tijd erover heen ging hij hieraan begon te wennen en dat hij nu sterk in de schoenen staat als het gaat om zijn homoseksualiteit. Kortom de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele mannen in de gemeente Westland hangt sterk af van het persoonlijke karakter zelf. Doordat er een samenhorig cultuur heerst in Westland ervaart ieder homoseksuele inwoner dit weer anders. Ook wordt aangegeven dat dit afhankelijk is van in welke dorpskern diegene woont doordat ieder dorpskern weer verschilt in samenhorigheid. De eerste indruk van de veiligheidsgevoelens in Westland is dat er zeker sprake is van enacted stigma. Homoseksualiteit wordt niet in alle gevallen goed geaccepteerd en de meeste deelnemers denken dat dit vooral te maken heeft met onwetendheid doordat er nauwelijks/niet over homoseksualiteit wordt gepraat.

Twee deelnemers uit de gemeente *Leidschendam-Voorburg* zijn geïnterviewd. Eén van hen gaf aan dat ze niet open is over haar seksuele voorkeur naar buiten toe, tenzij ze geen optie heeft. Ook past ze haar gedrag aan in het openbaar en bezoekt ze geen homo-websites op het internet, omdat ze vreest voor een hacker waardoor haar seksuele voorkeur naar buiten gebracht zou kunnen worden. Deze vrouw ervaart felt-stigma, waarbij zij haar seksuele voorkeur als een gevaar over het algemeen ziet. Een ander respondent geeft aan dat hij geen last heeft van onveiligheidsgevoelens in de gemeente, maar is er wel van bewust dat enacted stigma plaats kan vinden waarbij er discriminerende opmerkingen gemaakt kunnen worden in zowel binnen als buiten de woongemeente.

Uit de gemeente *Zoetermeer* zijn drie homoseksuele inwoners geïnterviewd. Eén van hen geeft toe dat ze haar seksuele voorkeur in sommige gevallen nog voor zichzelf houdt. De vrouw geeft aan dat ze in sommige gevallen confrontaties probeert te vermijden, vooral als het om activiteiten gaat waar weinig contacturen inzit. Aan de andere kant vertelt ze dat als er veel tijd in gaat zitten en als het ook gaat om

de sociale contacten, dat ze er dan wel eerlijk voor uit komt. Doordat ze deze activiteiten buiten de eigen gemeente doet, heeft dit geen invloed op haar veiligheidsgevoelens in Zoetermeer. Binnen Zoetermeer geeft ze aan dat ze zich redelijk veilig voelt, mede omdat ze bewust is van dat er nog sprake is van enacted stigma in de maatschappij. Een ander deelnemer geeft aan dat hij zijn gedrag aanpast wanneer hij met zijn partner over straat loopt. De man heeft een bepaald onveiligheidsgevoel dat hij zelf niet kan verklaren, vandaar dat de man in de categorie felt stigma is geplaatst. De derde homoseksuele deelnemer van Zoetermeer heeft vooral last van felt stigma in Zoetermeer en is zich ervan bewust dat enacted stigma daar plaatsvindt. De felt stigma bij deze homoseksuele man is onder andere ontstaan nadat hij verhalen in zijn omgeving had gehoord over fysiek geweld tegen homoseksuelen, waaronder ook in zijn eigen wijk. Persoonlijke problemen hebben ook geleid bij de man tot minder zelfvertrouwen waardoor dit ook een impact heeft gehad op zijn openheid over de eigen seksuele voorkeur naar de mensen toe. De algemene veiligheidsbeleving van de man in Zoetermeer is gedaald waardoor ook de link naar zijn veiligheidsgevoelens als homoseksueel. Samengevat geldt voor Zoetermeer dat er sprake is van enacted stigma net zoals in de andere gemeenten. Felt stigma wordt vooral gezien bij twee van de geïnterviewden wat ook weer sterk samenhangt met het persoonlijke karakter van de persoon zelf.

In alle vier gemeenten komt enacted stigma voor. Er is een kans dat bedreiging/intimidatie van buitenstaanders tegen homoseksuelen in de gemeenten kan voorkomen. De deelnemers zijn zich hiervan bewust en sommigen passen hun gedrag hierop aan (felt stigma) om dit te voorkomen.

In de gemeente Delft sprake is geweest van enacted stigma toen een deelnemer uit Delft voor een deur van het lokale homo-café stond waarbij ze werd uitgescholden.

Felt stigma waarbij het gedrag expres wordt aangepast in sommige gevallen binnen de eigen gemeente is te zien in Westland, Leidschendam-Voorburg en Zoetermeer. Deze personen voelen zich niet veilig genoeg in bepaalde situaties om open te zijn over hun eigen seksuele voorkeur. Internalized stigma is niet naar voren gekomen tijdens de interviews met de doelgroep. Daarnaast hadden 8 van de 13 geïnterviewden helemaal geen last van onveiligheidsgevoelens in de vier gemeenten. Sommigen van hen zijn zich er wel van bewust van het feit dat enacted stigma voorkomt, maar dit zou geen invloed hebben op hun veiligheidsbeleving.

§ 6.5 Het politie netwerk Roze in Blauw

Een interview met twee politiemedewerkers van Roze in Blauw is verricht om meer achtergrondinformatie te verkrijgen over het netwerk en het registratiesysteem van anti-homo geweld. Deze informatie is ter aanvulling van het onderzoek en geeft een inzicht hoe er binnen het politienetwerk met homoseksualiteit en aangiftes omgegaan wordt.

Een doel van het netwerk roze in blauw is een veilige werkplek aan te bieden voor homoseksuele politieagenten binnen het korps. Een tweede doel is om er voor de homoseksuele burgers te zijn die daar behoefte aan hebben. In Amsterdam zijn de homoseksuele inwoners op de hoogte van het bestaan van Roze in Blauw. Daar komen meldingen van het hele land. Die meldingen worden ook weer uitgewisseld bij de landelijke vergadering van het roze netwerk waarbij een melding uit Haaglanden weer terecht komt bij Haaglanden.

Het roze netwerk van Haaglanden is één van de oudste netwerken binnen Nederland met zijn ups en downs. In het verleden was het voornamelijk gericht op de acceptatie van homoseksuele agenten binnen de organisatie. Sinds een jaar of twee willen ze ook iets voor de homoseksuele burgers betekenen. Momenteel is het roze netwerk bezig met inbedding bij alle politiebureaus.

In de regio Haaglanden zijn 50 á 60 mensen lid van de Roze in Blauw netwerk. Dit zijn zowel homoseksuele agenten als heteroseksuele agenten die het initiatief ondersteunen. De actieve groep daarin bestaat uit circa 10 á 15 mensen. Het is nog niet echt een afdeling binnen de politie, maar wordt meer gezien als een aanvullende dienst.

In Amsterdam is het netwerk veel verder ingebed. In de regio Haaglanden is het netwerk nog opbouwend met een klein aantal uren die agenten beschikbaar hebben. Het netwerk wordt (nog) niet als iets groots gezien binnen de politieorganisatie. Momenteel wordt er samengewerkt met de horeca in de regio. Indien er klachten en/of problemen zijn in de horeca, dan wordt het roze netwerk erbij betrokken. Ook wordt er samengewerkt met het COC, Bureau discriminatiezaken, het ministerie van Veiligheid en Justitie en allerlei maatschappelijke organisaties.

De huidige taak is te monitoren hoe de handeling van aangiftes van homo gerelateerd geweld worden opgepakt door de politiebureaus. Ook wordt er gelet op bepaalde signalen op ontmoetingsplekken. Aangegeven wordt dat het voor een slachtoffer veel uitmaakt of een heteroseksuele agent of een homoseksuele agent de aangifte aanneemt. Het verschil hiertussen is dat een homoseksuele agent de aangifte heel anders en meer begripvol aanpakt. Het roze netwerk speurt nu zelf de systemen af met bepaalde zoekwoorden en ze kijken of de registratie goed wordt aangepakt. De mankracht en de uren zijn nu nog niet genoeg om dit uit te breiden. Uiteindelijk is het wel de bedoeling om binnen de regio een aparte afdeling te zijn. Momenteel is het roze netwerk vooral bezig met het verkrijgen van bekendheid binnen de eigen politieorganisatie.

In 2011 waren er in de regio geen meldingen, hoewel aangegeven wordt dat het heel moeilijk is om anti-homo geweld terug te vinden in de systemen. In het jaar 2011 is er een extra code voor homogeweld gekomen. Toch hebben de agenten het idee dat heel weinig zaken gemeld worden.

Amsterdam had in het jaar 2011, 400-500 meldingen. Het aantal klachten in 2006 - 2010 in regio Haaglanden staat op 164 waar vooral weer het idee heerst dat veel zaken niet gemeld worden. Sinds de invoering van de extra code halverwege het jaar 2011 zijn er sinds december 2011 - begin 2012, 21 registraties van anti-homogeweld gezien waaronder vooral veel verbaal geweld en berovingen.

Delft is op dit moment een gemeente waar veel meldingen geregistreerd zijn, omdat de code daar goed gebruikt wordt. Het gaat hierbij vooral om een klein selecte groep uit één buurt.

In de gemeente Zoetermeer was er tussen 2006-2010 sprake van 9 incidenten. Het afgelopen jaar was er één incident waar sprake was van discriminatie. In de gemeente Westland was er tussen 2006-2010 sprake van 7 incidenten. In totaal waren er in de regio Haaglanden 164 registraties. 91 van deze slachtoffers waren Nederlanders, 3 Surinamers en 2 Antillianen. De rest viel in de categorie overig. Opvallend is dat er van homoseksuele allochtonengroepen minder meldingen zijn. Hiervan wordt gesteld dat hier twee redenen voor kunnen zijn: men is er minder of men durft er niet voor uit te komen waardoor de drempel voor homoseksuele allochtonen nog een stap te hoog ligt. Ook wordt erkend dat bij sommige politiebureaus in veel gevallen anti-homo geweld niet goed wordt geregistreerd.

Momenteel worden er trainingen binnen het politienetwerk georganiseerd met als doel homo-registratie beter op te nemen in het vervolg en kennis over homoseksualiteit te vergroten binnen het korps, wat vanaf aankomend september plaats zal vinden.

De agenten zouden aan de hand van de monitor graag willen zien waarom anti-homogeweld zo weinig gemeld wordt.

Hoofdstuk 7

Conclusie

Dit onderzoek is verricht voor vier gemeenten om een veiligheidsgevoelens-monitor te ontwikkelen voor homoseksuelen op lokaal niveau. Zoals eerder aangegeven kunnen de vier gemeenten Delft, Westland, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg met de lokale monitor een homo-emancipatiebeleid aanscherpen of ontwikkelen. Met behulp van de monitor is het mogelijk om te zien hoe het met de veiligheidsgevoelens van de homoseksuele inwoners staat en of er ontwikkelingen plaatsvinden gedurende een tijdsperiode. Daarnaast is er een richtlijn ontwikkeld waarin een methode voor implementatie beschreven staat. Ook is er een eerste indruk van de veiligheidsgevoelens van de doelgroep uit de vier gemeenten verkregen aan de hand van de gehouden interviews.

De onderzoeksvraag voor dit onderzoek was als volgt:

Hoe ziet een homo-emancipatie monitor eruit die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen peilt op lokaal niveau?

Aan de hand van de antwoorden op de studievragen is het nu mogelijk om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag.

De *monitor* zou als beste als een internet-tool uitgezet kunnen worden met daarnaast een optie om het schriftelijk in te vullen. Hierbij is een tijdsbalk noodzakelijk zodat de respondent kan zien hoever hij/zij is tijdens het invullen van de monitor. Ook is het belangrijk om aan het begin van de monitor aan te geven waarom het zo belangrijk is om dit in te vullen en hierbij dient ook aangegeven te worden dat er niet naar persoonlijke gegevens gevraagd zal worden zoals naam, geboortedatum, adres, enzovoorts. Aan de hand van het stigma theorie dienen er drie type stigma's onderscheiden te worden in de monitor: 'Enacted' stigma, 'Felt' stigma en 'Internalized' stigma. Deze stigma's kunnen worden geanalyseerd aan de hand van vragen in de monitor die gaan over de emancipatie van het individu, acceptatie in de omgeving en de persoonlijke achtergrond van de persoon zelf. Deze vragen in de monitor zijn allemaal gerelateerd aan de ervaringen van het individu die gerelateerd zijn aan de seksuele voorkeur. Aan de hand hiervan is het mogelijk voor de gemeenten om te zien of een homoseksuele inwoner zich onveilig voelt in de woonplaats en indien dat zo is; wat voor soort stigma de persoon ervaart. Aan de hand van het type stigma is het voor de gemeenten dan ook mogelijk om het beleid gericht te maken. Als blijkt dat enacted stigma vaak voorkomt in de gemeente dan zou de gemeente zich meer moeten richten op de acceptatie van homoseksualiteit. Als blijkt dat felt stigma en/of internalized stigma vaker voorkomen in de gemeente dan zou de gemeente zich meer moeten richten op zowel de acceptatie als emancipatie van homoseksuelen. Dit zou gedaan kunnen worden met het inzetten van specifieke beleidsinterventies. In *bijlage IV* is het concept monitor te zien. In de korte tijd van vijf maanden stage was het niet mogelijk om een complete vragenlijst te maken, dus de versie die nu is gemaakt is een concept waarin nog wijzigingen kunnen plaatsvinden door de GGD en/of gemeenten.

Daarnaast is er een richtlijn ontwikkeld voor de vier gemeenten over hoe de respondenten benaderd kunnen worden en hoe er reclame gemaakt kan worden. Diverse locaties, verenigingen en mediatools zoals (homo)websites, sociale media, lokale kranten, lokale televisiezenders en radio (*zie tabel 2 en 3 in hoofdstuk 6*) zijn aanbevolen om de werving van homoseksuelen in de vier gemeenten zo breed

mogelijk te trekken. Een brede werving van de doelgroep in de vier gemeenten is noodzakelijk om de respons van de monitor zo hoog mogelijk uit te laten komen en de representativiteit van de doelgroep zo groot mogelijk te maken. In *bijlage V* is het concept richtlijn te zien.

Ook is tijdens dit onderzoek een *eerste indruk van de veiligheidsgevoelens* van homoseksuelen in de vier gemeenten verkregen. Tijdens dit onderzoek kwam naar voren dat in al de vier gemeenten “enacted” stigma voorkomt. Wat betekent dat homoseksualiteit nog steeds niet volledig geïntegreerd is in de maatschappij. Een jonge lesbische vrouw geeft tijdens het interview aan dat ze wel eens te maken heeft gehad met enacted stigma waar ze uitgescholden werd toen ze voor de deur van een lokaal homo café stond. Volgens de geïnterviewden zouden de gemeenten kunnen proberen om homoseksualiteit meer bespreekbaar te maken op diverse vlakken om de acceptatie van homoseksuelen te bevorderen. “Felt stigma” lijkt voor te komen in de gemeenten Westland, Leidschendam-Voorburg en Zoetermeer.

Op basis van 13 interviews valt niet te zeggen hoe het daadwerkelijk gesteld is met de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in de vier gemeenten. Daarom wordt er in dit rapport gesproken over een eerste indruk van de veiligheidsgevoelens. Wel is het mogelijk om per persoon te bepalen of diegene stigma ervaart wat gerelateerd is aan veiligheidsbeleving. Om een zo goed mogelijk beeld van de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen op lokaal niveau te meten zijn de gegevens die zullen volgen uit de monitor van groot belang.

Hoofdstuk 8

Discussie

Tijdens het onderzoek zijn kwalitatieve onderzoeksmethoden gebruikt om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Aan de hand van interviews met de doelgroep, gemeenteambtenaren en verschillende experts is het kwalitatieve gedeelte van het onderzoek verricht. Met een literatuurstudie is informatie gevonden waarmee het theoretische gedeelte voor dit onderzoek is onderbouwd. Het theoretisch kader voor dit onderzoek is gericht op bestaande gegevens over homoseksuelen en de veiligheidsgevoelens, welke determinanten van invloed zijn op de veiligheidsbeleving van homoseksuelen en de stigmatisering van homoseksuelen. Hier is gebruik gemaakt van literatuur die gevonden is op het internet. Gedurende het komende discussiegedeelte wordt er eerst gereflecteerd op de resultaten van het onderzoek dat besproken wordt in paragraaf 1. Vervolgens wordt in paragraaf 2 een reflectie op het theoretisch kader gegeven gevolgd door een reflectie op de gebruikte methode tijdens dit onderzoek in paragraaf 3.

8.1 Reflectie op de resultaten

De resultaten die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen na de interviews met diverse actoren hebben het mogelijk gemaakt om een beeld te vormen over hoe als beste een veiligheidsgevoelens-monitor ontwikkelt zou kunnen worden en hoe de doelgroep geworven zou kunnen worden. Voor de monitor kwam eruit dat de veiligheidsgevoelens-vragen continu gelinkt dienen te worden aan de homoseksualiteit van het individu zelf. De respondent zal de monitor moeten invullen met een continu verband met haar/zijn seksuele voorkeur in plaats van de veiligheidsgevoelens over het algemeen. Naar verwachting zal dit geen problemen opleveren bij het invullen van de monitor doordat tijdens het formuleren van de vragen de woorden ‘seksuele voorkeur’ of ‘homoseksualiteit’ expliciet hierin zijn gezet om eventuele verwarring te voorkomen. Naar verwachting zullen de vragen in de monitor hierdoor niet verkeerd geïnterpreteerd worden door de respondenten.

De verloting van beloningen zoals cadeaubonnen onder de respondenten werd door vele deelnemers genoemd als een stimulans om iemand over de streep te trekken om de monitor in te vullen. Over het algemeen blijkt dat een beloning voor het invullen van vragenlijsten/enquêtes voor een hogere respons zorgt (*de Leeuw, 1997; Hox, 1998*). Echter omdat de monitor alleen voor homoseksuelen uit de vier gemeenten is, bestaat het risico dat heteroseksuelen en homoseksuelen uit andere steden dit invullen om op deze manier een prijs te kunnen winnen. Dit komt omdat de monitor anoniem ingevuld kan worden met als optie een e-mailadres in te vullen om in aanmerking te komen voor de prijs. Naar het e-mailadres zou dan een beloning zoals een cadeaubon gestuurd kunnen worden. Het risico is echter groot dat dit door personen buiten de doelgroep ingevuld zullen worden, waardoor er bias in de monitoruitkomst zou kunnen komen. Dit discussiepunt is voorgelegd aan de vier gemeenteambtenaren en zal in een later stadium tijdens de definitieve afrondingsfase van de monitor verder besproken worden met GGD Zuid-Holland West.

Tijdens de interviews zijn verschillende locaties en diverse manieren van reclame voor de monitor opgenoemd door de deelnemers om zoveel mogelijk respondenten te vinden. Door zowel de deelnemers als door de experts is het breed inzetten van reclame en benadering van de respondenten voor de monitor genoemd. Dit geeft echter een risico dat hetero- en/of homoseksuelen buiten de gemeenten de monitor ook zullen invullen om wat voor reden dan ook. Hierdoor zou er dus ook bias kunnen ontstaan in de uitkomsten van de lokale monitor. Er zou door de gemeenten gedacht kunnen worden om aan het begin van de werving de respondenten lokaal te benaderen door middel van lokale (homo) verenigingen/organisaties en de lokale media. Mocht dit weinig effect hebben op de verhoging van de respondenten, dan zou er overgestapt kunnen worden naar regionale en landelijke homo- media

zoals homo-websites, homo-magazines en homo-organisaties zoals COC Haaglanden bijvoorbeeld. Hierbij zou dan wel expliciet benadrukt moeten worden dat het gaat om de homoseksuele doelgroep alleen uit de vier gemeenten.

De vraag of allochtone homoseksuelen uit de vier gemeenten deel zullen nemen aan de monitor blijkt een onderwerp van discussie te zijn. De allochtone bevolkingsgroepen doen over het algemeen minder snel mee aan het invullen van vragenlijsten/enquêtes en bovendien is homoseksualiteit nog steeds taboe in veel culturen. De gemeenten willen echter ook weten hoe het staat met de veiligheidsgevoelens van de lokale homoseksuelen met een buitenlandse herkomst. Doordat Nederland een multiculturele maatschappij heeft is het van groot belang dat de monitor door zoveel mogelijk diverse homoseksuelen uit de vier gemeenten ingevuld zal worden. Hierdoor zou de representativiteit van de respons goed gedekt zijn en een effectief homobeleid gemaakt kunnen worden. De veiligheidsbeleving van veel homoseksuelen kunnen hierdoor toenemen indien zij zich niet veilig (genoeg) voelden als homoseksueel zijnde in de woongemeente.

Uiteindelijk kan aan de hand van de antwoorden die verkregen zijn uit de monitor bepaald worden of stigma ervaren wordt in de vier gemeenten. De gemeenten kunnen specifieke beleidsmaatregelen hierop nemen om de veiligheidsbeleving van de homoseksuele inwoners te vergroten. Wanneer bijvoorbeeld veel homoseksuele inwoners enacted stigma ervaren waarbij de omgeving een grote rol speelt op de veiligheidsgevoelens, dan zou de gemeente specifieke beleidsinterventies kunnen inzetten om de acceptatie van homoseksualiteit te vergroten in verschillende situaties zoals op middelbare scholen, op de werkvloer, enzovoorts. Wanneer iemand felt stigma ervaart dan past diegene haar/zijn gedrag in vele gevallen aan om eventuele antihomo- incidenten te vermijden of leidt hij/zij wellicht een verborgen dubbelleven als homoseksueel. De gemeente zou bijvoorbeeld door meer toezicht op bepaalde "homo-onvriendelijke" locaties ervoor kunnen zorgen dat homoseksuelen zich een stuk veiliger voelen om zichzelf te zijn waarbij ze hun gedrag niet hoeven aan te passen. Internalized stigma is een vorm van stigma waarbij een homoseksueel de homoseksuele gevoelens onderdrukt en door het leven gaat als een heteroseksueel. Hierbij zou de gemeente specifieke beleidsinterventies kunnen inzetten om homoseksualiteit zoveel mogelijk bespreekbaar te maken en dit over te laten komen als iets normaals. Wellicht met wetenschappelijke kennis over homoseksualiteit zodat mensen die niet veel kennis beschikken over homoseksualiteit hier meer te weten over komen. Wanneer dit soort interventies door de gemeenten gestimuleerd worden dan zal de acceptatie van homoseksualiteit bevorderd worden waardoor het individu die internalized stigma ervaart met meer zelfvertrouwen en kennis over homoseksualiteit uit de kast durft te komen.

8.2 Reflectie op het theoretisch kader

Het theoretisch kader in het onderzoek is gebaseerd op bestaande gegevens over homoseksuelen en de veiligheidsgevoelens die gevonden zijn tijdens de literatuurstudie, welke determinanten van invloed kunnen zijn op de veiligheidsbeleving van homoseksuelen en de stigmatisering van homoseksualiteit. In hoofdstuk 4 is meer informatie te vinden over het theoretisch kader. Om een bruikbare monitor te ontwikkelen waarmee de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen op lokaal niveau te meten lijkt het theoretisch kader goed aan te sluiten bij de resultaten van dit onderzoek. In de literatuur is gevonden dat homoseksualiteit nog steeds gepaard gaat soms met zowel verbaal als non-verbaal geweld tegen homo's en lesbiennes in de maatschappij (Schuyf, 2009; Buijs, et al., 2009; van San & de Boom, 2006). De geïnterviewde deelnemers uit de vier gemeenten erkenden dat er inderdaad nog verbaal als non-verbaal geweld plaatsvindt, maar dat dit vooral incidenteel is. De individuele determinanten welke in het theoretisch kader worden genoemd zijn: persoonlijke karakteristiek en de risicoperceptie van het individu zelf. Deze twee determinanten komen overeen met de antwoorden die genoemd zijn door de deelnemers als het gaat om de mate van zelfvertrouwen en kwetsbaarheid als het gaat om haar/zijn seksuele voorkeur ten opzichte naar de buitenwereld toe. De situationele determinanten welke in het

theoretisch kader worden genoemd zijn: criminaliteit/geweld en toezicht. Deze determinanten zijn ook genoemd door de deelnemers als het gaat om de factoren die van invloed zijn op de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen. De sociaal-culturele determinant is in dit onderzoek de media en culturele attitudes. Hiernaar is tijdens de interviews gevraagd of dit een invloed zou kunnen hebben op de veiligheidsgevoelens waar er vervolgens als antwoord werd gegeven dat de extravagante homoseksuelen op televisie zorgen voor een stigmatisering van homoseksualiteit. Deze determinanten zijn gekozen voor dit onderzoek om een onderscheid te kunnen maken voor de gemeenten in welke gevallen ze het beleid kunnen aanpassen/maken om de veiligheidsgevoelens van de doelgroep eventueel te verhogen. De drie typen stigma; ‘enacted’, ‘felt’ en ‘internalized’ bepalen de verminderde veiligheidsgevoelens als homoseksueel en kunnen aangrijpingspunten geven voor beleidsmaatregelen. Deze typen stigma zijn meer de onderliggende determinanten die pas na de interviews geanalyseerd zijn om een eerste indruk van de types stigma te krijgen die in de vier gemeenten mogelijk voorkomen. De gemeenten zouden specifieke interventies kunnen inzetten op zowel de doelgroep als op de algemene bevolking om stigma te verminderen waardoor de veiligheidsgevoelens vergroot zouden kunnen worden.

Het concept monitor is opgebouwd uit de verschillende aspecten van de stigmatheorie die meetbaar zijn waardoor de veiligheidsgevoelens van de doelgroep gemeten kunnen worden. Hieruit is op te maken dat de gekozen theorie goed aansluit op de praktijk. Tijdens de interviews kwamen felt stigma en enacted stigma in enkele gevallen naar voren. Internalized stigma werd niet gezien tijdens dit onderzoek. De verwachting is dat homoseksuelen met internalized stigma minder zullen meedoen aan de monitor. Doordat deze personen hun gevoelens onderdrukken en door het leven gaan als heteroseksueel, is de kans groot dat zij zich minder geneigd zullen voelen om de monitor in te vullen.

8.3 Reflectie op de methodologie

Voor dit onderzoek is een literatuurstudie uitgevoerd om inzicht te krijgen in wat monitoring inhoudt en in de veiligheid van homoseksuelen. De literatuurstudie is vervolgd met zowel informatieve als semigestructureerde interviews met de vier gemeenten, de doelgroep uit deze gemeenten en experts die ervaring hebben met monitoring van de doelgroep en/of de doelgroep zelf.

De onderzoeksgroep bestond uit 21 personen met wie een één op één interview is gehouden en met drie deelnemers waar een groepsinterview mee is gehouden. In totaal zijn er dus 22 interviews gehouden voor het onderzoek. De werving van de deelnemers verliep over het algemeen moeizaam. Uiteindelijk lukte het met het sneeuwbaaleffect om deelnemers te krijgen voor de interviews. Als methode was gekozen voor het interviewen, omdat aan de hand hiervan het mogelijk was om gerichte vragen te stellen en soms door te vragen na interessante antwoorden van de deelnemer. Hierdoor is meer diepte in de antwoorden verkregen en uiteindelijk ook meer informatie verkregen. Het doel van het interviewen was om aan de deelnemers te vragen hoe volgens hen veiligheidsgevoelens gemeten zouden moeten worden en hoe respondenten geworven zouden moeten worden. Aan het begin van elk interview werd aangegeven dat het interview geheel anoniem was en dat de contactgegevens verwijderd zouden worden aan het eind van het onderzoek. Dit is uiteindelijk ook daadwerkelijk gebeurd. Alle geïnterviewde deelnemers waren tijdens de interviews open en deden hun best om alle vragen zo goed mogelijk te beantwoorden. De antwoorden die hieruit kwamen verschilden soms tussen de deelnemers. Uiteindelijk was een verzadiging aan antwoorden te zien waarbij geen nieuwe informatie meer verkregen werd. Het groepsinterview met de experts van DWH, Bureaudiscriminatiezaken en COC Haaglanden verliep heel goed waarbij hun ervaringen met de doelgroep besproken werd en hoe een bruikbare monitor ontwikkeld zou kunnen worden.

Het doel om uit iedere gemeente drie homoseksuele mannen en één lesbische vrouw te interviewen is helaas niet behaald. Zoals hierboven al werd aangegeven, het vinden van deelnemers voor de interviews bleek een lastige opgave te zijn. Een reden die vaker werd gehoord van deelnemers en

experts is dat lesbische vrouwen minder de behoefte zouden hebben om zich aan te sluiten bij een homovereniging. De verwachting was al dat er minder vrouwen gevonden zouden worden in de vier gemeenten, maar op gemeente Westland na zijn er voor de drie andere gemeenten wel lesbische vrouwen gevonden. Veiligheidsgevoelens kunnen door homoseksuele mannen en lesbische vrouwen heel anders ervaren worden. Mannen schijnen vaker last te hebben van fysiek geweld en vrouwen schijnen vaker slachtoffer te zijn van seksuele intimidatie/geweld. Doordat de sekse van de deelnemers niet gelijk verdeeld was in de vier gemeenten, zou er aanleiding geweest kunnen zijn voor bias bij het verkrijgen van een eerste indruk van veiligheidsgevoelens van homoseksuelen per gemeente.

Aan het begin van het onderzoek is via een lokale homovereniging in Delft gezocht naar deelnemers. Na afloop van de eerste tien interviews werd aan de respondent gevraagd of hij/zij een homo en/of lesbienne kende woonachtig in één van de vier gemeenten die benaderd zou kunnen worden voor een interview. Uiteindelijk begon zo het balletje te rollen en werd er via de sneeuwbalmethode nieuwe respondenten geworven. Aan de betrokken gemeenteambtenaren is ook gevraagd om mensen te werven voor de interviews. Iedere gemeente leverde een aantal contacten aan.

Het vinden van allochtone homoseksuelen uit de vier gemeenten bleek een lastige klus te zijn. Van allochtone homoseksuelen is het bekend dat zij zich minder verenigingen en minder zichtbaar als homoseksueel naar buiten toe treden. Hierdoor was het heel moeilijk om deelnemers met een buitenlandse herkomst te vinden voor een interview. Ook bleek de bereidheid tot deelname minder groot. Wat de precieze redenen hierachter is, daarover zou op dit moment alleen maar gespeculeerd kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is toen een potentiële kandidaat van Turkse afkomst benaderd was voor een interview. Eerder had hij aangegeven dat hij geïnteresseerd was om aan het interview deel te nemen. Helaas heeft de jongeman op een later tijdstip hier toch nog van afgezien. De reden hierachter blijft onbekend, omdat hier niet op is ingegaan uit respect voor zijn beslissing. Tevens waren er ook contacten aangelegd met andere religieuze homoseksuelen voor de interviews, maar helaas waren zij niet bereid om deel te nemen aan de interviews.

De diverse subgroepenvertegenwoordiging van de homoseksuele doelgroep uit de vier gemeenten is in dit onderzoek niet goed vertegenwoordigd om een goede weerspiegeling van de eerste indruk van veiligheidsgevoelens te krijgen. Door het ontbreken van allochtone deelnemers en de ondervertegenwoordiging van lesbiennes is de groep respondenten tijdens dit onderzoek niet representatief. Hierdoor is de eerste indruk van de veiligheidsgevoelens in de vier gemeenten niet volledig. De inhoud van de monitor zal mogelijk niet volledig zijn, maar veel zaken zullen ook voor deze groepen gelden volgens de informatie die verkregen is via gesprekken met de twee migranten homostichtingen. Ook is de input voor de richtlijn nog niet volledig, in het bijzonder als het gaat om de werving. Hier zal de komende tijd nog verder naar gekeken moeten worden.

Doordat lesbiennes en allochtone homoseksuelen niet goed vertegenwoordigd waren gedurende dit onderzoek, zou dit geen grote invloed moeten hebben gehad op de ontwikkeling van een bruikbare monitor om de veiligheidsgevoelens te kunnen meten doordat er een redelijke verzadiging aan antwoorden uit de interviews te zien was aan het einde van het onderzoek. Dit kwam omdat aan elke deelnemer tijdens het interview werd gevraagd of diegene een verschil zag in: leeftijdsklassen, geslacht, cultuur en religie.

Informatie over allochtone groep homoseksuelen is verkregen door interviews met twee multiculturele homo-stichtingen, maar ook met de homo-organisatie COC Haaglanden, kenniscentrum Movisie en lokale homo-vereniging DWH, die ons hebben kunnen vertellen met welke aspecten er rekening gehouden moet worden om een hoog respons van deze groep te krijgen. Geprobeerd is om op deze manier informatie te krijgen om bias te verminderen.

Een voordeel bij dit onderzoek was dat de uitvoering van de interviews gedaan is door één persoon. Dit heeft ervoor gezorgd dat alle interviews op dezelfde manier zijn afgenomen zodat er nauwelijks/geen interviewbias was. Hierdoor zijn de deelnemers van de interviews zoveel mogelijk op

dezelfde manier ondervraagd en is er doorgevraagd wanneer dit nodig bleek te zijn wanneer er een interessant en/of relevant antwoord werd gegeven.

Tijdens het onderzoek is niet actief geworven naar biseksuelen en transgenders uit de vier gemeenten. De GGD heeft de ervaring dat transgenders en biseksuelen voor dit soort onderzoeken lastig te vinden zijn. Tijdens het groepsinterview met Bureau discriminatiezaken, COC Haaglanden en DWH werd al gezegd dat transgenders een ander proces doorlopen dan homoseksuelen wanneer zij erachter komen dat zij in een “verkeerde” lichaam zitten. De verwachting is dat de veiligheidsbeleving van transgenders is en dat de werving waarschijnlijk moeilijker zal zijn. Naar verwachting zullen in deze vier niet groot stedelijke gebieden minder transgenders te vinden zijn dan in de grotere steden zoals Den Haag, Rotterdam, enzovoorts. De groep biseksuelen worden tijdens het monitor-onderzoek wel meegenomen, omdat deze groep dezelfde gevoelens als homoseksuelen hebben wanneer zij in een relatie zitten met iemand van dezelfde geslacht.

Tijdens de interviews zijn aan alle deelnemers gevraagd over onderwerpen die zouden moeten worden opgenomen in de monitor om de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen op lokaal niveau te kunnen meten. Hieruit kwamen verschillende onderwerpen naar voren zoals het richten op het wijkniveau, buurten, locaties, gezinssituaties, etc. Na overleg met de vier gemeenten bleek dat zij een iets andere kijk qua onderwerpen hadden die in de veiligheidsmonitor moesten komen. Voor hen was het belangrijk om alleen vragen in de monitor te stellen waarmee zij uiteindelijk ook daadwerkelijk iets zouden kunnen doen als het gaat om het homobeleid binnen hun gemeente. De deelnemers droegen ook veel onderwerpen aan die een verklaring zouden kunnen geven voor onveiligheidsgevoelens. Voor een deel van die onderwerpen gaven de vier gemeenten aan dat zij hier niet het beleid op zouden kunnen aanpassen omdat dit meer te maken zou hebben met de wetenschappelijke onderbouwing. Daarom is een deel niet meegenomen bij het ontwikkelen van de monitor en een deel is wel meegenomen ter onderbouwing van de monitor. De onderwerpen zijn vervolgens aangepast ten behoeve van de vier gemeenten. Hier is duidelijk te zien dat er een worsteling is tussen de wetenschappelijke doeleinden die meer als doel hebben om meer kennis te verschaffen over de “waarom” en de beleidsdoeleinden die meer gericht is op het “wat” waarmee het beleid op lokaal niveau daarop aangepast kan worden. Om het beleid aan te passen willen de gemeenten weten op welke locaties en met welke zaken er rekening gehouden moeten worden zodat hier een specifiek homobeleid gemaakt kan worden en/of verscherpt kan worden. Kortom de gemeenten willen de monitor voor beleidsdoeleinden en niet voor wetenschappelijke doeleinden. Daarom is het belangrijk om gegevens uit de monitor te verkrijgen waar de gemeenten direct iets mee kunnen doen om het homobeleid te verscherpen.

Hoofdstuk 9

Aanbevelingen

Door het rapport heen zijn diverse aanbevelingen gegeven over de inhoud van de monitor. Daarnaast is een concept richtlijn geschreven voor de uitvoering van de monitor. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste aanbevelingen beschreven. Deze zijn te vinden in *bijlage IV voor de monitor en bijlage V voor de richtlijn*.

De aanbeveling naar de gemeenten toe is om een pilotstudie te starten met de monitor en de aanbevolen richtlijn om te kijken naar de haalbaarheid van het onderzoek en naar de bruikbaarheid van de resultaten.

Hierbij zouden de vier gemeenten samen kunnen werken om de monitor en de richtlijn in de praktijk toe te passen om te zien of dit een haalbare methode is waarbij er zoveel mogelijk respondenten uit de vier gemeenten verkregen wordt. Ook zou er hiermee gekeken kunnen worden naar de tijd die nodig is om een minimaal aantal respondenten te werven. De daadwerkelijke kosten zullen aan de hand hiervan nader bekeken kunnen worden. De effectiviteit en eventuele tegenvallende respons zouden hiermee nog in kaart kunnen worden gebracht. De benadering van de doelgroep en reclame van de monitor dient eerst binnen de eigen gemeenten en de omliggende gemeenten gedaan te worden om lokale respondenten te werven. Mocht echter de respons toch nog tegen te vallen dan kan er voor gekozen worden om dit op te schalen naar regionaal/landelijk niveau, waar echter de kans op bias van respons groter zal worden doordat homoseksuelen buiten de vier gemeenten en heteroseksuelen dit in zouden kunnen vullen.

Uit het onderzoek is ook naar voren gekomen dat homoseksuelen met een buitenlandse achtergrond uit de vier gemeenten naar verwachting minder zullen deelnemen aan de monitor dan de autochtone homoseksuelen uit de gemeenten. De gemeenten zouden de monitor kunnen proberen te promoten door middel van multiculturele stichtingen, maar ook de (hulpverlenende) homo-organisaties zoals COC Haaglanden om de monitor onder de aandacht te brengen van allochtone homoseksuelen uit de vier gemeenten. Dit zou gedaan kunnen worden in zowel de vier gemeenten als in de omliggende gemeenten zoals Den Haag en Rotterdam. Zodra de bekendheid van de monitor door middel van deze kanalen onder de groep verspreidt wordt met de boodschap dat deelname geheel anoniem is, dan is de kans wellicht groter dat het individu op een veilige locatie dit toch zal invullen. Hetzelfde geldt ook voor homoseksuelen die (nog) in de kast zitten. Die zouden hun mening kunnen geven zodat de gemeenten het homobeleid, indien dit mogelijk is, hierop kunnen aanpassen waardoor de veiligheidsgevoelens van deze homoseksuelen verhoogd zouden kunnen worden. De kans bestaat dan dat deze homoseksuelen eerder of zelfs toch nog uit de kast durven te komen.

Met de ervaringen en resultaten van de pilotstudie kunnen de monitor en de richtlijn aangescherpt worden, waarna de monitor periodiek ingezet kan worden als instrument om het lokale beleid te onderbouwen en aan te passen.

Referenties:

- Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noordelijk Zuid-Holland (n.d.). Website bezocht op 16-02-12, <http://www.awpgnzh.nl>.
- Adolfson, A., Iedema, J., & Keuzenkamp, S. (2008). Ambiguity towards homosexuality; Dimensions of attitudes towards homosexuality. *Journal of Sex Research*.
- Boers, J., van Steden, R., & Boutellier, H. (2008). Het effect van positieve en negatieve factoren op veiligheidsbeleving. *Tijdschrift voor veiligheid*, (7) 3.
- Blackwood, E., & Wieringa, S.E. (2003). Sapphic shadows: Challenging the silence in the study of sexuality. In L.D. Garnets & D.C. Kemmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian, gay, and bisexual experiences* (pp. 410-434). New York: Columbia University Press.
- Buijs, L., Hekma, G., & Duyvendak, J-W. (2009). *Als ze maar van me afblijven: een onderzoek naar antihomoseksueel geweld in Amsterdam*. Amsterdam: University Press.
- Bureau Beke (2009). Feiten over veiligheidsbeleving in de gemeente Arnhem.
- Bureau discriminatiezaken Factsheet: Discriminatie op grond van seksuele gerichtheid; *Bureau discriminatiezaken homodiscriminatie*, mei 2011.
- Byrne, P. (2000). Stigma of mental illness and ways of diminishing it. *Advances in psychiatric treatment*, 6. 65-72.
- Corrigan, P. W. & Kleinlein, P. (2005). The impact of Mental illness Stigma. *American Psychological Association*. (pp. 11-44).
- Corrigan, P. W. & Watson, A. C. (2002). Understanding the impact of stigma on people with mental illness. *World Psychiatry*, 1. 16-20.
- Gemeente Delft (2011). Notitie homo-emancipatie 2012-2014.
- Gemeente Amsterdam, dienst Wonen, Zorg en Samenleven. (2010). *Woonfraudebeleid & leefbaarheid: een onderzoek naar het effect van woonfraudebestrijding in twee Amsterdamse buurten*. Amsterdam: Masterthesis van Kim van den Broule.
- GGD Nederland., Z-org., RIVM., & TNO Kwaliteit van het leven. (2006). *Lokale en Nationale Monitor Gezondheid*. Buren: Tailormade.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Simon & Schuster.
- Helie, A. (2000). Holy hatred. *Reproductive Health Matters*, 12, 120-124.

- Herek, G. M. (2007). Confronting Sexual Stigma and Prejudice: Theory and Practice. *Journal of Social Issues*, 63(4).
- Herek, G.M. (1991). Stigma, prejudice and violence against lesbians and gay men. *Homosexuality: research implications for public policy* (pp. 60-80).
- Hoyng, J., & De Jong. (2007). Beleidswijzer sport en bewegen. *Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen*. Bennekom: NSIB.
- Jaspers, E., Lubbers, M., & de Graaf, N.D. (2007). Horrors of Holland: explaining attitude change towards euthanasia and homosexuals in the Netherlands, 1970-1998. *International Journal of Public Opinion Research*, 19 (4), 451-473
- Jill Mortelé. (2010-2011). Stigmatisering van personen met psychiatrische aandoeningen en levenstevredenheid: Universiteit Gent.
- Justitiële verkenningen. (jaargang 27, 2001). *Het gevecht om het publieke domein*. Gouda: Quint.
- Lokaal politieke partij D66 (n.d). Informatie over homobeleid in Delft. Website bezocht op 21-02-12, http://d66delft.nl/news/item/delft_doet_weer_aan_homo-emancipatiebeleid/.
- Meyer, I.H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in Lesbian, Gay, and Bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129 (5), 674-697.
- Movisie Factsheet: gemeentelijke monitoren en homoseksualiteit; *MOVISIE Lesbisch- en Homobeleid*, december 2006.
- Movisie monitor (n.d). Website bezocht op: 9-02-12, <http://www.movisie.nl/smartsite.dws?ch=def&id=123308>.
- Oberon (2004). *Handreiking monitor lokaal sociaal beleid*. Utrecht: Oberon.
- Oppelaar, J. & K. Wittebrood (2006) *Angstige inwoners? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Rapport Secure Haven. (2009). *Leefomgeving in Secure Haven Den Haag*. WP1300: leefomgeving.
- Rijksoverheid (n.d). informatie over de koploperovereenkomst voor het LHBT-beleid. Website bezocht op: 15-02-12, <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/persberichten/2008/03/05/landelijke-koploperovereenkomst-lesbisch-en-homo-emancipatiebeleid-ondertekend.html>
- Roma Marktonderzoek (n.d). informatie over monitoring. Website bezocht op: 16-02-12, <http://www.roma-marktonderzoek.nl/monitoringsonderzoek>.

- Ryan, C., Russel, S.T., Huebner, D., Diaz, R., & Sanchez, J. (2010). Family acceptance and adolescence and their health of LGBT young adults. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric nursing*, 23, 205-213
- Scholsberg, A. (1993). Psychiatric stigma and mental health professionals (stigmatizers and destigmatizers). *Medicine and law*, 12. 409-416.
- Sportservice Overijssel: informatie over monitoring (n.d). Website bezocht op: 9-02-12, <http://www.sportserviceoverijssel.nl/onderzoekinnovatie/onderzoek/monitoren>.
- Schorer monitor (n.d). website bezocht op 9-02-2012, http://www.mantotman.nl/schorer_monitor_2011_425.html.
- Schuyf, J. (2009). *Geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen: een literatuuronderzoek naar praktijk en bestrijding*. Utrecht: Movisie.
- Sociaal Cultureel Planbureau (Keuzenkamp, S.). (2010). *Steeds gewoner, nooit gewoon: acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Sociaal Cultureel Planbureau (Keuzenkamp, S., Kooiman, K., & van Lisdonk, J). (2012) *.Niet te ver uit de kast: ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Van San, M., & De Boom. (2006). *Geweld tegen homoseksuelen*. Rotterdam: RISBO Contractresearch BV.
- van Houwelingen, A. (n.d). Islamitische coming out. *Psychopraxis Volume 4, Number 5*, 152-154.
- Whitley, B. E. Jr., & Kite, M.E. (2010). The social context of prejudice. *The psychology of prejudice and discrimination*, Ed. 2, (p. 480).
- Woordenboek zorg en welzijn (n.d). Informatie over de definitie monitoring. Website bezocht op 12-03-12, <http://www.thesauruszorgenwelzijn.nl/monitoring.htm>.

Bijlagen

Bijlage I:	Interviewleidraad gemeenten	72
Bijlage II:	Interviewleidraad doelgroep	73
Bijlage III:	Interviewleidraad experts	75
Bijlage IV:	Concept veiligheidsgevoelens-monitor	77
	- Uitleg van de gekozen vragen	98
Bijlage V:	Concept monitorrichtlijn	101

Bijlage I: Interviewleidraad gemeenten

- 1) Welke functie heeft u en kunt u aangeven wat uw taken en verantwoordelijkheden zijn?
- 2) Is er binnen uw gemeente al een start gemaakt op het beleid homo-emancipatie?
 - Zo ja, wat gebeurt er op dit moment op dit gebied? -> zijn er stukken/plannen die ik kan ontvangen?
 - Welke afdelingen of beleidsambtenaren zijn of worden hierbij betrokken?
 - Zo nee, wat zijn op dit moment de plannen en in welk stadium is het? -> zijn er stukken/plannen die ik kan lezen?
- 3) Wat is de reden dat de gemeente nu gaat starten aan het homo-emancipatiebeleid?
 - Was de gemeente al langer van plan om hiermee te starten?Hoe staat het met de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen?
 - zijn er bepaalde incidenten geweest?
 - zijn er bepaalde probleem-locaties?
- 4) Zijn er binnen uw gemeente gelegenheden waar homoseksuelen zich verenigen, bijvoorbeeld homo-instellingen/ organisaties/uitgaansgelegenheden/ontmoetingsplekken?
- 5) Wat zou uw gemeente willen weten van homoseksuele inwoners over veiligheid?
- 6) Zijn er bepaalde voorwaarden vanuit uw gemeente die van belang zijn om rekening mee te houden bij de ontwikkeling van een monitor en/of de bijbehorende gebruikershandleiding? (bijv. In de lay-out, aantal pagina's, opbouw vragen, etc.)
- 7) Welke methode acht u haalbaar in de uitvoering van de monitor bij de doelgroep (invullen van vragenlijst)? Schriftelijk/Online/Telefonisch/Anders
 - a. Kunt u uw keuze motiveren
- 8) Als na dit onderzoek blijkt dat er te weinig informatie is over wervingsmethoden van homoseksuelen, die zal de gemeente dan doen? *(stel dat we nu helemaal geen ingangen vinden binnen uw gemeente).*
- 9) Heeft de gemeente al een idee aan wie de uitvoering van de monitor wordt gegeven?
 - a. welke frequentie acht de gemeente dit zinvol?
- 10) Bent u misschien nog nieuwe contacten uit de doelgroep tegengekomen binnen uw gemeente die wellicht open zouden kunnen staan voor deelname aan dit (voor)onderzoek?

Bijlage II: Interviewleidraad doelgroep

Introductie

Goedemiddag. Ik ben Shanti Thakoerdin en ik ga u enkele vragen stellen in de vorm van een interview. Ik ben een studente van de Vrije Universiteit van Amsterdam. Momenteel loop ik stage bij de GGD Zuid-Holland West waar ik onderzoek doe naar het opzetten van een monitor die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen moet gaan peilen. De gemeenten willen deze monitor om zo een homo-emancipatiebeleid op te zetten of het huidige homo-emancipatiebeleid juist hierop aan te passen.

Een monitor bestaat uit een set vragen die uiteindelijk een situatie kunnen schetsen waarbij gericht gekeken kan worden naar eventuele knelpunten, in dit geval de situaties en plaatsen die homoseksuelen ervaren als onveilig in de verschillende gemeenten.

We zijn nu bezig met een vooronderzoek om te bepalen hoe we de groep het beste kunnen benaderen en welke vragen we op moeten nemen in de monitor.

Hiervoor interviewen we deskundigen, sleutelfiguren en leden van de doelgroep.

Het interview zal ongeveer 50 minuten duren. Alles wat u vertelt wordt vertrouwelijk behandeld. Ik zou het interview graag willen opnemen, heeft u hier bezwaar tegen?

Ik ga u wat vragen stellen die gefocust zijn op uw *achtergrond*, uw *woongemeente* en het *homobeleid*, *homo-acceptatie* en vervolgens *monitor* gerelateerde vragen.

- 1) In welk gemeente woont u?
- 2) Wat is uw geslacht? Leeftijd?
- 3) Wat is uw etniciteit?
- 4) Welke religie heeft u? (Geen; katholiek; etc.)
 - a. Welke uiting geeft u hieraan in het dagelijkse leven?
- 5) Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?
 - a. Studeert u op het moment/Bent u werkzaam?/ in welk sector bent u werkzaam?
- 6) Wat is uw seksuele geaardheid?
- 7) Op welke manier bent u in het dagelijks leven open over uw seksuele geaardheid?
 - a. Waar bent u open over uw seksuele geaardheid (denk aan openbare ruimtes, werk, woonomgeving, etc.) en waar niet?
- 8) Welke personen in uw sociale omgeving zijn bekend met uw seksuele geaardheid?
 - a. Wat waren de reacties en wat vond u daarvan?
 - b. Welke personen in uw omgeving zijn niet op de hoogte en/of hebt u met opzet niet verteld over uw seksuele geaardheid en waarom niet?
- 9) Welke homo-belangenorganisatie/vereniging kent u?
 - a. Bent u hier lid van? Indien ja, welke rol heeft u?
 - b. Is dit binnen uw eigen woongemeente? Indien nee, heeft u hier behoefte aan?
- 10) Welke homosauuna's, homofeesten kent u en bezoekt u deze weleens? (hoe actief bent u?)
 - a. Hoe actief bent u digitaal als het gaat om homo datingsites, homo websites?
- 11) Welke homo-magazines kent u? Bent u lid? Koopt u en/of leest u ze weleens?
- 12) Vindt u dat u een volwaardige positie heeft als mens binnen de maatschappij?
 - a. En binnen Delft/Westland/Zoetermeer/Leidschendam-Voorburg?
 - b. Welke verschillen zijn er wat u betreft tussen: – leeftijdsklassen; – sekse; – culturele achtergrond en – religie?
 - c. Wat zou de gemeente kunnen doen om de positie van homoseksuelen te verbeteren?
- 13) Voelt u zich geaccepteerd in de maatschappij? Waaraan merkt u dit?
 - a. Geldt dit ook voor binnen uw woongemeente? Wat zijn de verschillen?

- b. Zijn er wat u betreft t.a.v. acceptatie van homoseksualiteit verschillen in:
-leeftijdsklassen; – sekse; – culturele achtergrond en – religie?
- c. Zijn er verschillen in sociale acceptatie binnen bepaalde wijken/organisaties binnen uw woongemeente? (bijv. sportverenigingen/ scholen/ wijken)
- d. Wat zijn volgens u de problemen rond de sociale acceptatie?
- e. Wat zou de gemeente kunnen doen om de acceptatie van homoseksuelen te verhogen?
- f. Is er binnen uw woongemeente sprake van non-verbale/verbaal geweld tegen homoseksuelen?
- g. Waar heeft dit volgens u mee te maken?
 - i. (kleding, houding, anders)?

14) Hoe veilig voelt u zich binnen uw woongemeente?

- a. Welke verschillen zijn er wat u betreft t.a.v. de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in: – leeftijdsklassen; – sekse; – culturele achtergrond en – religie?
- b. Wat zijn uw ervaringen op het gebied van homobeleid?
- c. Wat zou de gemeente kunnen doen om de veiligheidsgevoelens te verhogen?

15) Welke rol speelt volgens u de media in de acceptatie en veiligheidsbeleving van homoseksuelen en hoe kan de media bijdragen aan deze acceptatie?

- Monitor

Nu krijgen we wat vragen over hoe we de monitor vorm moeten gaan en hoe we respondenten kunnen gaan werven.

16) Als de veiligheidsgevoelens monitor straks klaar is voor gebruik, zou u hieraan deel willen nemen?

- a. Denkt u over het algemeen dat homoseksuelen en lesbiennes zouden willen deelnemen aan de monitor?
- b. Verwacht u verschil aan deelname tussen de verschillende leeftijdsklassen?/ sekse?/ allochtoon en autochtoon?
- c. Wat zou kunnen helpen om de deelname te verhogen? (Beloning?)

17) Hoe zouden we deelnemers voor de monitor kunnen benaderen?

- a. locaties (verenigingen of uitgaansgelegenheden speciaal voor homoseksuelen of andere plekken?)
- b. Zijn er verschillen in benaderingswijze tussen verschillende leeftijdsklassen?/ sekse?/ allochtoon en autochtoon?

18) Hoe zou er reclame gemaakt kunnen worden om zoveel mogelijk respondenten te verkrijgen?

Zou het sneeuwbaaleffect kunnen helpen of zijn er nog andere benaderingen? (Bijv. doormailen, mond-tot-mond)

19) Hoe denkt u dat mensen de monitor het liefst willen invullen?

- a. Zijn er verschillen in invulwijze tussen verschillende leeftijdsklassen?/ sekse?/ allochtoon en autochtoon?

20) Wat voor soort onderwerpen zouden in de monitor zeker moeten terugkomen als het gaat om de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen binnen een bepaalde gemeente?

21) Wat zijn de do's en don'ts als het gaat om benadering van de doelgroepen, het invullen van zo een monitor of de soort vragen?

- Afsluitingsvragen

22) Hebt u nog aanbevelingen voor het onderzoek of heeft u nog ondersteunde documenten die handig zou zijn om mee te nemen tijdens dit onderzoek?

23) Hebt u zelf nog opmerkingen of aanmerkingen naar aanleiding van dit interview?

Dan wil ik u hierbij hartelijk bedanken voor het interview!

Bijlage III: Interviewleidraad experts

Introductie

Goedemiddag. Ik ben Shanti Thakoerdin en ik ga u enkele vragen stellen in de vorm van een interview. Ik ben een studente van de Vrije Universiteit van Amsterdam. Momenteel loop ik stage bij de GGD Zuid-Holland West waar ik onderzoek doe naar het opzetten van een monitor die de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen moet gaan peilen. De gemeenten willen deze monitor om zo een homo-emancipatiebeleid op te zetten of het huidige homo-emancipatiebeleid juist hierop aan te passen.

Een monitor bestaat uit een set vragen die uiteindelijk een situatie kunnen schetsen waarbij gericht gekeken kan worden naar eventuele knelpunten, in dit geval de situaties en plaatsen die homoseksuelen ervaren als onveilig in de verschillende gemeenten.

We zijn nu bezig met een vooronderzoek om te bepalen hoe we de groep het beste kunnen benaderen en welke vragen we op moeten nemen in de monitor.

Hiervoor interviewen we deskundigen, sleutelfiguren en leden van de doelgroep.

We hebben u benaderd om meer te weten te komen over de benadering van allochtonen groepen en met welke aspecten van de cultuur en religieën we rekening moeten houden zodat deze groep ook meegenomen kunnen worden tijdens het monitoronderzoek.

Het interview zal ongeveer 45-60 minuten duren. Alles wat u vertelt wordt vertrouwelijk behandeld. Ik zou het interview graag willen opnemen, heeft u hier bezwaar tegen?

Ervaringen omtrent homoseksualiteit en veiligheid

1. Kunt u kort wat vertellen over de stichting/organisatie en uw bijbehorende functie?
 - a. Met welke partners wordt er samengewerkt?
2. Welke andere (multiculturele) homo-belangenorganisaties/verenigingen kent u?
3. Krijgen jullie vaak verhalen van (allochtone) homoseksuelen die te maken hebben of hebben gehad met onveiligheidsgevoelens?
4. Was hier sprake van (non)verbale geweld?
5. Was dit in de familie/vriendenkring of daarbuiten?
6. Vindt u dat homoseksuelen een volwaardige positie hebben als mens binnen de maatschappij?
7. Geldt dit ook voor de allochtone homoseksuelen?
 - a. Welke verschillen zijn er wat u betreft tussen: – allochtone leeftijdsklassen; – allochtone sekse; – allochtone culturele achtergronden en – allochtone religieën?
8. Wat zouden de gemeenten kunnen doen om de positie van (allochtone) homoseksuelen te verbeteren?
9. Denkt u dat homoseksualiteit geaccepteerd is in de maatschappij? Waaraan merkt u dit?
 - a. Geldt dit ook voor de allochtone homoseksuelen?
10. Zijn er wat u betreft t.a.v. acceptatie van homoseksualiteit verschillen in:
 - a. (Allochtone) leeftijdsklassen; – (allochtone) sekse; – (allochtone) culturele achtergrond en – (allochtone) religies?
11. Zijn er verschillen in sociale acceptatie binnen bepaalde wijken/organisaties? (bijv. sportverenigingen/scholen/ wijken)
12. Wat zijn volgens u de problemen rond de sociale acceptatie?
13. Wat zou de gemeenten kunnen doen om de acceptatie van homoseksuelen te verhogen?
 - a. Zou er nog iets extra's gedaan moeten voor de acceptatie van (allochtone) homoseksuelen?
14. Hoe veilig voelen allochtonen homoseksuelen zich t.o.v. autochtone homoseksuelen?
 - a. Welke verschillen zijn er wat u betreft t.a.v. de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen in:

- (allochtone) leeftijdsklassen; – (allochtone) sekse; – (allochtone) culturele achtergronden en – (allochtone) religies?
 - b. Wat zijn uw ervaringen op het gebied van homobeleid?
 - c. Wat zouden de gemeenten kunnen doen om de veiligheidsgevoelens te verhogen?
15. Zou er nog iets extra's gedaan moeten om de veiligheidsgevoelens van allochtone homoseksuelen te verhogen?
16. Welke rol speelt volgens u de media in de acceptatie en veiligheidsbeleving van homoseksuelen en hoe kan de media bijdragen aan deze acceptatie?

Monitor

Nu krijgen we wat vragen over hoe we de monitor vorm moeten gaan en hoe we respondenten kunnen gaan werven.

17. Denkt u over het algemeen dat homoseksuelen en lesbiennes zouden willen deelnemen aan de monitor?
- a. En deelname van allochtone homoseksuelen?
 - b. Verwacht u verschil aan deelname tussen de verschillende (allochtone) leeftijdsklassen?/ (allochtone) mannen en vrouwen?
 - c. Wat zou kunnen helpen om de deelname te verhogen? (Beloning?)
18. Hoe zouden we (allochtone) deelnemers voor de monitor kunnen benaderen?
- a. locaties (verenigingen of uitgaansgelegenheden speciaal voor (allochtone) homoseksuelen of andere plekken?)
 - b. Zijn er verschillen in benaderingswijze tussen verschillende (allochtone) leeftijdsklassen?/ allochtone sekse?
19. Hoe zou er reclame gemaakt kunnen worden om zoveel mogelijk respondenten te verkrijgen?
- a. Zou het sneeuwbal effect kunnen helpen of zijn er nog andere benaderingen? (Bijv. doormailen, mond-tot-mond)
20. Hoe denkt u dat mensen de monitor het liefst willen invullen?
- a. Zijn er verschillen in invulwijze tussen verschillende (allochtone) leeftijdsklassen?/ allochtone sekse?
21. Wat voor soort onderwerpen zouden in de monitor zeker moeten terugkomen als het gaat om de veiligheidsgevoelens van (allochtone) homoseksuelen binnen een bepaalde gemeente? (rekening houdend met de cultuur, religie)
22. Wat zijn de do's en don'ts als het gaat om benadering van de (allochtone) doelgroep, het invullen van zo een monitor of de soort vragen?

Afsluitingsvragen

23. Heeft u nog aanbevelingen voor het onderzoek of heeft u nog ondersteunde documenten die handig zou zijn om mee te nemen tijdens dit onderzoek?
24. Heeft u zelf nog opmerkingen of aanmerkingen naar aanleiding van dit interview?

Dan wil ik u hierbij hartelijk bedanken voor het interview!

Bijlage IV: Concept monitor

Veiligheidsgevoelens-monitor voor homoseksuelen en lesbiennes in de gemeenten Delft, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Westland

Hartelijk dank dat u bereid bent om mee te werken aan de veiligheidsgevoelens-monitor. Deze monitor bestaat uit een aantal vragen, gebaseerd op het meten van uw veiligheidsbeleving binnen uw woongemeente.

Met de resultaten van deze vragenlijst wilt uw gemeente een duidelijk beeld krijgen van eventuele onveiligheidssituaties die ervaren worden door de homoseksuele en lesbische inwoners. Met uw antwoorden zal het voor de gemeente mogelijk zijn om inzicht te krijgen in de onveiligheidsbeleving van de inwoners waarmee de gemeente, indien mogelijk, op zoek gaat naar eventuele effectieve oplossingen.

Daarom is het van groot belang dat u deze monitor invult, zodat de gemeente weet welke aangrijpingspunten de veiligheidsgevoelens kunnen verbeteren of als u zich veilig genoeg voelt in de gemeente dat de gemeente dit dan ook weet.

Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer 10 minuten en is geheel anoniem.

1. Wat is uw leeftijd?

Leeftijden uitrollen

2. Wat is uw geslacht?

0 Man 0 Vrouw

3. Wat is uw woonplaats?

Gemeenten uitrollen

- Leidschendam-Voorburg uitsplitsen
- Westland: 11 dorpskernen uitrollen

De volgende vragen gaan over uw seksuele identiteit.

4. Voelt u zich seksueel aangetrokken...

- 0 uitsluitend tot vrouwen
- 0 overwegend tot vrouwen
- 0 zowel tot mannen als vrouwen
- 0 overwegend tot mannen
- 0 uitsluitend tot mannen

5. Heeft u op het moment een relatie?

0 Ja

0 Nee

6. Op welke leeftijd merkte u dat u zich aangetrokken voelde tot iemand van uw eigen geslacht?

7. Is er iemand in uw omgeving die weet dat u (ook) op hetzelfde geslacht valt?

0 Ja 0 Nee

Zo ja, op welke leeftijd heeft u voor het eerst aan iemand verteld dat u op hetzelfde geslacht valt?

8. A) Hebben uw ouders (in het verleden) uw seksuele voorkeur geaccepteerd?

	Helemaal wel	Grotendeels wel	Deels wel/deels niet	Grotendeels niet	Helemaal niet	Weet ik niet	*Niet verteld	Niet van toepassing
Moeder								
Vader								

B) hebben de volgende mensen in uw omgeving uw seksuele voorkeur geaccepteerd?

	Ja	De meesten wel	De meesten niet	Nee	Weet ik niet	Niet van toepassing	*Niet verteld
Broer(s)/Zus(sen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andere familieleden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Homovrienden/vriendinnen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beste hetero vrienden/vriendinnen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Directe collega's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Medescholieren/studenten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verenigings-contacten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Buren/huisgenoten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

***Indien "Niet verteld" is ingevuld; dan steeds naar de reden vragen aan de hand van de volgende tabel**

Wat is / was voor u de reden om niet open te zijn naar de volgende mensen toe:

Hier zijn meerdere antwoorden mogelijk

Moeder:

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

Vader

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

Broer(s)

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

Zus(sen)

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

**Overige
familie-
leden**

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

**Homo-
vrienden/
vriendinnen**

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

**Beste
hetero
vrienden/vri-
endinnen**

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

**Directe
collega's**

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
 0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
 0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

Mede-

0 Niet relevant 0 Schaam 0 Angst 0 Schuldgevoel

**Scholieren/
studenten**

0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

**Verenigings-
contacten**

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

**Buren/
huisgenoten**

0 Niet relevant 0 Schaamte 0 Angst 0 Schuldgevoel
0 Onzekerheid 0 Verlegenheid 0 Niet nodig om het te vertellen
0 Ik wil niet bekend staan als een homo/lesbo, biseksueel

9. Ziet u uw seksuele voorkeur als een belemmering in uw dagelijks leven?

0 Geen belemmering 0 vaak geen belemmering 0 Soms geen belemmering/soms een belemmering
0 Vaak een belemmering 0 altijd een belemmering

De volgende vragen zijn gebaseerd op uw veiligheidsgevoelens eventuele incidenten die u meegemaakt heeft/zou kunnen hebben en/of u in de afgelopen 12 maanden uw gedrag (heeft aan(ge)past in bepaalde situaties.

10. De volgende stellingen gaan over uw onveiligheidsgevoelens vanwege uw seksuele voorkeur

Hebt u zich in de afgelopen 12 maanden onveilig gevoeld in de volgende situaties...

Hier zijn meerdere antwoorden mogelijk

	Nooit	zelden	Af en toe	vaak	Heel vaak	N.v.t.
In uw directe woonomgeving						
In uw eigen huis						
Op werk (indien dit binnen de gemeente is)						
Algemene uitgaansgelegenheden in uw gemeente						

Homo-uitgaansgelegenheden in uw gemeente						
In openbare ruimtes binnen uw gemeente						
Op school (indien dit binnen de gemeente is)						
Sportvereniging binnen uw gemeente						
Bij een homo-ontmoetingsplek in de gemeente						
Andere club/vereniging(en) binnen uw gemeente						
Bij het hand in hand lopen met iemand van hetzelfde geslacht in het openbaar binnen de eigen gemeente						

En kunt u aangeven in onderstaand schema wanneer u zich onveilig voelde bij de volgende situaties? Hier zijn meerdere antwoorden mogelijk

	doordeweeks	weekends	N.v.t.
In uw directe woonomgeving			
In uw eigen huis			
Op werk (indien dit binnen de gemeente is)			
Algemene uitgaansgelegenheden in uw gemeente			
Homo-uitgaansgelegenheden in uw gemeente			
In openbare ruimtes binnen uw gemeente			

Op school (indien dit binnen de gemeente is)			
Sportvereniging binnen uw gemeente			
Bij een homo-ontmoetingsplek in de gemeente			
Andere club/vereniging(en) binnen uw gemeente			
Bij het hand in hand lopen met iemand van hetzelfde geslacht in het openbaar binnen de eigen gemeente			

11. De volgende situaties gaan over of u weleens te maken heeft gehad met nare incidenten in uw gemeente met betrekking tot uw seksuele voorkeur.

Situatie 1:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt in uw woonbuurt?

☐ Ja ☐ Nee

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				

Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 2:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt in uw eigen huis?

☐ Ja ☐ Nee

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				

Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 3:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt op werk/school in uw gemeente?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				

Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 4:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt in de algemene uitgaansgelegenheden binnen uw gemeente?

0 Ja 0 Nee 0 Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 5:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt in homo-uitgaansgelegenheden binnen uw gemeente?

0 Ja 0 Nee 0 Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 6:

Heeft u in uw gemeente de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt in openbare ruimtes binnen uw gemeente?

0 Ja 0 Nee 0 Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 7:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt bij de sportvereniging in uw gemeente?

0 Ja 0 Nee 0 Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks

Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 8:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt bij clubs/verenigingen in uw gemeente?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				

Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 9:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt bij een homo-ontmoetingsplek in uw gemeente?

0 Ja 0 Nee 0 Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				

Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				
Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevochten				

Situatie 10:

Heeft u in de afgelopen 12 maanden iets vervelends meegemaakt bij het hand in hand lopen met iemand van hetzelfde geslacht binnen uw gemeente?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Niet van toepassing

Indien ja, in welke vorm was dit en kunt aangeven hoe vaak u dit heeft meegemaakt?

	Vrijwel nooit	Maandelijks	Wekelijks	Dagelijks
Afkeurende blik/houding				
Nieuwsgierige/vervelende vragen				
Ongewenste seksuele aandacht/seksueel lastiggevallen				
Belachelijk gemaakt/flauwe grappen				

Uitgescholden				
Buitengesloten/geroddeld				
Bedreigd				
Bespuugd				
Spullen/eigendom vernield				
Gevocht				

12. Heeft u de afgelopen 12 maanden actief actie ondernomen zoals een melding of aangifte doen, hulp zoeken, etc. nadat u een incident had meegemaakt?

A: 0 Ja **B:** 0 Nee 0 Niet van toepassing

A1: Indien ja, hoe vaak?

- 0 Eenmalig
- 0 Twee keer
- 0 Drie keer
- 0 Meer dan drie keer

A2: Wat heeft u toen gedaan?

- 0 *¹Melding
- 0 *²Aangifte
- 0 Ik ben zelf het gesprek aangegaan met de dader
- 0 Ik heb hulp gezocht bij een professionele hulpverlener (bijv. huisarts, psycholoog, therapeut)
- 0 Iets anders
- 0 Niets

A2*¹: Melding is gedaan bij...

- ☐ Politie
- ☐ Bureau Discriminatiezaken
- ☐ Belangenorganisatie (bijv. COC)
- ☐ Schooldirectie
- ☐ Leidinggevende op werk
- ☐ Leider bij vereniging
- ☐ Directie verzorgingstehuis

A2*²: Aangifte is gedaan bij de politie omdat:

- ☐ Ik wou dat de dader(s) werd(en) opgepakt
- ☐ Ik vond dat de politie op de hoogte moest zijn van wat er afspeelt
- ☐ Gevoel van zelfvoldoening/geruststelling
- ☐ Andere reden(en)

A3: Om wat voor vorm incident ging het?

- ☐ Beledigende taal
- ☐ Terloopse grappen
- ☐ Uitingen van haat/lastigvallen
- ☐ Discriminatie
- ☐ Treiteren
- ☐ Fysiek geweld
- ☐ Seksuele intimidatie
- ☐ Wil ik liever niet zeggen

B1: Indien nee, wat was de reden dat u geen actie hebt ondernomen?

- ☐ Het helpt toch niet/ er kan niets tegen gedaan worden
- ☐ Ik wil niet bekend staan als een homoseksueel
- ☐ Zulke zaken regel ik zelf/ onderling geregeld
- ☐ Ik vond het niet zo belangrijk/ kleinigheidje
- ☐ Het wordt al door anderen gedaan
- ☐ Ze doen er toch niets aan
- ☐ Het is mij teveel moeite
- ☐ Ze pakken de dader(s) toch niet aan
- ☐ Het is toch niet te bewijzen
- ☐ Angst voor wraak of vergelding van de dader(s) of anderen

13. De volgende stellingen gaan over gedragsaanpassing in de gemeente met betrekking tot uw seksuele voorkeur in verschillende situaties.

Past u uw gedrag weleens aan wanneer u op de volgende locaties bent?

	Nooit	Zelden	Af en toe	Vaak	Heel vaak
In uw directe woonomgeving	☐	☐	☐	☐	☐
In uw eigen huis	☐	☐	☐	☐	☐
Op werk (indien dit binnen de gemeente is)	☐	☐	☐	☐	☐
Algemene uitgaansgelegenheden in uw gemeente	☐	☐	☐	☐	☐
<u>Homo</u> -uitgaansgelegenheden in uw gemeente	☐	☐	☐	☐	☐
In openbare ruimtes binnen uw gemeente	☐	☐	☐	☐	☐
Op school (indien dit binnen de gemeente is)	☐	☐	☐	☐	☐
Sportvereniging binnen uw gemeente	☐	☐	☐	☐	☐
Bij een homo-ontmoetingsplek in de gemeente	☐	☐	☐	☐	☐
Andere club/vereniging(en) binnen uw gemeente	☐	☐	☐	☐	☐
Bij het hand in hand lopen met iemand van hetzelfde geslacht in het openbaar binnen de eigen gemeente	☐	☐	☐	☐	☐

14. Heeft u de afgelopen 12 maanden binnen uw gemeente iets over incidenten tegen homoseksuelen en/of lesbiennes gehoord of bent u hier getuige van geweest?

☐ Ja ☐ Nee

15. Bent u zich als homoseksueel/lesbienne/biseksueel de afgelopen 12 maanden onveilig gaan voelen in uw gemeente?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Een beetje

Indien u anders dan "Nee" heeft ingevuld: wat is de reden dat u zich de afgelopen 12 maanden onveilig bent gaan voelen in uw gemeente?

Reden

16. Zijn er binnen uw gemeente specifieke locatie(s) waar homoseksuelen zich volgens u onveilig (kunnen) voelen?

☐ Ja ☐ Nee ☐ Dat weet ik niet

Indien ja, kunt u aangeven welke locatie(s) dit zijn?

Locaties

17. Wat zijn volgens u de 2 belangrijkste problemen waartegen homoseksuelen in uw gemeente aanlopen en die de nodige aandacht van de gemeente vereist.

Kunt u uit onderstaande lijst twee voorvallen/misdrijven aanvinken waarvan u vindt dat die met voorrang moeten worden aangepakt door de gemeente.

- ☐ Uitschelden op straat
- ☐ Treiteren/(weg)pesten
- ☐ Politie bejegening
- ☐ Seksuele intimidatie
- ☐ Overlast van groepen jongeren
- ☐ Mensen die op straat worden lastig gevallen (bijv. bij het hand in hand lopen met partner van dezelfde sekse)
- ☐ Discriminatie op school
- ☐ Discriminatie op werk
- ☐ Discriminatie in de vereniging
- ☐ Discriminatie in de horeca
- ☐ Discriminatie op andere plekken dan bovengenoemde locaties
- ☐ Gewelddelicten
- ☐ Overlast door omwonenden
- ☐ Overlast bij horecagelegenheden
- ☐ Overlast in winkelcentra
- ☐ Overlast bij het uitgaan
- ☐ Lesbische vrouwen en lesbische meisjes die op straat worden nagefloten, nageroepen, of op een andere manier ongewenst aandacht krijgen
- ☐ Geen enkele
- ☐ Weet niet / geen mening

Eventuele aanvulling(en) op de 2 gekozen voorvallen/misdrijven/zorgpunten

Afsluitingsvragen

18. Wat is uw geboorteland?

landen uitrollen

19. Tot welke cultuur rekent u zichzelf?

Culturen uitrollen

20. Wat vond u van deze vragenlijst?

- ☐ Ik vond het een uitstekende vragenlijst
- ☐ Ik vond het een goede vragenlijst
- ☐ Ik vond het een matige vragenlijst
- ☐ Ik vond het een slechte vragenlijst

Kunt u kort in het vak aangeven waarom u dat vindt?

Want....

21. Zou u bereid zijn om in het vervolg nog mee te doen aan het verdere beloop van dit onderzoek waarbij anonimiteit geen rol voor u speelt?

- ☐ Ja, dat zou ik graag willen doen en anonimiteit speelt daarbij geen rol.
- ☐ Ik zou graag verder willen helpen, maar ik wil mijn anonimiteit niet verliezen
- ☐ Nee, ik vind het wel goed zo

Indien ja: U kunt hier uw e-mail adres invullen:

e-mail adres:

22. We verloten "25 cadeaubonnen" van "bol.com voor films, muziek en boeken t.w.v. 15 euro" onder de deelnemers. Als u wint krijgt u een code toegezonden naar uw e-mail adres. Uw e-mail adres wordt niet aan derden afgestaan. Wilt u kans maken op een cadeaubon? (geparkeerd, nader te bepalen)

- ☐ Ja, dat wil ik zeker!
- ☐ Nee, maar toch bedankt

Indien ja: U kunt hier uw e-mail adres invullen:

e-mail adres :

23. Is er nog iets wat u kwijt wilt? Bijvoorbeeld over de vragenlijst, een bijzondere ervaring, of een onderwerp waarover we niet hebben gevraagd?
(als u hier niks wilt invullen, dan kunt u dit vak leeg laten.)

Opmerkingen:

Dan willen wij u tenslotte hartelijk bedanken voor uw deelname aan het onderzoek!
Dankzij u komen we meer te weten over de (on)veiligheidsgevoelens
van homoseksuelen in de gemeente.

Ontwikkeld door:

In opdracht van de volgende gemeenten:

Uitleg van de gekozen vragen:

De vragen in het concept monitor zijn conceptvragen en kunnen nog door de GGD en/of de vier gemeenten in een later stadium gewijzigd worden. In de vijf maanden van de onderzoekstage was het niet mogelijk om een definitieve versie van de monitor af te hebben. Tijdens de interviews is gevraagd aan alle deelnemers naar welke onderwerpen gevraagd moeten worden om op lokaal niveau de veiligheidsgevoelens van homoseksuelen te kunnen meten. Aan de hand van de antwoorden die hieruit zijn gekomen met daarnaast het conceptueel kader, zijn de monitorvragen ontwikkeld. De conceptmonitor is vervolgens besproken met een TNO- expert die ervaring heeft met de doelgroep en het ontwikkelen van monitoren en met de vier gemeenteambtenaren waar vervolgens de vragen zijn aangepast aan de hand van de praktische mogelijkheden om het homobeleid aan te passen en/of te maken.

Vragen 1t/m 3: deze vragen zijn in de monitor geplaatst om te zien in welke leeftijdsklasse het individu valt en welke geslacht het individu heeft. Door te vragen naar de woonplaats is het mogelijk om te zien voor welke gemeente de antwoorden van de monitor van toepassing is.

Vraag 4: deze vraag gaat over de seksuele aantrekkings van het individu. Aan de hand hiervan is het mogelijk om te zien of het individu zich ook tot heteroseksuelen aangetrokken voelt of niet. Deze vraag is in de monitor geplaatst om uiteindelijk een onderscheid te kunnen maken tussen biseksuelen en homoseksuelen. Dit is nodig om te zien of er een verschil in veiligheidsgevoelens zit tussen deze twee subgroepen van homoseksuelen.

Vraag 5: de vraag of iemand in een relatie zit is belangrijk om te weten om te zien of er tegelijkertijd een verband is tussen een relatie hebben met iemand van hetzelfde geslacht en de onveiligheidsbeleving. Wanneer iemand in een relatie zit kan dit van invloed van zijn op de mate van emancipatie van het individu zelf. Dit zou uiteindelijk van invloed kunnen zijn op eventuele stigmavorming.

Vraag 6: de leeftijd wanneer het individu merkte dat hij/zij (ook) op hetzelfde geslacht valt is van belang. Als achteraf blijkt dat bijvoorbeeld in veel gevallen in het verleden de deelnemers op jonge leeftijd tussen de 11- 15 jaar merkten dat zij op hetzelfde geslacht vallen, dan zou de gemeente interventies kunnen inzetten op middelbare scholen om homoseksualiteit bespreekbaar te maken zodat uit het kast komen makkelijker voor hen wordt. Dit is in het conceptueel kader gerelateerd aan de persoonlijke karakteristiek.

Vragen 7 en 8: de mate van sociale steun kan van invloed zijn op de onveiligheidsbeleving van het individu. Iemand die de steun heeft van haar/zijn omgeving kan een bepaalde mate van zelfvertrouwen ontwikkelen waardoor diegene sterker in de schoenen staat als het gaat om haar/zijn seksuele voorkeur. Bij iemand die geen sociale steun ontvangt kan dit juist tegenovergesteld zijn. In het conceptueel kader is dit gerelateerd aan de acceptatie en emancipatie wat uiteindelijk weer van invloed kan zijn op eventuele stigmavorming.

Vraag 9: deze vraag lijkt in eerste instantie een suggestieve vraag. Toch is het belangrijk om deze vraag te stellen om te zien of het individu enige hinder in het dagelijkse leven ervaart vanwege haar/zijn seksuele voorkeur. In het conceptueel kader is dit gerelateerd aan de individuele determinanten en situationele determinanten die de mate van acceptatie en emancipatie van het individu's seksuele voorkeur bepalen. Dit zou uiteindelijk tot een stigmavorming bij het individu geleid kunnen hebben.

Vraag 10: deze vraag is gerelateerd aan de individuele determinanten in het conceptueel kader waarbij de persoonlijke karakteristiek en risicoperceptie van het individu van invloed kunnen zijn op de veiligheidsgevoelens. Tijdens deze vraag wordt gevraagd aan het individu of hij/zij zich onveilig voelt in bepaalde genoemde situaties. Aan de hand van de antwoorden hierop is het

mogelijk voor de desbetreffende gemeenten om specifieke beleidsmaatregelen te nemen in specifieke situaties waar veel homoseksuelen zich onveilig voelen. Hierbij is in de tweede tabel bij de antwoordcategorie gekozen voor *doordeweeks* en *weekends* waarbij geen onderscheid is gemaakt tussen *overdag* en *s'avonds*. Deze laatste twee waren in de tabel gevoegd voordat het overleg met de gemeenten plaatsvond om het concept monitor te bespreken. Na overleg met de vier gemeenten zijn de antwoorden *overdag* en *s'avonds* uit het concept monitor gehaald omdat volgens hen in de praktijk weinig zou kunnen gebeuren als het gaat om dagdelen. Als uitleg werd gegeven dat juist een onderscheid gemaakt kan worden op *doordeweeks* en *weekends* omdat er tegenwoordig extra politie toezicht ingezet kan worden in de weekeinden.

Vraag 11: het vragen naar meegemaakte incidenten in verschillende situaties kan voor de gemeenten een belangrijk aanknopingspunt zijn om te zien wat voor vorm van antihomofobie men meemaakt of heeft meegemaakt in de verschillende genoemde situaties. Deze vraag is in het conceptueel kader gerelateerd aan de situationele determinanten. *Pesten* wordt gezien als een overkoepelend vorm van geweld waaronder alle genoemde vormen hierin vallen. homoseksuelen kunnen op verschillende manier gepest worden en om een specifieke vorm hiervan te kunnen benoemen zijn diverse vormen van antihomofobie geweld hier aangegeven.

Vraag 12: het is belangrijk voor de gemeenten om te weten hoe het gesteld is met de antihomofobische meldingen en aangiftes. Indien iemand wel/geen aangifte of melding van een antihomofobisch incident heeft gedaan kan er doorgevraagd worden naar de belangrijkste reden om wel/geen aangifte/melding te doen. De gemeenten zouden op deze manier inzicht kunnen krijgen in hoe gewillig homoseksuelen zijn om na een nare antihomofobisch incident dit te melden en bij wie. In het conceptueel kader is deze vraag gerelateerd aan de individuele determinanten waarbij het aan het individu persoonlijke karakteristiek en risicoperceptie ligt of die wel of geen melding/aangifte doet en aan de situationele determinanten waar criminaliteit/geweld en de mate van toezicht van de autoriteit een rol hierbij speelt.

Vraag 13: deze vraag is in het conceptueel kader gerelateerd aan de individuele determinanten waarbij gedragsaanpassing heel erg sterk afhangt van de persoonlijke karakteristiek en risicoperceptie van het individu. Wanneer iemand heel vaak haar/zijn gedrag aanpast als het gaat om de seksuele voorkeur dan zou dit kunnen wijzen op felt stigma of internalized stigma. De keuze om een ordinale schaal te gebruiken is gemaakt om te zien in welke mate het individu haar/zijn gedrag aanpast in de genoemde situaties.

Vragen 14 en 15: getuige zijn van een antihomofobisch incident kan van invloed zijn op de veiligheidsbeleving van het individu waardoor hij/zij zich als homoseksueel onveiliger kan gaan voelen in de gemeente. Iets horen over een antihomofobisch incident, door bijvoorbeeld de lokale media, kan ook van invloed zijn op de veiligheidsbeleving van het individu. Dit valt in het conceptueel kader onder de sociaal-culturele determinanten. De desbetreffende gemeente kan mogelijk wat aan de veiligheidsbeleving doen wanneer er gevraagd wordt naar de reden van onveilig voelen.

Vragen 16 en 17: specifieke locaties waar homoseksuelen zich onveilig voelen in de gemeente zijn van belang voor de desbetreffende gemeenten om uiteindelijk meer toezicht en/of specifieke beleidsmaatregelen te nemen om deze specifieke "homo-onvriendelijke" locaties veiliger te maken voor de homoseksuele inwoners. Het aangeven van de twee belangrijkste problemen waar volgens het individu iets aan gedaan moet worden door de gemeente geeft de voorkeur van het individu aan waar het meeste last ondervonden wordt. Dit is in het conceptueel kader gerelateerd aan de situationele determinanten.

Vragen 18 en 19: het vragen naar geboorteland en naar de cultuur zijn over het algemeen gevoelige vragen voor allochtone respondenten volgens "Onderzoek en Statistiek" medewerkers van de gemeenten. Deze vragen dienen aan het einde van de vragenlijst geplaatst te worden zodat deze vragen als aanvullende informatie wordt gezien en niet als hoofdonderdeel van de vragenlijst. Met deze informatie is het voor de onderzoeker mogelijk om een eventuele onderscheid te zien in

de veiligheidsbeleving van homoseksuelen op cultureel niveau. De gemeenten zouden aan de hand hiervan zich meer kunnen richten op multiculturele organisaties/stichtingen wanneer de onveiligheidsbeleving opvallend groot blijkt te zijn in bepaalde culturen.

Vragen 20 en 21: doordat het concept monitor aanbevolen is als een pilot-studie naar de gemeenten toe is het belangrijk om aan de respondenten te vragen naar hun mening over de vragenlijst. Om dieper in te zoomen in bepaalde situaties is het belangrijk voor de gemeenten om specifieke vragen te stellen aan homoseksuele inwoners wat onder kwalitatief onderzoek valt. Personen die geen problemen hebben om hun anonimiteit te verliezen hierbij kunnen dan hun e-mailadres invullen waar de desbetreffende gemeente, indien het nodig is contact kan opnemen met het individu.

Vraag 22: deze vraag is op het moment geparkeerd en wordt op een later tijdstip nader bepaald door de gemeenten of deze in de monitor wordt gelaten of eruit wordt gehaald. Tijdens de interviews werd duidelijk gezegd dat een beloning zal helpen om veel respondenten te werven voor het invullen van de monitor. Het risico hiervan is dat personen buiten de doelgroep de monitor kunnen invullen omdat ze graag in aanmerking willen komen voor de beloning. Na een goede overweging van de gemeenten in overleg met de GGD zal hierover een uiteindelijke beslissing genomen worden.

Vraag 23: een open opmerkingenvraag geeft het individu de gelegenheid om haar/zijn mening te geven indien hij/zij nog iets kwijt wilt over de veiligheidsgevoelens of een boodschap heeft voor de gemeente.

Uiteindelijk kan aan de hand van de antwoorden die verkregen zijn uit de monitor bepaald worden of stigma ervaren wordt in de vier gemeenten. De gemeenten kunnen specifieke beleidsmaatregelen hierop nemen om de veiligheidsbeleving van de homoseksuele inwoners te vergroten (zie §8.1 voor uitgebreidere informatie over de gemeenten en de mogelijke beleidsmaatregelen).

Bijlage V: Concept richtlijn Veiligheidsgevoelens-monitor

1. Het concept richtlijn

Dit concept bestaat uit een aantal aanbevelingen naar de gemeenten toe om de monitor succesvol in te zetten. De informatie die in tabel 1 (benaderingswijze) en tabel 2 (reclame) beschreven staan, zijn afkomstig uit de verschillende interviews met de doelgroep.

1.1 Ontwerp vragenlijsten

Het genereren van de vragenlijst is een proces dat strak vormgegeven moet worden. Deels vooraf, door de mogelijkheden en beperkingen duidelijk te maken, maar ook tijdens het ontwerpproces.

1.2 Benadering en reclame van de doelgroep

Onduidelijk is nog hoe de respons van de homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in de vier gemeenten (Delft, Leidschendam-Voorburg, Westland en Zoetermeer) zal zijn. Daarom wordt geadviseerd om de benadering van de doelgroep zo breed mogelijk uit te zetten. Ook wordt verwacht dat brede publiciteit van de monitor zou kunnen helpen om zoveel mogelijk de doelgroep aan te spreken waardoor de kans op respons hoger wordt.

Voor de benadering van de doelgroep in de vier gemeenten worden zowel homogereleerde als niet homogereleerde plaatsen aangeduid (zie tabel 1 voor een overzicht van benadering per gemeente). Voor het maken van reclame worden diverse homogereleerde als niet homogereleerde bronnen aanbevolen met een bijbehorende methode om reclame te maken (zie tabel 2 voor een overzicht van reclame per gemeente).

Tabel 1: Benaderingswijze

Benadering/gemeenten	Delft	Leidschendam-Voorburg	Westland	Zoetermeer	Voor de vier gemeenten
Homo-gerelateerd	- DWH. - Roze Blok.	- Stichting Woej.	XXX	- De Roze Senioren.	- Organisaties zoals Movisie en COC. - ANBO roze - Flyeren op homo-uitgaansgelegenheden en verenigingen. - Landelijke media. - Jeugdgezondheidszorg - XXX.
Niet homo-gerelateerd	- TU Delft. - Café de Klok. - JIP	XXX	XXX	- Stichting Piëzo. - JIP	- Flyeren in gewone lokale cafés. - Voortgezet onderwijs scholen. - Lokale media. - Sociale media. - XXX

XXX= verwijzing naar lokale media en naar de landelijke en omringende homo-organisaties/verenigingen.

Tabel 2: reclame voor de monitor

Reclame/gemeenten	Delft	Leidschendam-Voorburg	Westland	Zoetermeer	Voor de vier gemeenten
Homo-gerelateerd	- Flyers bij DWH en Roze Blok uitdelen.	- Oproep via stichting Woej.	XXX	XXX	- Spotjes op lokale tv-zenders. - Advertenties/oproep op websites zoals: * www.gay.nl * www.gaykrant.nl * www.gay-night.nl * www.gaynews.nl * www.winq.nl - Spotje op Outtv (landelijke zender voor homo-doelgroep). - promotie via Grindr. - COC Haaglanden d.m.v. flyers, posters, oproep. - Flyeren bij verzorgingstehuizen met roze keurmerk. - Advertentie/oproep in magazines zoals: "Exprezco"/ "Zij aan zij". -XXX
Niet homo- gerelateerd	-Bepaalde faculteiten op TU Delft: Bouwkunde en industrie ontwikkeling. - Op Blackboard van TU de enquête plaatsen. -Advertentie in "Delftse Post"/"Delft op zondag". - Flyeren bij JIP.	-Advertentie in "Het Voorburgse krantje".	Lokale radio: "WOS". -Oproep/ advertentie in lokale krant: "AD Westland"	Lokale kranten: "Streekblad" "Posterior" en "AD Zoetermeer". - Flyeren bij JIP.	- Sociale media: facebookpagina, hyves, twitter. - Posters op diverse plekken. - Oproep op de gemeentelijke websites. - Flyeren bij de bibliotheken. - Flyeren en posters bij voortgezet onderwijs scholen. - Aandacht besteden tijdens de voorlichting aan voortgezet onderwijs scholen. - Op lokale radiozenders commercials laten horen. - Commercial via lokale tv-zenders. - XXX.

XXX= verwijzing naar lokale media en naar de landelijke en omringende homo-organisaties/verenigingen.

2. Methode van uitvoering

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de te volgen procedures gedurende het veldwerk periode. Het doel is om het veldwerk door de verschillende gemeenten uniform te laten plaatsvinden zodat de onderzoeksresultaten optimaal vergelijkbaar zullen zijn over de jaren heen, maar dat het ook vergelijkbaar is met de andere gemeenten die ook gebruik maken van de veiligheidsgevoelensmonitor.

De resultaten van de monitor zijn over het algemeen bruikbaar naarmate de respons hoger is. Aansprekende publiciteit kan de omvang van de respons verhogen. Hierbij valt te denken aan o.a. berichten in de gemeentelijke voorlichtingsrubriek en / of artikelen en interviews in de lokale media zoals aangegeven in de tabellen hierboven.

2.1 Voor wat betreft de benadering van beoogde respondenten betekent dit:

- Oproep voor deelname aan het monitoronderzoek wordt gedaan door op diverse (lokale) plekken te flyer, posters, en advertenties/commercials om aandacht te krijgen voor de veiligheidsgevoelensmonitor. Duidelijk aangegeven moet worden is dat het invullen van de monitor geheel anoniem is, dat het alleen geldt voor homoseksuelen en lesbische inwoners uit de vier gemeenten en dat het invullen van de monitor niet veel tijd in beslag zal nemen (in de monitor te zien aan de tijdsbalk).
- Het belang voor het invullen dient goed toegelicht te worden.
- de flyer/poster/advertentie bevat een internetadres voor deelname aan het onderzoek via internet;
- (aangegeven wordt dat het optioneel is om een e-mailadres in te vullen zodat er kans gemaakt kan worden op een prijs).
- aangegeven hoort te worden op de flyer/poster/advertentie dat een schriftelijke versie op te vragen is bij de **gemeenten via een gratis 0800 nummer** of af te halen is bij de informatievoorziening van de openbare *bibliotheken* en het *JIP*. Hier zit een retourenvelop bijgesloten waardoor een postzegel niet nodig is waardoor de anonimiteit gewaarborgd blijft.

2.2 Helpdesk Internet

Tijdens het veldwerk moeten de respondenten de mogelijkheid hebben om praktische en inhoudelijke vragen te stellen. Daarom wordt tijdens het veldwerk door het veldwerkbureau een helpdesk ingericht, bestaande uit een e-mailadres en een gratis telefoonnummer. De contactgegevens van de helpdesk worden zowel op de website als in de schriftelijke monitor opgenomen.

2.3 Noodoplossing: inzetten van face to face interviews

Wanneer volledige uitbating van de internet-tool en/of schriftelijk (nog) niet de benodigde respons heeft opgeleverd, moet worden overwogen om de respondenten face to face te benaderen. Deze oplossing levert kwalitatief de beste resultaten, maar is relatief duur.

3. Veiligheidsgevoelens-monitor instructie

In dit hoofdstuk wordt een korte instructie gegeven voor de uitvoerders van het monitoronderzoek.

Wat is de Veiligheidsgevoelens-monitor voor homoseksuelen en lesbiennes?

De Veiligheidsgevoelens-monitor is een onderzoek naar de veiligheidsbeleving en leefbaarheid van homoseksuelen en lesbiennes per gemeente. Het onderzoek meet de (on)veiligheidsgevoelens van de homoseksuele mannen en lesbische vrouwen op lokaal niveau. De gemeenten voeren de lokale meting

zelf uit of laten dat uitvoeren door onderzoeksbureaus of geven hiervoor een nieuwe opdracht aan de GGD.

Wat is het doel van het onderzoek?

De gemeenten doen mee aan deze lokale monitor om op deze manier te werken aan hun homo-emancipatiebeleid en zo waar het nodig blijkt te zijn effectieve maatregelen te nemen om de leefbaarheid en veiligheid van de homoseksuelen en lesbische inwoners te verbeteren.

Op basis hiervan kunnen zij het beleid beter afstemmen op de wensen en ervaringen van de doelgroep. Het is van wezenlijk belang dat zoveel mogelijk personen meewerken aan het onderzoek.

Hoe is de vragenlijst opgebouwd?

De vragenlijst bestaat uit 5 vragenblokken met de volgende onderwerpen:

- Inleidende achtergrondgegevens
- Seksuele identiteit
- Onveiligheidsbeleving en slachtofferschap
- Melding en/of aangifte
- Afsluitingsvragen

De gemeenten hebben overigens de mogelijkheid om zelf vragen te formuleren en op te laten nemen in de vragenlijst.

Wie worden er ondervraagd?

Homoseksuele en lesbische inwoners uit de gemeenten Delft, Leidschendam-Voorburg, Westland en Zoetermeer van 12 jaar en ouder (geen maximumleeftijd).

Hoe kan men meedoen?

Deelname aan het onderzoek kan op twee manieren:

- Via internet
- Schriftelijk

Wanneer er weinig/ geen respons wordt verkregen, dan kan er overgegaan worden op de noodoplossing:

- Face to face interviews

Door het onderzoek op verschillende manieren aan te bieden proberen we zoveel mogelijk mensen te stimuleren om mee te doen aan het onderzoek. De nadruk ligt wel op internetdeelname en hier starten we dan ook mee.

Planning?

Ligt aan de gemeente.

Hoe lang duurt het onderzoek?

Het onderzoek duurt via internet ongeveer **10** minuten.

Het onderzoek duurt schriftelijk ongeveer **12 à 13** minuten.

Waarom zou men meedoen aan de veiligheidsgevoelens-monitor voor homoseksuelen en lesbiennes?

Door mee te doen aan dit onderzoek krijgen de respondenten de kans om hun mening te geven over en bij te dragen aan de leefbaarheid en veiligheid in de gemeente!

Wat wordt er met de resultaten gedaan?

De gemeenten gebruiken de resultaten om het beleid op het gebied van veiligheid en leefbaarheid af te stemmen op de wensen en ervaringen van de homoseksuele en lesbische inwoners. <<**Hier ligt het aan de gemeente zelf over wat er gebeurt met de resultaten, of deze gepubliceerd worden of ergens anders op te vragen zijn**>>.

Privacy

Alle gegevens worden volstrekt vertrouwelijk behandeld en anoniem verwerkt. Tijdens het onderzoek wordt er **niet** naar naam en contactgegevens gevraagd. De resultaten worden niet voor commerciële doeleinden gebruikt.

Vergelijking van de resultaten van de monitor

Het is belangrijk dat de deelnemende gemeenten op dezelfde manier enquêteren. Alleen dan kunnen de resultaten op lokaal niveau én tussen de verschillende gemeenten met elkaar vergeleken worden. Hierdoor kan een overzicht verkregen worden hoe de ene gemeente het doet ten opzichte van de andere gemeenten. Dit biedt de mogelijkheid voor de gemeenten om samen te werken en samen tot effectieve en leerrijke oplossingen te komen om de leefbaarheid en veiligheid van de homoseksuele en lesbische inwoners te verbeteren.

Contactpersoon

Wanneer respondenten vragen hebben over het onderzoek kunnen ze bellen met een helpdesk of contactpersoon <<**gemeenten: hier zelf de gegevens invoegen**>>.